THE STORY of COLOUR

AN EXPLORATION OF THE HIDDEN MESSAGES OF THE SPECTRUM

GAVIN EVANS

Michael O'Mara Books Limited

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

KIRMIZI

TURUNCU

KAHVERENGİ

SARI

YEŞİL

MAVİ

MOR

PEMBE

BEYAZ

SİYAH

ALTIN

SON SÖZ

TEŞEKKÜRLER

KAYNAKÇA

RESİM KAYNAKLARI

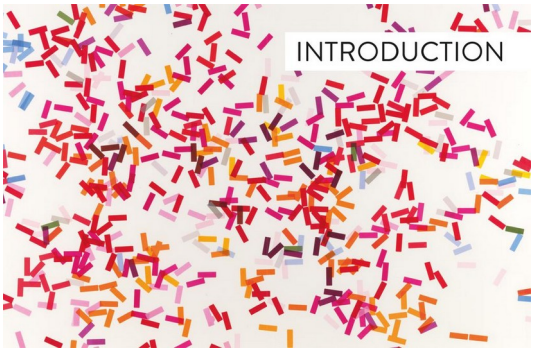

Eğer öğrenciler okulda konsantre olsalardı, gökkuşağının renklerinin olağan sırasını (kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, çivit mavisi, mor) öğretmenin bir yolu olan 'Roy G Biv' kısaltmasını öğrenmiş olabilirlerdi; tıpkı bazı İngiliz çocuklarının alternatif olarak 'Yorklu Richard boşuna savaştı' kısaltmasını öğrenmesi gibi. Hindistan'da öğrenciler VIBGYOR öğrenirler ki bu da Roy G Biv'in tersidir. Her iki durumda da mor yok ve kesinlikle pembe yok.

Peki, kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, çivit mavisi ve mor gerçekten gökkuşağının 'doğru' renkleri mi? Evet, ve listeye ekleme veya çıkarma yapılabilir, yeter ki gri, altın sarısı, kahverengi veya pembe gibi renkler eklenmesin. Her şey kişinin nerede yaşadığına veya ne zaman yaşadığına bağlıdır, çünkü gökkuşağının kabul görmüş renkleri kültüre ve zamana göre değişmiştir.

Roy G. Biv'in mucidi olan adama, belki de hepsinin en dikkat çekici bilim insanı Isaac Newton'a geri dönelim. Gezegen hareketleri ve yerçekimi yasaları hakkındaki keşiflerinin yanı sıra, diferansiyel ve integral hesabının ortak keşfi ve bilimsel yöntemin geliştirilmesine yaptığı büyük katkının yanı sıra, ışık ve renge de takıntılıydı. Bu, en ünlü deneylerinden

birine (Büyük Veba sırasında, üniversite kapalıyken, odasında) yol açtı. Üzerinde iğne deliği olan bir bölme tahtası ve bir cam prizma kullanarak, beyaz ışığın gökkuşağının renklerine nasıl ayrıştırılabileceğini gözlemledi.

Newton bunu şöyle açıklamıştı: 'Çok karanlık bir odada, bir pencerenin pervazına açılmış, yaklaşık bir inç çapında yuvarlak bir deliğe bir cam prizma yerleştirdim; böylece o delikten giren güneş ışığı, odanın karşı duvarına doğru kırılarak, güneşin renkli bir görüntüsünü oluşturuyordu.'

Beyaz ışığın, tüm renk spektrumunun birleşimi olduğunu gösterdi. Optik (1704) adlı kitabında , bu renklerin, bir prizmadan geçerken farklı açılarda bükülen veya kırılan ışık ışınlarından oluştuğunu ve böylece renklerin ayrıldığını açıkladı. En çok bükülen ışın, en kısa dalga boyuna sahip mor, en az bükülen ise en uzun dalga boyuna sahip kırmızıdır. Ortada ise yeşil bulunur. Daha da önemlisi, deneyi tersine çevirerek, renk spektrumunun beyaz ışıkta yeniden birleştirilebileceğini de gösterdi.

Bir asır sonra, büyük Alman düşünür Johann von Goethe, Renk Teorisi adlı kitabında , Newton'un beyaz ışığın tüm renklerin birleşimi olduğu fikrini 'saçmalık' olarak nitelendirdi ve insanların Newton'un fikrini 'duyularının kanıtlarına aykırı olarak' tekrarlamalarından yakındı. Newton'un anladığı, Goethe'nin ise kavrayamadığı şey, boya kutusunun renkleri ile ışığın renkleri arasındaki farktı. Ressamın paletindeki pigmentleri karıştırırsanız, çok kirli bir gri-kahverengi elde edersiniz. Ama ışığı düşündüğümüzde, her şey değişir. Bir renk çemberini yeterince hızlı döndürürseniz, beyaz görünür.

Sir Isaac Newton, bir prizma yardımıyla ışığın doğasını inceliyor. Bu sayede beyaz ışığın, günümüzde spektrum renkleri olarak adlandırdığımız çok sayıda renkten oluştuğunu gördü.

Başka farklılıklar da var. Boya kutusunda ana renkler kırmızı, mavi ve sarıdır; diğer tüm renkler bunların bir kombinasyonudur. Işıkta ise ana renkler yeşil, mavi ve kırmızıdır. Bu üçünü eşit oranlarda karıştırırsanız beyaz elde edersiniz. Bunların farklı oranlarda karıştırılmasıyla gökkuşağındaki diğer tüm renkler elde edilebilir. Televizyonlarımızda, dizüstü bilgisayarlarımızda veya akıllı telefonlarımızda gördüğümüz her resim veya illüstrasyon, minik yeşil, mavi ve kırmızı noktaların ürünüdür.

Bilimsel ve matematiksel dehasına rağmen, Newton, John Maynard Keynes'in "son sihirbaz" olarak adlandırdığı, çağının bir insanıydı. Bilim ve matematiği ilerletmekten, sahtekarları asmaktan ve bilimsel rakiplerini yerden yere vurmaktan ara verdiği zamanlarda, Newton zamanını Kutsal Üçleme, okültizm ve felsefe taşı arayışıyla geçirirdi. Yedi sayısının sözde büyülü özelliklerine mistik bir düşkünlüğü vardı; bu sayıyı aynı zamanda doğanın asal sayısı olarak da görüyordu (Batı müzik ölçeğinin yedi notası, güneş sisteminin yedi gezegeni vb.).

Bir süre tereddüt ettikten sonra Newton, daha önceki beş veya altı renk yerine gökkuşağının yedi rengini tercih etti (eklediği renkler turuncu ve indigo idi). Aslında, gökkuşağında saf renkler yoktur, çünkü hepsi tek bir sürekli spektrumda birleşir. Yedi renk görebiliriz, ancak gerçekte belirgin

bir geçiş yoktur, bu da sınırların bulanık ve bölümlerin keyfi olduğu anlamına gelir. İlginçtir ki, turuncu renk, portakal meyvesi Avrupa'ya getirilene kadar Avrupa'da mevcut değildi. Tanıtımından önce, 'turuncu' nesneler altın veya altın rengi olarak tanımlanıyordu, bu yüzden turuncu balık yerine altın balığımız var. Aslında, domateslere de başlangıçta altın elma deniyordu.

Gözlerimiz ve beynimiz, görünür ışık dalgalarının tamamını bir arada gördüğümüzde 'beyaz' der; ancak bu dalga boylarından bazıları eksik olduğunda onları renk olarak görürüz. Daha doğru bir ifadeyle, nesneler beyaz ışık spektrumunun farklı kısımlarını emer, bu nedenle yansıyan kısımları görürüz. Ancak insan gözünün görmeyi seçtiği renkler ve bunları nasıl gördüğü, kültürden kültüre ve hatta bireyden bireye değişir.

İngilizcede indigo aslında koyu mavi için kullanılan bir başka kelimedir ve violet de genellikle mor için alternatif bir kelime olarak kullanılır. Newton mavisi aynı zamanda turkuaz olarak da adlandırılabilir ve benzeri. Gökkuşağına baktığımızda hepimiz aynı renk yelpazesini görürüz, ancak onları nasıl tanımladığımız farklılık gösterir. Filozof Ksenofon'a göre, Antik Yunanlılar gökkuşağında yalnızca üç renk tanımlamışlardır: kırmızı, sarı ve mor. Antik Arap geleneği de üç renk konusunda hemfikirdi, ancak onlar kırmızı, sarı ve yeşili kullanmışlardır.

Renk algımızın bir kısmı, bireysel olarak miras aldığımız genlerle ilgilidir. Ancak çok daha önemlisi, toplumlarımızın zaman içinde rengi kullanma biçiminden etkilenen kültürel farklılıklardır; ve doğanın tonlarını boyalarda, pigmentlerde ve renklendiricilerde yakalamanın yeni yollarını buldukça ve renkleri ve desenleri kendimizi, evlerimizi, iş yerlerimizi ve eşyalarımızı süslemek için kullandıkça kültürel paletimizdeki renk sayısı da genişlemiştir.

Dil önemli bir rol oynar. Gördüğümüz ve kullandığımız renkler dillerimize girer ve görme biçimimiz dil tarafından, yani nesneleri tanımlamak için kullandığımız kelimeler tarafından etkilenir. Mavi ve yeşili ele alalım. Batılı gözler için bunlar çok açık bir şekilde farklı renklerdir – renk

çemberinde yan yana, ancak birbirinden farklıdırlar, çünkü mavi saf veya birincil bir renktir ve yeşil karışık veya ikincil bir renktir. Bununla birlikte, mavi hakkındaki bölümde (burada) göreceğimiz gibi, birçok modern ve eski dilde her ikisi için de tek bir kelime vardır. Bazıları için bu garip görünebilir. Yine de İngilizcede mavi kelimesi hem açık maviyi hem de koyu maviyi kapsarken, Rusçada bu renkler pembe ve kırmızı kadar farklıdır. İngilizcede yeşilin tüm tonları 'yeşil' olarak tanımlanırken, Korecede yeşilin iki tonu için farklı kelimeler vardır – biri diğerinden daha sarımsıdır.

ERKEKLER, KADINLAR VE RENK KÖRLÜĞÜ

Bazı insanlar renkleri ayırt etmede doğal olarak diğerlerinden daha iyidir. Batı nüfusunun yaklaşık %4,5'i 'renk körü' olarak tanımlanır. Bu, siyah beyaz veya tek renkli gördükleri anlamına gelmez; kırmızı veya yeşil retina koni hücrelerinden birine sahip olmadıkları, dolayısıyla trafik ışıklarında olduğu gibi kırmızı ve yeşil arasındaki farkı ayırt edemedikleri anlamına gelir. Bazı durumlarda, mavi ve sarıyı ayırt etmekte zorlanırlar. Nüfus grupları arasında zihinsel yeteneklerle ilgili genlerde farklılık yoktur, ancak fiziksel özellikleri yöneten genlerde hafif farklılıklar olabilir. Bunlardan biri de renkleri görme yeteneğiyle ilgilidir. Mikronezya'daki Pingelap kabilesinde, nüfusun %10'unun renk körü olduğu tahmin edilmektedir - bu, uluslararası ortalamanın iki katından fazladır.

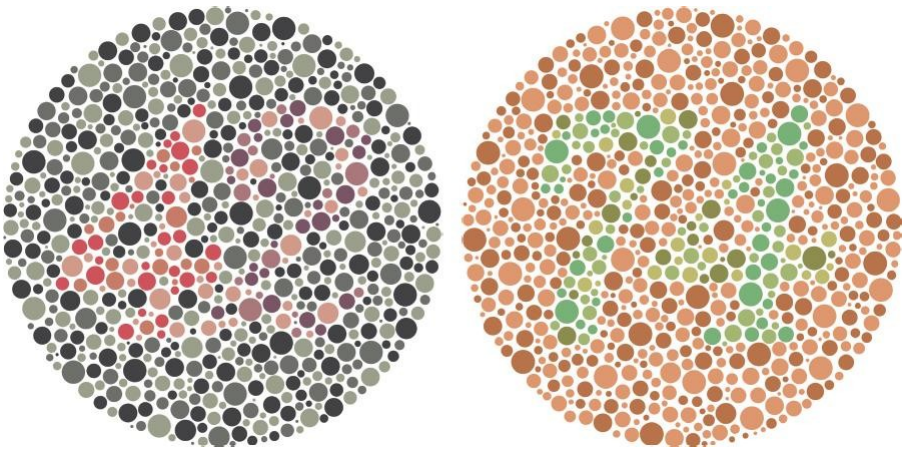

Kırmızı-yeşil renk körlüğü için 'Ishihara' testleri olarak bilinen iki renk algısı testi.

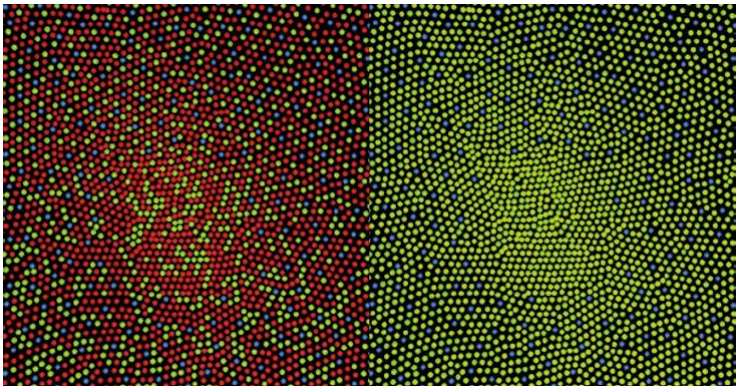

İnsan gözünün ayrıntılı algılama için kullanılan bölümündeki koni hücrelerinin dağılımının gösterimi; normal renk görüşüne sahip bir kişide (solda) ve renk körü retinaya sahip bir kişide (sağda).

Britanya'da erkeklerin yüzde 8'i renk körü iken, kadınlarda bu oran sadece yüzde 0,5'tir. Ayrıca, kadınlarda 'tetrakromatik' olma özelliği daha yaygındır; yani retinada fazladan bir koni hücresi bulunur ve bu da onları renk ayrımına karşı aşırı duyarlı hale getirir.

Normal göz trikromatiktir: spektrumun üç bölümünden renk algılayan üç tip koni hücresine sahiptir. Bir çalışma, kadınların %2 ila %3'ünün bu gelişmiş renk algısını kalıtsal olarak aldığını bulmuştur. İlginç bir şekilde, renk körü erkek çocukların, baskın ve çekinik gen kombinasyonları nedeniyle tetrakromatik anne ve kız çocuklarına sahip olma olasılığı daha yüksektir.

ÇUBUKLAR, KONİLER VE HAYVAN GÖZLERİ

Tüm hayvanlar renk körü değildir . Aslında, birçoğu mesafe ve renk aralığı açısından insanlardan daha iyi görür. Birçok böcek ultraviyole rengi görebilir (bu da beslenecek çiçekleri bulmalarına yardımcı olur), bazı yılanlar ise kızılötesini algılayabilir (bu da memeli avlarından gelen ısıyı algılamalarına yardımcı olur). Maymunların renk algısı insanlara benzer, ancak diğer memelilerin çoğu renk körü insanlarla aynı

kategoriye girer (örneğin köpekler ve kediler) ve bazıları (yarasalar ve birçok otçul gibi) hiç renk görmez, sadece gri tonlarını görürler – monokromatiktirler.

Özetle, olay hayvanın gözündeki retinada bulunan ve çubuk ve koni hücrelerinden oluşan fotoreseptörlerle ilgilidir. Işık retinaya girdikten sonra çubuk ve koni hücreleri tarafından yorumlanır ve bu hücreler beyindeki birincil görsel kortekse mesajlar göndererek renk ve ton algısını tetikler. Koni hücreleri renk algısından, çubuk hücreleri ise kontrast algılamasından sorumludur; böylece düşük ışık koşullarında hareketi algılayabiliriz. Göz bebeği, ışık seviyelerine göre bu algıları optimize etmek için doğal olarak boyut değiştirir.

IŞIK VE RENK

Renkleri algılama biçimimiz , ışığın nesnelerin yüzeylerinden yansıma şeklinden etkilenir, bu nedenle farklılık gösterebilir. Oturma odamıza baktığımızda, kanepenin yeşil, perdelerin kırmızı, zeminin kahverengi ve koltuğun mavi olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar onların renkleri gibi görünür, ancak aydınlatmayı değiştirirsek renkler de değişir; ışığı kapatırsak, düşük ışık seviyeleri nedeniyle kırmızı, kahverengi ve mavi aslında gri tonlarına dönüşür.

Öğlen güneşinin parlak ışığına çıktığımızda, insan gözünün algılayabildiği tüm renk yelpazesini görebiliriz; ancak güneş batarken ışık seviyeleri düşer ve atmosfer renkleri filtreleyerek renk ışınlarının aralığını daraltır. 1890'larda Fransız izlenimci ressam Claude Monet (1840–1926), Rouen Katedrali'nin günün ve yılın farklı zamanlarında en az otuz resmini yaparak bunu göstermiştir; renkler de buna göre değişmektedir.

Yapay ışık, kullanılan ampulün türüne bağlı olarak, gözlerimizi parlak güneş ışığına göre daha dar bir renk aralığına maruz bırakır. Örneğin, floresan ışık mavi ve yeşil gibi soğuk renkleri vurgularken, akkor ampuller kırmızı, turuncu ve sarı gibi sıcak renkleri öne çıkarır. Bu durum

en çarpıcı şekilde sahne aydınlatmasında gösterilir. Örneğin, mavi bir filtre maviyi mavi-yeşil bir renge, sarıyı ise siyaha dönüştürür.

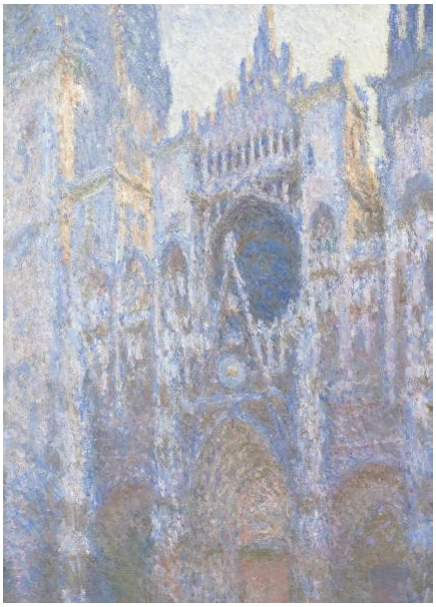

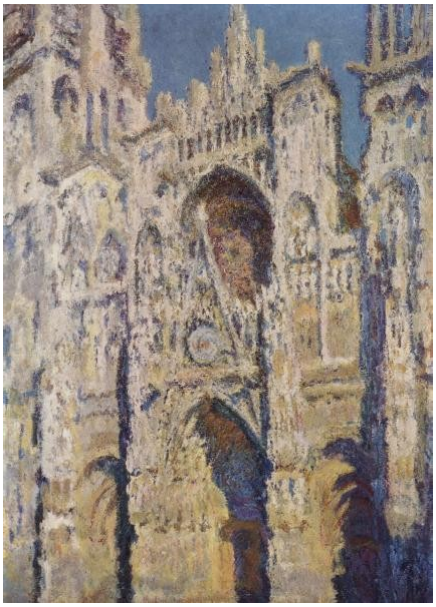

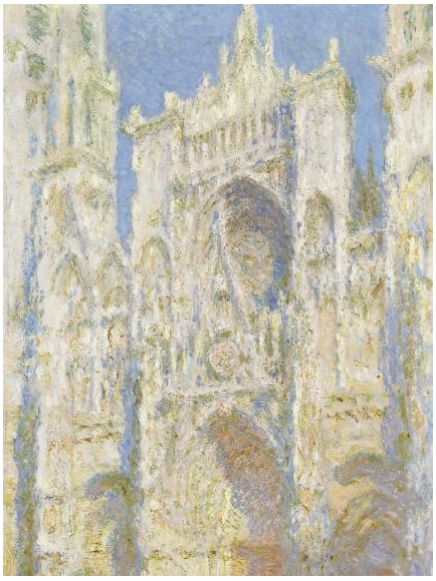

Monet'nin Rouen Katedrali'ni farklı ışık koşullarında resmettiği eserler. Günün ve yılın farklı zamanlarında renklerin nasıl değiştiğini görün.

RENK ÖZELLİKLERİ

Renkleri farklı açılardan ele alabiliriz :

• **Parlaklık** : Bu, açıklık ve koyulukla ilgilidir ve en iyi siyah beyaz fotoğraflarla gösterilir. Siyah bir yüzeyin parlaklığı olmaz; beyaz bir yüzeyin parlaklığı maksimum düzeydedir. Ayrıca , siyah içeriyorsa *renk tonundan ,* beyaz içeriyorsa renk *açık tonundan da bahsederiz.*

• **Renk Tonu:** Grafik tasarımcılar tarafından yaygın olarak kullanılan bu terim, dalga boylarıyla ilgilidir. Dalga boyları değiştikçe bir renk tonundan diğerine geçeriz (spektrumun bir ucunda mor 390-431 nm aralığındadır; diğer ucunda ise kırmızı 658-780 nm aralığındadır). Gün batımına turuncu dememizin nedeni, moleküllerinden yansıyan ışık dalgalarının 600-658 nm aralığında olmasıdır.

• **Doygunluk: Sanatçılar ve grafik tasarımcılar, bazı renklerin içlerinde çevrelerindeki renklerden daha az barındırdığı için diğerlerinden daha 'saf'** *göründüğünü* belirtirler ; bu da bir rengin 'doygunluğu' olarak da bilinir. Bu, izleyicinin gözünden etkilenebilir. Bazı kültürler için saf mavi olan bir renk, diğer kültürler için soluk bir yeşil tonu olabilir.

• **Sıcaklık:** Spektrumdaki renklerin yarısı 'soğuk', diğer yarısı ise 'sıcak' olarak tanımlanabilir. Bu, kültürel çağrışımlarıyla ilgilidir. Güneşin ve ateşin renkleri olan kırmızı, sarı ve turuncu sıcak olarak algılanırken, gökyüzünün, denizin ve yaprakların renkleri olan mavi ve yeşil soğuk olarak algılanır. Ancak mor ve bordo gibi bazı renkler bu ikisi arasında bir yerde yer alır.

GİZEMLİ ELBİSE: MAVİ VE SİYAH MI, BEYAZ VE ALTIN MI?

2015 yılında tek bir görsel, sosyal medyada görüşleri kutuplaştırdı. Bazılarına göre siyah dantel püsküllü mavi, diğerlerine göre ise altın rengi dantel püsküllü beyaz bir elbiseyi gösteren bu görselde neler oluyordu?

Beynimiz, gözlerimizin merceklerine giren ışığı yorumlar ve bu, bulunduğumuz mekândaki ışık, renklerin doygunluğu, çevredeki renkler ve görüntünün netliğinden etkilenir. Elbise görüntüsü bunu göstermektedir. Çevresinde çok az renk bağlamı vardı ve biraz soluktu, bu nedenle insanların beyinlerinin tahmin yürütmesi gerekiyordu. Çoğu insanın beyni elbiseyi ışıkla örtülü olarak gördü ve bu nedenle renkleri koyulaştırarak onu mavi ve siyah olarak algıladı (sonradan anlaşıldığı

üzere 'doğru' yorum). Ancak bazı beyinler onu gölgeli olarak gördü ve bu nedenle aydınlatarak telafi etti - ve sonuçta beyaz ve altın rengi olarak gördü. Bazı insanlar, odadaki ışığa bağlı olarak bir algıdan diğerine geçebilir.

SANATTA RENK KULLANIMI

Londra merkezli, soyut ve figüratif çalışmaları canlı renk kullanımıyla tanınan sanatçı ve illüstratör Lara Harwood, çalışmalarında renklerin kültürel çağrışımlarından nasıl etkilendiğini açıklıyor. Renklerin alt metinsel anlamlarını bilinçli olarak benimseyen Harwood, bu anlamların bir araya geldiğinde değiştiğine inanıyor.

'Çalışmalarımda kullanmayı düşündüğüm renkleri düşünürken, bunların benim için ne ifade ettiğini ve başkaları için neyi temsil ettiğini kendime soruyorum. Kırmızı cesur, neşeli, dramatik ve tehlikelidir; mavi kaçınılmaz olarak hüzünlüdür, ancak aynı zamanda zengin ve aydınlık bir yanı da vardır – daha açık bir mavi, daha koyu bir mavi için ışık kaynağı olabilir ve birçok mavi bir arada muhteşem olabilir; sarı çok parlak, neşeli, canlandırıcı bir renktir, ancak beyazın yanında kaybolabileceği için dikkatli olmalısınız; turuncu da neşeli ve canlandırıcıdır ve güçlü bir temel renk olarak kendi başına da kullanılabilir; morun çok geniş bir yelpazesi vardır. Hüzünlü havasını seviyorum ve diğer birçok renkle iyi uyum sağlıyor; pembeyi çok kullanıyorum çünkü yumuşak ve nazikçe neşeli. Yeşil açıkçası çok doğal bir renktir, ancak onu "işte yeşil bir ağaç" gibi kullanmak istemiyorum. Kahverenginin etrafında daha parlak renklere ihtiyaç vardır. Siyah her şeyle uyumludur, ancak ağır, düzleştirici bir etkiye sahip olabilir. Öte yandan gri, diğer renkleri sergilemede harika bir iş çıkarıyor.' Fakat sanatta rengin anlamını düşünürken, her şey renklerin birleşimi ve birbirleri üzerindeki etkileriyle ilgilidir.'

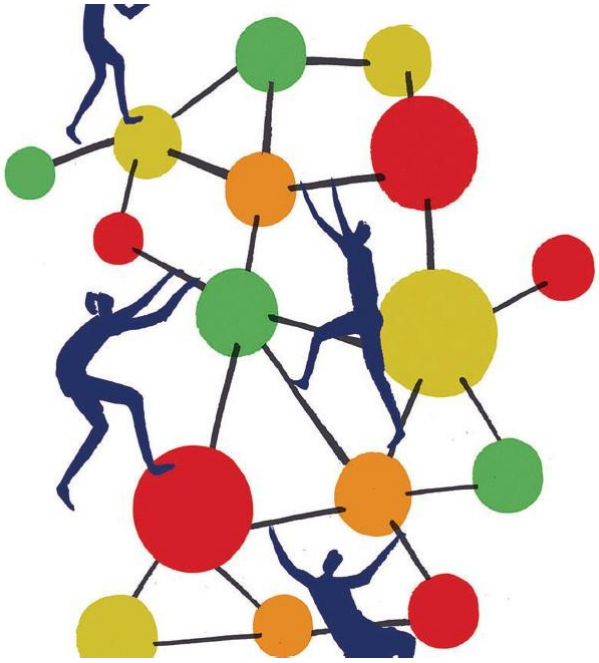

Lara Harwood'un HHMI 2008 Yıllık Raporu için yaptığı illüstrasyon, çalışmalarında renk kullanımını sergiliyor.

Güney Afrika'nın Cape Eyaleti'nin batı kıyısındaki bir grup balıkçı, atölyelerinde yoğun bir şekilde çalışıyordu. Amaçları boya yapmaktı ve bunu geleneksel bilgi ve becerilerle, kırmızı aşı boyasını (demir oksit) kemik iliğinden elde edilen yağla dikkatlice karıştırarak, kemik spatulalar

kullanarak kabuk boya kaplarında karıştırdıkları bir boya bileşimi oluşturarak gerçekleştiriyorlardı.

Kırmızı boyalarıyla tam olarak ne yaptıklarından emin olamayız; vücutlarına mı, aletlerine ve silahlarına mı yoksa mağara duvarlarına mı sürdüler, çünkü boyalarını 100.000 yıl önce yapıyorlardı. O zamandan beri erozyon kanıtları ortadan kaldırdı, ancak alet takımları ve kırmızı boyalarının kalıntıları, ayrıca kırmızıya boyanmış boncukları da kaldı; bu da en azından o zamandan beri insanların renk kullanarak kendilerini ifade etme ve süsleme yeteneğine sahip olduklarını gösteriyor.

İFADE BAŞLANGIÇLARI

Aynı mağara olan Blombos'tan belki de daha da dikkat çekici bir keşif, sembolik sanatın bilinen en eski örneğidir; Avrupa'da benzer bir şeyin ortaya çıkmasından yaklaşık 30.000 yıl öncesine ait, üçgenler, elmas şekilleri ve çizgilerle oyulmuş iki kırmızı aşı boyası levhası. Bunların 75.000 yıl öncesine ait olduğu belirlenmiştir. Yine, bu oymaların ne anlama geldiğini kesin olarak bilmiyoruz, ancak bölgedeki diğer kıyı mağaralarındaki buluntular, bu tür sembollerin o dönemde yaygın olarak kullanıldığını, belki de bir şeyin kaydını tutmak için kullanıldığını göstermiştir. Güney Afrika, Namibya, Avrupa, Orta Doğu, Avustralya ve Asya'nın bazı bölgelerindeki daha sonraki mağara sakinlerinin duvar resimleri, yalnızca sarı ve siyahın da mevcut olması nedeniyle kırmızı rengin tercih edildiğini göstermektedir. Kırmızı hayvanların, kırmızı ellerin ve kırmızı insanların görüntüleri kaydedilmiştir. Svaziland'ın Bomvu Sırtı bölgesinde, arkeologlar vücut boyaması için kullanıldığı düşünülen kırmızı ve sarı aşı boyası çıkarmak için kullanılan 40.000 yıllık madenler bulmuşlardır.

İlk bakışta sıradan görünse de, Güney Afrika'daki Blombos Mağarası'ndan çıkarılan bu kırmızı aşı boyası levha 75.000 yaşında ve insan eliyle yapılmış bilinen en eski sanat eseri.

Modern insan beyni en az 100.000 yıl önce evrimleştiğinde, insanlar kendilerini süslemeye ve düşüncelerini sembolik ve sanatsal olarak ifade etmeye başladılar. Belki de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, kırmızı tüm kültürlerin paylaştığı ilk renkti. İbrani geleneğinde, ilk insan kırmızı topraktan, yani çömlek kilinden şekillendirilmiştir. İbranice'de "Adem" kelimesinin kökü aslında "kırmızı" anlamına gelir ve aynı zamanda "kan" anlamına gelen "dam" kelimesiyle de ilişkilidir, bu nedenle A-dam "kanlı" anlamına gelir.

Başka bir örnek vermek gerekirse, ilk beyaz kolonistler Kuzey Amerika'ya yelken açtıklarında karşılaştıkları yerli halka 'Kızıl Kızılderililer' adını verdiler. Bu, doğal ten renklerinden değil, vücutlarına ve yüzlerine sürdükleri kırmızı aşı boyası macunundan kaynaklanıyordu. Bu bir savaş boyasıydı, ancak yazın böcekleri uzaklaştırmak, kışın çıplak yüzleri yalıtmak ve kötü ruhları kovmak için de kullanılmış olabilir.

Arjantin'deki bu antik mağara resimleri, erken bir iletişim biçimi olarak işlev görmüş ve insanın binlerce yıldır kendi varlığını kaydetme arzusunu göstermiştir.

Xhosa kabilesinin erkek çocukları, yetişkinliğe geçiş döneminde kırmızı çizgili battaniyelere sarılıyorlar.

DOĞUM, ÖLÜM, ATEŞ VE VERİMLİLİK

Kırmızının çekiciliği ve tarih öncesi sanat ve süslemelerdeki varlığı sadece tarih öncesi dönemin ve bulunabilirliğin bir ürünü değildir. Her kıtada (siyah ve beyaz dışında) adlandırılan ilk renk olduğu görülmektedir. Isı ve ateşin rengi olan kırmızı, temel bir tondur. Ayrıca, yaprakların renk değiştirmesi, pasın (demir oksit) rengi ve bol miktarda demir oksit içermesi nedeniyle kırmızı olarak adlandırılan Mars gezegeninin rengidir.

Kırmızının ilk zamanlardaki çekiciliğinin büyük bir kısmı doğayla ve bulunabilirliğiyle ilgiliydi. Ancak tüm bunların ötesinde, kırmızı kanın rengidir; yaşamın, doğumun, savaşın ölümcül darbelerinin ve adet kanamasının aracıdır. Gücü, erkekliği ve doğurganlığı çağrıştırır. 1850'de Alfred Tennyson doğayı ilk kez "diş ve pençede kırmızı" olarak tanımladı ve bu ifade, doğal dünyanın kanlı şiddeti için bir özdeyiş olarak kaldı. Kan, Kızılhaç ve Kızıl Hilal'in isimlerinde ve sembollerinde de ima edilir; kırmızı, kanayan yaraların iyileşmesini temsil eder. Birçok dilde rengin adı, kan anlamına gelen isimden türetilmiştir.

Kan-doğum-ölüm-doğurganlık sembolizmi çoğu kültürel gelenekte yer alır. Güney Afrika'daki Xhosa kabilesinin genç erkekleri, erkekliğe geçişlerinin bir parçası olarak ritüel sünnet olduktan sonra, iyileşme sürecinde kırmızı çizgili battaniyelerle örtülür ve ardından Xhosa halkı tarafından erkek olarak kabul edilirler. Zambiya'da, Ndembu kızlarına adet görme, cinsel ilişki ve annelik dünyasına girişlerinin sembolü olarak kırmızı aşı boyasıyla kaplı bir civciv verilir. İlk cinsel ilişkilerinde bu boya yıkanır ve kırmızı su daha sonra doğurganlığı ve doğumu teşvik etmek için kullanılır. Antik Çin Han Hanedanlığı (MÖ 206 - MS 220) döneminde, imparatorun haremindeki kadınlar adet gördüklerini belirtmek için alınlarına kırmızı bir işaret koyarlardı.

Kuzey Hindistan'ın bazı bölgelerinde babalar, kızlarına düğün günlerinde kırmızı "kanlı sariler" hediye ederler; kırmızı renk cinsel gücü simgeler. Gelinin saç ayrımı da kırmızıya boyanır, ayak tabanları da kırmızıdır ve alnına kırmızı bir bindi takılır, ellerine de kırmızı kına yakılır. Eğer

eşinden önce ölürse, cenaze kefeni de kırmızı olur. Kırmızı renk, Hindistan ve Nepal'deki Hindu bahar festivallerinden Holi'de , yani Renk Festivali'nde de önemli bir yer tutar. Bu aşk şöleni, şeytanın yakılmasını ve iyiliğin kötülüğe karşı zaferini temsil eden bir ateşin etrafında dans ve şarkı söyleyerek başlar. Sabahları insanlar yemek yer, içer, oynar ve birbirlerini kovalarlar; renkli tozlar atarlar ve birbirlerine su tabancaları ve kırmızı aşı boyası da dahil olmak üzere renkli suyla dolu balonlar sıkarlar. Bugün her şey sınırsız eğlenceyle ilgili olsa da, başlangıçta cinsel aktiviteyi teşvik etmeyi ve hasadı artırmayı amaçlayan bir festivaldi. Kırmızı aşı boyasının doğurganlığı artırdığı söylenirdi.

Renk Festivali *Holi'yi* kutlayanlar, üzerleri rengarenk toz ve suyla kaplanıyor .

Çin'de geleneksel Han kıyafetleri giyen yeni evliler, toplu bir düğün törenine katılıyor.

Çinliler de renk sistemlerinde kırmızıya büyük önem verirler ve geleneksel Çin düşüncesinin beş elementiyle eşleşen beş standart renk kabul ederler: kırmızı = ateş; siyah = su; beyaz = metal; sarı = toprak; mavi/yeşil = ahşap.

Kırmızı aynı zamanda kutlamaların rengidir ve Çin Yeni Yılı'nda her yerde görülür. Bunun nedeni, neşeyi, canlılığı ve doğurganlığı sembolize etmesi ve çok sayıda çekirdeği zengin bir soyu temsil eden canlandırıcı bir meyve olarak görülen narın rengi olmasıdır. Kırmızı zarflar, bayramlarda veya kutlamalarda verilen para hediyeleri için kullanılır, çünkü kırmızı iyi şansı simgeler.

Kırmızının koruyucu özelliklere sahip olduğuna da inanılır. Antik Roma pagan ritüellerinde kırmızı kıyafetler, kötülükten ve kızamıktan korunmak için giyilirdi. Yeni Zelanda'da Maori savaşçıları, savaşta korunmak için vücutlarını kırmızı aşı boyasıyla boyarlardı. Dünyanın birçok yerinde, bebekleri zarardan korumak için bebek kıyafetleri hala kırmızıyla süslenir. Çin'in bazı bölgelerinde, bebeklerin alınlarına kötü ruhlardan korunmaları için kırmızı bir işaret çizilir ve çekingen çocuklara, kötü görüntülere karşı koyma cesareti vermek için kıyafetlerine küçük kırmızı keseler takılır. Çinli gelinler, aileleri ve misafirleri de kötülüğü uzaklaştırmak için kırmızı giyerler.

Çin'de bir aylık bebeklerin dünyaya gelişini kutlamak için de kırmızı renk kullanılır; yumurtalar aşı boyasıyla boyanır. Ayrıca bazı Çin evlilik ritüellerinde de yer alır. Güney Çin'in dağlık bölgelerinde, Miao halkı Çiçek Dağı Festivali'ni kutlar; bu festivalde çocuklar uzun kırmızı kurdelelerle süslenmiş bir direğin etrafında dans ederler. Büyük kızlar kırmızı yün başlıklar takarlar. Kız Kardeşler Festivali'nde kızlar taliplerine düğümlü bir eşarp sunarlar. Eğer eşarpta iki kırmızı çubuk varsa, kızın koca istediği anlamına gelir. Eğer bir kırmızı çubuk varsa, arkadaş istediği anlamına gelir. Eğer kırmızı bir acı biber varsa, onunla hiçbir ilgisi olmadığı anlamına gelir.

Ancak bazı diğer kültürlerde kırmızı, kötülüğün renklerinden biri olarak kabul edilmiştir. Örneğin, Orta Çağ Avrupa'sında şeytanlar sıklıkla kırmızı olarak tasvir edilirken, Vahiy Kitabı'nda 'kırmızı renkli canavar'dan bahsedilir.

SEKSİ KIRMIZI

Modern Batı kültüründe kırmızı, kadınsı bir cinsel ifade biçimi olabilir; uzun zamandır doğurganlığı göstermek için kullanılan allık, daha yakın zamanlarda ise kırmızı ruj, kırmızı oje ve kırmızı elbiseler bu anlamı kazanmıştır. Bazı evrimsel psikologlar ve sosyobiyologlar, kadınlar arasında kırmızı makyaj kullanımının yaygınlığını incelemiş ve bunun 'doğuştan gelen' bir davranış, yani evrimleşmiş bir davranış olduğu sonucuna varmışlardır. İngiliz zoolog ve yazar Desmond Morris, kırmızı ruj kullanımının, erkek maymunların kızgınlık dönemindeki dişi maymunların kanla dolu kalçalarından tahrik olmasından kaynaklanan evrimsel bir adaptasyon olduğunu öne sürmüştür. Amerikalı evrimsel psikolog Donald Symons bu kadar ileri gitmemiş, ancak dolgun kırmızı dişi dudaklarının üreme doluluğunun sinyali olduğunu ve bu nedenle cinsel sinyalleşmede önemli olduğunu, kırmızı ruja bir tür evrimsel onur nişanı verdiğini tahmin etmiştir. Buna 'süpernormal' bir uyarıcı diyorlar.

Ancak kanıtlar, özellikle ruj kullanımının yaygınlaşmasının, çoğu kadının bu stratejiyi ihmal ettiği on binlerce yılın ardından, yoğun reklam kampanyalarının ardından yirminci yüzyılda başlamış olması nedeniyle, evrimsel bir kökenden ziyade kültürel bir kökeni desteklemektedir. Çağdaş Batı kültüründe, kırmızının kadınsı cinsel çağrışımlarının güçlü bir etkisi olduğu görülmektedir. Örneğin, 2012 yılında *Hospitality & Tourism Research dergisinde yayınlanan bir çalışmada* , kırmızı giyen garsonlara erkek müşteriler tarafından verilen bahşişlerin, kırmızı giymeyen garsonlara göre %26 daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kadın müşteriler ise garsonun kırmızı giyip giymemesine bakılmaksızın aynı miktarda bahşiş vermişlerdir.

Kırmızı rengin doğurduğu kültürel terminolojiye (ve klişelere) baktığımızda, kan, seks ve şehvetin nadiren birbirinden uzak olduğunu görürüz. Örneğin, kendini " *kırmızı kanlı erkek" olarak tanımlayan bir adam, " kırmızıya boyadıktan* " sonra (19. yüzyılda ABD Bağımsızlık Günü'nde yakılan ateşler ve havai fişeklerden kaynaklanan, ahlaksızlığı ifade eden bir terim) " *kırmızı ışık bölgesinde"* ateşli *seks* arayabilir . Yine de, karısının gözlerini başka yere diktiğini görürse öfkeden *kıpkırmızı olabilir* . İngilizcede birinin kıskançlık veya haset nedeniyle "yeşil gözlü canavara" dönüştüğü söylenebilir, ancak Çinliler bunun yerine mitolojilerindeki ateş püskürten ejderhalara atıfta bulunarak " *kırmızı gözlü canavar "dan bahsederler* .

Kırmızı rengin kadınlar için çağrışımları her zaman olumlu değildir. Nathaniel Hawthorne'un 1850 tarihli, Puritan 17. yüzyıl Boston'unda geçen aşk romanı *Kırmızı Harf'te* , güzel Hester Prynne zina ile suçlanır ve darağacına giderken büyük bir kırmızı 'A' harfi (zina yapan kadın anlamına gelir) takmaya zorlanır. Bu kurgusal bir icat değildi. O dönemde zina suçundan hüküm giyen kadınlar halk önünde kırbaçlanır ve harf kıyafetlerine dikilirdi. Harfi çıkarırlarsa tekrar kırbaçlanırlardı. Bugün 'kırmızı harf' terimi, geçmişte yapılan yanlış bir şeyin sembolü olarak varlığını sürdürüyor; belki de *suçüstü yakalanmanın ardından* , bu da 15.

yüzyıl İskoçya'sına kadar uzanıyor ve kaçak avcılıktan elleri kan içinde yakalananları ifade ediyordu. (Bu sizi utançtan *kıpkırmızı yapabilir.)*

Kırmızının seksiliği: Moda dünyası, Anita Ekberg'in ve aynı döneme ait bir modelin kırmızı ruju ve elbisesiyle de gösterildiği gibi, kırmızı ile cinsel çekicilik arasındaki bağlantıyı fark etti.

Kırmızının cazibesi zamanla değişti. 1812'de Grimm Kardeşler tarafından popülerleştirilen ve 1600'lere kadar uzanan Fransız ve Alman folklorundan esinlenen Kırmızı *Başlıklı Kız'da , kırmızı pelerinli kız, büyükannesinin kıyafetlerini giymiş kurt tarafından kandırılır; kurt onu yatağa davet eder ve sonra da yer. Hans Christian Andersen 1845'te Kırmızı Ayakkabılar'ı yazdığında* , ayakkabıların gücü hakkındaki mesajı acımasızca uyarıcıydı. Neşeli köylü kızı Karen, zengin yaşlı kadının

bilge uyarılarına karşı gelir, kibire kapılır ve kırmızı ayakkabıları satın alır. Ayakkabıları giydiği anda, ayakkabılar dans etmeyi bırakmaz. Sonunda bir oduncuyu, ayakkabılar ayağına yapışmış halde ayaklarını kesmeye ikna eder ve sonra ölür. Doksan dört yıl sonra, *Oz Büyücüsü* filminin uyarlamasında Dorothy, siyah beyaz Kansas'ı terk eder, parıldayan ve sihirli kırmızı terliklerini giyer ve sarı tuğla yolda neşe ve mutluluk dolu bir yolculuğa çıkar.

Nathaniel Hawthorne'un *"Kırmızı Harf" romanında Hester Prynne* , gerçek hayattan esinlenerek zina yapmakla suçlanmıştır.

Kırmızı peleriniyle Kırmızı Başlıklı Kız.

Karen kırmızı ayakkabılarıyla.

BOĞALAR NEDEN KIRMIZI GÖRÜR?

Aslında öyle değil. Boğalar, köpekler ve kediler gibi, kırmızı renge karşı renk körüdürler – ancak eskiden boğa güreşçilerinin bunu bilmesinin bir yolu yoktu. O zamandan beri yapılan testler, boğanın bir *toreadorun* muleta pelerininin mavi tarafına da aynı şiddetle saldırdığını göstermiştir. Boğayı kızdıran şey renk değil, dalgalanma hareketidir. Kırmızı ayrıca matadorun pelerinleri ve üniformaları için de uygundur çünkü hem boğanın hem de matadorun kanını göstermez.

DEVRİMCİ KIRMIZI

Kırmızının en kalıcı çağrışımlarından biri , siyasi solla – sosyalizm ve komünizmle ve devrimin kanıyla – olan ilişkisidir. Bu, Orta Çağ'a kadar uzanır; o dönemde savaşan gemiler, ölümüne bir savaşı ima etmek için kırmızı flama bayrakları kullanırdı. Protesto ile ilk bağlantı, 1293'te bir grup İngiliz korsanın, ele geçirdikleri bir geminin ganimetinin Kraliyet tarafından paylaşılması hakkına itiraz ettikten sonra kırmızı bir flama kaldırmasıyla kuruldu. Avrupa genelinde kırmızı, meydan okumayı göstermek için kullanıldı – örneğin, kuşatma altındaki kalelerde ve şehirlerde – ancak asıl olgunluğu Fransız Devrimi sırasında, 1789'da Bastille'in ele geçirilmesi sırasında ve 1791'de Lafayette'in isyancıları uyarmak için sıkıyönetim ilan ettikten sonra Champ-de-Mars üzerinde kırmızı bir bayrak kaldırmasıyla kazandı; bu olayda elli kişi öldürüldü. Jakobenler, 'şehitlerin kanını' anmak için kendi kırmızı bayraklarını dalgalandırarak karşılık verdiler ve ardından gelen terör döneminde kırmızı bayrak onların gayri resmi amblemi oldu. Bundan sonra, popülaritesi hızla yayıldı. 1797'de İngiliz denizciler isyan ettiğinde, gemilerine kırmızı bayraklar astılar.

İlk olarak 1831'deki Merthyr Ayaklanması sırasında işçi gücünün sembolü olarak kullanıldı; Güney Galler'deki yürüyüşçüler bayrakları dana kanına batırdılar. Meydan okuyan kırmızının ünü kısa sürede Atlantik Okyanusu'nu aştı ve 1836'da Meksikalılar tarafından Alamo kuşatması sırasında kullanıldı. Temanın bir varyasyonu, İtalya'yı birleştirme kampanyası sırasında Garibaldi'den geldi; takipçileri kırmızı gömlekler giydi. 1848 Fransız Devrimi ve 1871 Paris Komünü'nün bayrakları kırmızıydı ve bundan sonra komünizmin rengi haline geldi, daha sonra Sovyetler Birliği'nin (sol üst köşede sarı çekiç, orak ve yıldız ile) ve Çin'in (rakip milliyetçi Chiang Kai-shek partisi de Mao'nun Kızıl Ordusu'na karşı kaybettikleri mücadelede devrimci kimliklerini güçlendirmek için kırmızıyı kullandı) bayrağı olarak benimsendi.

1906'da İngiliz İşçi Partisi kurulduğunda, kırmızı rengin solun rengi olarak ünü iyice yerleşmişti, bu yüzden kırmızı bayrağı amblem olarak benimsediler, ancak seksen yıl sonra kırmızı güle geçildi. Bununla

birlikte, İşçi Partisi konferanslarındaki delegeler 1889'da yazılmış olan "Kırmızı Bayrak" şarkısını söylemeye devam ediyor. 1976'da İşçi Partisi milletvekilleri coşkulu bir şekilde şarkıyı seslendirdi ve bu durum, Muhafazakâr Parti'nin önde gelen isimlerinden Michael Heseltine'in öfkeyle meclis asasını başının üzerinde sallamasına neden oldu. Komünizmin çöküşüyle birlikte şok edici gücünü kaybetti, ancak şarkının sözleri hala bayrak, renk ve kan arasındaki bağlantıları güzel bir şekilde gösteriyor:

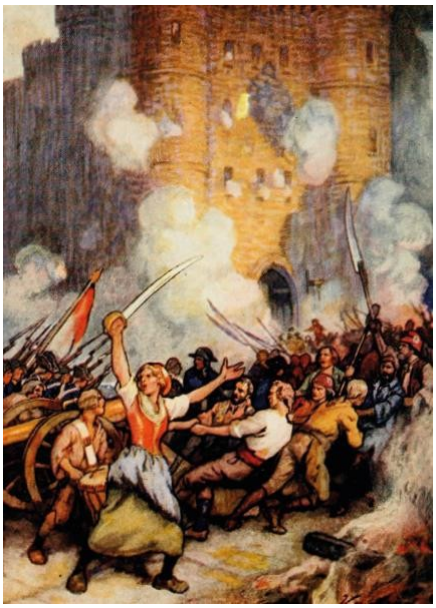

Fransız devrimciler Bastille'e baskın düzenliyor.

Garibaldi ve adamları.

1960'ların sonlarındaki Kültür Devrimi sırasında Çin'in Tiananmen kentindeki Cennet Barış Kapısı önünde Ulusal Gün kutlamaları kapsamında düzenlenen kitlesel gösteri.

Rus Bolşevik Devrimi'nin elli dokuzuncu yıldönümünü kutlayan bir geçit töreni, Moskova, 1976.

Komünistlerin kırmızısı, Sovyetler Birliği'nin çekiç, orak ve yıldız sembolleriyle birleşmiş ve Lenin gururla bunların önünde duruyor.

Halkın bayrağı en koyu kırmızıdır.

Şehitlerimizi sık sık kefenledi,

Ve uzuvları sertleşip soğumadan önce,

Kalplerinin kanı her kıvrımını boyadı.

Öyleyse kızıl sancağı yüksekte tutun,

Onun gölgesinde yaşayacağız ve öleceğiz,

Korkaklar geri adım atsa ve hainler alay etse de,

Burada kırmızı bayrağı dalgalandırmaya devam edeceğiz.

Birleşik Krallık dışında, kırmızı eski gücünün izlerini hala koruyor. 2016'da, Brezilya'nın solcu cumhurbaşkanı Dilma Rousseff'in bazılarınca anayasal darbe olarak adlandırılan bir olayla görevden alınmasının

ardından, kırmızı bisiklet süren veya kırmızı tişört giyen çocukların sol karşıtı çeteler tarafından kovalanıp saldırıya uğradığına dair birçok haber çıktı.

Kırmızı, Amerika Birleşik Devletleri siyasetinde özel bir yere sahiptir. "Kırmızı Bayrak" şarkısı, bestelendikten on yıl sonra ABD'de yerini bulmuş ve 1909'da "Wobblies" (Dünya Sanayi İşçileri) adlı grubun ezgileri, şarkıları ve ilahilerinden oluşan *"Küçük Kırmızı Şarkı Kitabı "nda yer almıştır* . Ancak çok daha güçlü olan, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ivme kazanan ve birçok eyaletin kırmızı bayrakların sergilenmesini yasaklamasıyla sonuçlanan, ancak bu eylemlerin Yüksek Mahkeme tarafından anayasaya aykırı ilan edilmesiyle devam eden, kırmızıya karşı Amerikan tepkisidir. 1950'lerde, McCarthy dönemindeki Amerika, "Kırmızı Tehlike" ve "Yatağın Altındaki Kızıllar" korkusuyla yaşıyordu; bu terimler "kırmızı" komünizm korkusundan türetilmişti.

ABD'deki siyasi partilerin renklerinde tuhaf bir anormallik var: Genellikle sağcı olan Cumhuriyetçi Parti'nin rengi kırmızı iken, zaman zaman solcu olan Demokrat Parti'nin rengi mavidir. Ancak İngiltere, Almanya, Avusturya, İrlanda, Romanya, Tayvan ve Kanada'da mavi, muhafazakarlığın rengidir.

Bu yeni bir şey; aslında 1990'ların sonlarına kadar tam tersi yönde ilerliyordu. Ancak George W. Bush'u iktidara getiren 2000 başkanlık seçimlerinde, NBC televizyon yorumcusu Tim Russert, Cumhuriyetçi eyaletler için kırmızı, Demokrat eyaletler için ise mavi kullandı ve bu durum yerleşti. Mavi, 19. yüzyılın sonlarında Teksas'taki Demokratlar için kullanılmıştı ve 20. yüzyılın başlarında *The New York Times* ve *Washington Post,* Demokrat eyaletler için mavi kullanmıştı. Ancak medya kuruluşlarının uyum sağlamaya başlaması 2000 yılından sonra oldu ve yorumcular 'kırmızı eyaletler' (Cumhuriyetçi), 'mavi eyaletler' (Demokrat) ve bazen de 'mor eyaletler' (belirlemek zor) diye bahsetmeye başladılar. *The New York Times grafik editörü, seçimlerini*

açıklarken, hem Cumhuriyetçi hem de *kırmızı kelimelerinin* R harfiyle başladığını söyledi .

NEDEN ÖNEMLİ GÜNLER?

Kökeni MÖ 509 yılına dayanmaktadır; o dönemde Roma takvimlerinde önemli günler kırmızı renkle işaretlenmiştir. Bu uygulama, Orta Çağ Avrupa'sında büyük harfler ve önemli kelimelerin kırmızıyla vurgulanmasıyla yeniden canlandırılmış ve matbaanın icadından sonra da devam etmiştir. Daha sonra, bayramlar takvimlerde kırmızı renkle işaretlenmiş ve "kırmızı harfli gün" terimi, önemli olan her günle ilişkilendirilmiştir.

ARİSTOKRATİK KIRMIZI

Kırmızı renge dair tüm tarihsel referanslar kan, ateş ve cinsellik unsurlarından kaynaklanmaz. Aristokratik kırmızının kökeni ise para, statü ve güçle ilgili çok farklı bir hikayeye sahiptir .

İnsanlık tarihinin büyük bir bölümünde insanlar renkli kıyafetler giymemiştir. Yaklaşık 10.000 yıl önce başlayan avcı-toplayıcı yaşam tarzından tarıma geçiş, deri ve kürklerden kumaşlara geçişi tetiklemiştir; ancak bu geçiş kademeli olmuş ve binlerce yıl sürmüştür. Bu kıyafetleri boyama işi son derece zordu ve yerleşmesi binlerce yıl daha sürdü. Bazı renkler ilk yağmur damlasıyla akıp giderken, akmayanların üretimi pahalıydı. Kırmızı boya buna iyi bir örnekti. En iyi kırmızı boya, Amerika kıtasına özgü ve dikenli armut kaktüsünün yapraklarıyla beslenen koşinil böceğinden karmin boyası çıkarılarak elde ediliyordu.

Bu boyama tekniğinin kurucuları Aztekler, İnkalar ve Mayalardı; bu medeniyetler ayrıca koşinil otunu tıp, süsleme ve resim için de kullanmışlardır. Koşinil otunun dini bir önemi de vardı. Örneğin, İnkalar tanrıçaları Mama Huaco'nun Peru'daki Paqariq Tampu mağarasından kırmızı giysiler içinde çıktığına inanıyorlardı. Hernán Cortés (1485–1547) komutasındaki İspanyol fatihler, Aztek kıyafetlerinin parlak kırmızısından

büyülenmiş ve sömürge halklarından tarifleri aldıktan sonra, bu harika, solmayan kırmızı boyanın büyük miktarlarda üretilmesi için onları görevlendirmiş ve kral ve ülke için büyük bir servet kazanmışlardır.

İspanyollar iki yüzyıl boyunca bu süreci gizli tuttular; kısmen de, kısmen meyve, kısmen solucan olan ve solucan üzümü adını verdikleri çok yönlü küçük bir hayvanın varlığı hakkında büyüleyici söylentiler yayarak. Meksika'dan koşinil boyası ihracatları, on altıncı yüzyılın başlarında yılda 50 tondan, sonunda 160 tona yükseldi. Ancak sonunda, 1777'de, yirmi beş yaşındaki bir Fransız olan Thierry de Mononville, koşinil böcekleriyle kaplı bir kaktüsü gizlice dışarı çıkarıp Haiti'deki Port au Prince'e götürdüğünde ve orada yetiştirmeye başladığında sır açığa çıktı.

Yine de, boya son derece pahalıydı çünkü bir kilogram boya üretmek için 150.000 küçük böceğe ihtiyaç duyuluyordu. Pigmenti elde etmek için böcekler kurutulup eziliyor, ardından şapla karıştırılıyordu. Bu nedenle, sadece aristokrasinin ve süper zenginlerin kırmızı kıyafetler, halılar ve duvar halıları alabilmesi hiç de şaşırtıcı değildi. Ancak mesele sadece maliyetle ilgili değildi. En azından Antik Yunan, Roma ve Çin dönemlerinden beri, dünyanın her yerinde güçler ve prenslikler, statüye, sınıfa ve cinsiyete bağlı olarak insanların giyebileceği kıyafetlere, renklere ve mücevherlere kısıtlamalar getiren lüks tüketim yasaları uygulamaya koydular. Bu, hiyerarşilerini uygulama yollarından biriydi.

Son Aztek hükümdarı II. Moktezuma, İspanyol fatih Hernán Cortés tarafından hapsedilmeden önce, koşinil kırmızısı peleriniyle gururla ayakta duruyor.

Roma sonrası Avrupa'da lüks tüketim yasaları 1500'lerden itibaren İtalya ve Fransa'da uygulanmaya başlandı, ancak en güçlü şekilde İngiltere'de, Aslan Yürekli Richard olarak da bilinen I. Richard ile birlikte uygulandı. 1197'de halkın sadece gri giysiler giymesini kısıtlayan bir kural getirdi; bu, çoğu insan için pek bir kısıtlama değildi çünkü sahip oldukları tek giysiler kaba, boyasız gri kumaştandı.

Sonraki yüzyıllarda, boyalar daha kolay bulunabilir hale geldikçe, sıradan halkın giyebileceği renkler kendi toprak renkleriyle sınırlı kaldı. Bu yasalar her zaman titizlikle uygulanmasa da, özellikle Elizabeth döneminde, uygulanması için periyodik çağrılar yapıldı. Bazı durumlarda, kurallara uymamak para cezasına, mülk ve unvan kaybına, hapis cezasına

ve hatta ölüme yol açabiliyordu; ancak yanlış renkte kıyafet giymekten dolayı idam cezası verildiğine dair herhangi bir rapor bulunmamaktadır.

Bazı Avrupa ülkelerinde renkleri karıştırmaya karşı da yasalar vardı; Orta Çağ'da bu, simya adı verilen karanlık bir sanatın parçası olarak görülüyordu. Örneğin, mavi ve sarı boyayı karıştırarak yeşil elde etmek kesinlikle yasaktı ve siyah ve mavi ile çalışanların, loncaları tarafından kırmızı ve sarı ile çalışmaları kısıtlanmıştı.

Lüks tüketim yasalarının temel amacı, bir rengi veya diğerini giyenlerin statüsünü göstermek ve yeni zenginleşen tüccarları toprak sahibi soylulardan ayrı tutmaktı. Bu yasalar, halk arasında aşırılık, israf, kibir ve ahlaki çöküşü önleme çağrısıyla kamuoyuna duyurulmuştu. İkinci bir amaçları ise, sıradan insanları paralarını belirli şekillerde harcamaya teşvik etmekti. Örneğin, İngiliz yün üretimini teşvik etmek amacıyla, 1571'de altı yaşından büyük tüm soylu olmayan erkeklerin Pazar ve tatil günlerinde yün şapka takmasını zorunlu kılan yeni bir lüks tüketim yasası getirildi. Bu kurala uymayanlar ağır para cezasına çarptırılıyordu.

Bu yasalara göre, kırmızı renk, altın, gümüş, koyu mavi, siyah ve saf beyazla birlikte yalnızca en yüksek soylulara aitti. Sadece kraliyet ailesi üyelerinin mor giymesine izin veriliyordu. Sıradan halk, gri, kahverengi, sarı, yeşil ve turuncu gibi toprak tonlarının yanı sıra açık mavi ve açık kırmızı (yüzyıllar sonra pembe olarak adlandırılacak) renklerle sınırlandırılmıştı.

17. yüzyılın sonuna gelindiğinde, Avrupa'nın her yerindeki lüks tüketim yasaları yürürlükten kaldırılmış veya kullanım dışı kalmıştı. Ancak kırmızı renk, koşinil boyama işleminin maliyeti nedeniyle, soyluların, kardinallerin ve zengin tüccarların ayrıcalığı olarak kalmıştı.

1870'lere kadar ucuz ve solmayan bir alternatif bulunamadı: alizarin adı verilen yeni bir sentetik boya. Kısa sürede kırmızı, aristokratik statüsünü kaybetti ve gösterişli, kaba ve erotik olarak görülmeye başlandı. Ancak geçmişteki ihtişamının bir yönü hayatta kaldı: kırmızı halı. Kullanımına

dair ilk referans, Aeschylus'un Yunan oyunu *Agamemnon'da yer almaktadır* . Adını taşıyan Agamemnon Truva'dan döndüğünde karısı onu serdiği kırmızı halıya basmaya davet eder. Bu, modern dünyada bir gelenek haline geldi; 1821'de Güney Carolina, Georgetown'da ABD Başkanı James Monroe'yu karşılamak için nehir kıyısında ayaklarının çamurlanmasını önlemek amacıyla kırmızı bir halı serilmesinden beri. Bugün Papa'lardan Oscar ödülü sahiplerine kadar herkes için kullanılıyor ve 'kırmızı halı sermek' terimi coşkulu bir karşılama için bir metafor haline geldi.

Kırmızı, yüzlerce yıl boyunca yalnızca aristokrasiye özgü bir renkti.

STARBUCKS VE KOŞİNEL YENİDEN CANLANMASI

Yirminci yüzyıla gelindiğinde , renk vermeyen sentetik kırmızı boyalar bolca bulunuyordu, ancak güvenli kırmızı gıda ve kozmetik boyaları hâlâ bir sorun teşkil ediyordu. Kullanılan boyaların birçoğunun kanserojen

olduğu ortaya çıktı, bu nedenle güvenli bir kırmızı gıda boyası arayışı koşinil böceğine geri döndü. E120 kod numarası altında, rujlarda, allıklarda, yüz pudralarında, göz farlarında, ayrıca reçellerde, vişnelerde, sosis kabuklarında, bazı alkollü içeceklerde ve Starbucks'ın ürettiği 'Çilek ve Kremalı Frappuccino'da kullanılmaya başlandı.

Bu durum, kanserojen 'E-numaraları' konusunda endişelenenler için sorun olmayabilir, ancak vejetaryenlik veya veganlıkta saflığa daha çok önem verenler veya böcek yemeye karşı biraz tiksinti duyanlar için pek de uygun olmayabilir. 2012'de bazı blog yazarları, E120'nin aslında koşinil pigmenti olduğunu keşfedince öfkelenmiş ve Starbucks'a karşı çevrimiçi bir imza kampanyası başlatmıştı. Seattle merkezli şirket, sadece 6.500 imza topladıktan sonra pes etti ve koşinilin yerine domates özü kullanılacağını duyurdu. Koşinil hala ruj ve diğer kozmetik ürünlerinde ve bazı gıda ürünlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. O zamandan beri, koşinil pigmentinin gerçekten kanserojen olmamasına rağmen alerjik reaksiyonlara neden olabileceği bulunmuştur.

NOEL BABA VE KIRMIZI

Kırmızı Noel Baba'nın genellikle Coca-Cola Şirketi'nin eseri olduğu söylenir, ancak bu tam olarak doğru değildir - veya gerçeğin tamamı değildir. Noel Baba'nın ortaya çıkmasına neden olan dördüncü yüzyılda yaşamış iyi kalpli piskopos Aziz Nikolaos'un, dini kırmızı giydiği söylenir, ancak bu konuda bazı tartışmalar vardır. Bu nedenle, Aziz Nikolaos Orta Çağ'da ilk ortaya çıktığında, sıklıkla kırmızı, ancak oldukça sık da yeşil giyinmiş olarak tasvir edilmiştir. Yıllar içinde, Avrupa genelinde kahverengi ve diğer çeşitli renklerde giyinmiş Noel Babalar da gösterilmiştir, ancak on dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde kırmızı yaygın hale gelmiştir. Noel Baba'nın mevcut görüntüsü, Coca-Cola tarafından bir dizi reklam için işe alınan İsveçli illüstratör Haddon Sundblom'un eseridir. Coca-Cola'nın marka renkleriyle tam olarak örtüşen, beyaz ermin kürküyle süslenmiş kırmızı bir palto giyen şişman, neşeli bir Noel Baba seçmiştir. Kırmızı ve beyaz renkler, 1920'lere kadar tarifinde yer alan

koka yapraklarının kaynağı olan Peru'nun kırmızı ve beyaz bayrağından alınmıştır.

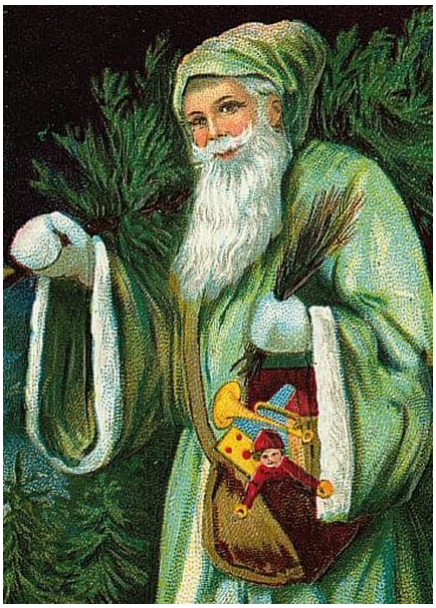

Aziz Nikolaos'un dini kırmızı renkteki tasviri ve Noel Baba'nın çeşitli alternatif renklerdeki temsilleri. Kırmızı, ancak on dokuzuncu yüzyılda tercih edilen renk haline geldi ve bu durum yirminci yüzyılda Coca-Cola sayesinde pekişti.

Christina Rossetti'nin bir şiiri, turuncu hariç tüm renklerin zengin doğal çağrışımlarını anlatır. 'Pembe Nedir?' şiiri şu dizelerle biter: 'Turuncu nedir? Neden bir turuncu / Sadece bir turuncu!' Aslında, turuncu renk, meyve olan turuncudan çok daha fazlasını ifade eder. Doğa, gün batımlarından çiçeklere, baharatlardan harika bir meyve ve sebze yelpazesine kadar sıklıkla turuncu rengi sergiler ve yine de Rossetti bir konuda haklıydı: İngilizcede adı bir meyveden gelen tek renktir. Renk ve meyve adlarının ayrı olduğu başka diller de vardır: örneğin, Afrikaans dilinde meyve kelimesi *lemoen* iken, renk adı *oranje'dir* .

Boya karıştırma tepsisinde turuncu, elbette kırmızı ile sarının karıştırılmasıyla elde edilir, ancak benzersiz bir pigment olarak boya kutusuna nispeten yeni bir eklentidir: kadmiyum kırmızısı ve krom turuncusu yaklaşık 200 yıl önce keşfedilmiştir. 'Turuncu' kelimesi de İngilizceye nispeten yeni bir eklentidir. Himba, Nafana ve Piraha dahil olmak üzere, bu renk için bir kelimeye sahip olmayan birçok dil hala mevcuttur. Bu belki de çağrışımlarının diğer renklere göre daha sınırlı olmasının nedenlerinden biridir – sıcaklığının güneşli iyimserliği, farklı siyasi kimlikler ve trafik konileri, can yelekleri, tehlikeli makineler ve uçakların 'kara kutuları' için kullanılan yüksek görünürlüklü bir renk olarak.

ORANGE'IN YOLCULUĞU

Portakallar ilk olarak yaklaşık 4500 yıl önce Çin'de yetiştirilmeye başlandı ve İpek Yolu aracılığıyla yavaş yavaş batıya yayıldı. 'Portakal' kelimesinin kökeni, Güney Hindistan'daki eski bir Dravid diline dayanmaktadır ve 'kokulu' anlamına gelen bir kelimeden türemiştir.

Portakallar binlerce yıldır yetiştiriliyor ve batıya doğru yavaş yolculukları, yol boyunca birçok dilde bu meyve için benzer sesli kelimelerin bulunmasına neden oldu.

Oradan Sanskritçeye geçti ve portakal ağacı anlamına gelen " *narangah* " terimi, portakal yetiştirilen ve satılan her yere yayılırken, kelimenin birçok dildeki çevirisine kök saldı; bu nedenle çeşitli dillerde benzer bir

sese sahip: Hindistan'da *naranga* , Farsçada *narang* , Arapçada *naranj ve* İspanyolcada *naranja .*

İngilizcede 'orange' kelimesi Sanskritçeden gelen bir bozulmadır. İnsanlar 'a *naranga'yı* 'an *aranga ' sanmış ve bu yüzden 'an orange' haline gelmiştir. Aynı şey, Orta İngilizcedeki 'a naddre* ' kelimesinden ' *adder ' haline* gelen engerek yılanının adı için de geçerlidir .

Meyve ortaya çıkmadan önce 'portakal' kelimesinin tek İngilizce karşılığı 'sarı-kırmızı' anlamına gelen *geoluread idi* . Meyvenin renginin kesinlikle turuncu olması nedeniyle, 'portakal' kelimesinin yaygın olarak kullanılmaya başlanması ve rengin adı haline gelmesi ancak on altıncı yüzyılda gerçekleşti.

TURUNCU'NUN TUHAF POLİTİKASI

Turuncu , siyaset ve uluslar alanına girdiğinde, meyve veya renkle ilgisi olmayan, ancak yine de bir şekilde onlarla örtüşen anlamlarla dolup taşar. Bugün Hollanda'da, turuncu, neşeli kutlamaların rengidir. Her 27 Nisan'da milyonlarca Hollandalı, krallarının gününü kutlamak ve harika vakit geçirmek için turuncu giyinir. Ancak jeopolitik, kabile kimliği ve ulusal gurur söz konusu olduğunda, turuncu uzun zamandır önemli bir oyuncu olmuştur.

Her şey MÖ 105 yılına, Romalıların Fransa'nın Provence bölgesindeki Aurasio'da (bir Kelt su tanrısının adını taşıyan) Keltlerle savaşmasına ve Aurasio kolonisinin kurulmasına kadar uzanıyor. Bu isim, o dönemdeki portakal kelimesiyle dilbilimsel olarak birleşerek MS 3. yüzyılın sonlarında Antik Orange Piskoposluğu'na yol açtı. Daha sonra, 12. yüzyılda Kutsal Roma İmparatorluğu'nun bir tımar bölgesi olarak Orange Prensliği haline geldi. Aslen Hollandalı-Alman Orange-Nassau hanedanı, Orange Prensliği de dahil olmak üzere Provence'da topraklar elde etti. Bu da bizi 1544 yılına, "Orange Prensi" unvanının, İspanyol yönetimine karşı Hollanda isyanına önderlik eden ve sonunda Orange-Nassau Hanedanı altında Hollanda bağımsızlığını kazanan I. William'a geçtiği zamana

götürüyor. 1688'deki "Şanlı Devrim" olarak bilinen Katolik karşıtı İngiltere işgalinden sonra, III. William İngiltere, İskoçya ve İrlanda kralı oldu.

Hollandalılar , ulusal bayram olan krallarının doğum günü günü *Koningsdag'ı geleneksel turuncu kıyafetlerle kutlarlar.*

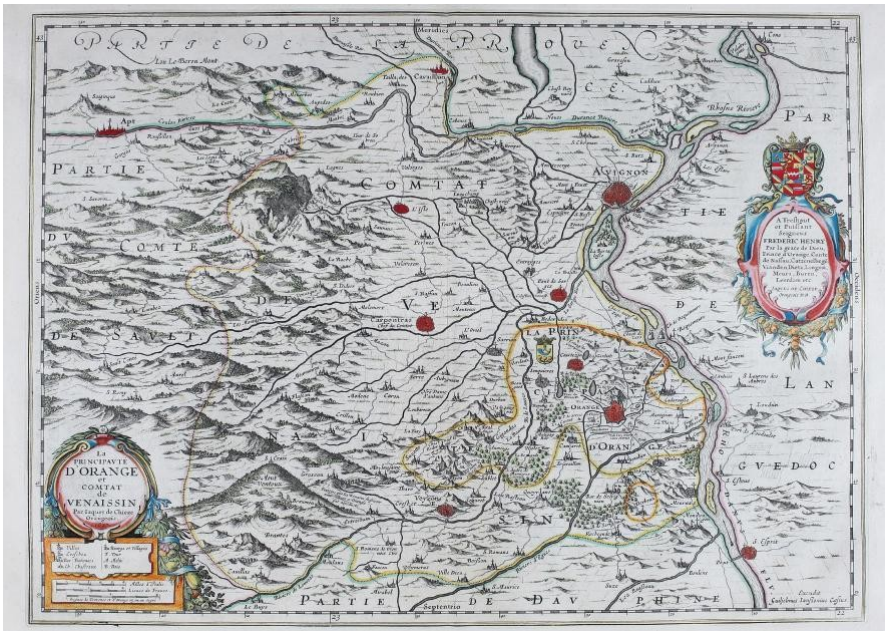

Orange Prensliği'nin haritası.

Bir yıl sonra 'Kral Billy' (III. William – bu arada hem Orange hem de İngiltere için adının üçüncü versiyonu; İskoçya'da II. William olarak

biliniyordu) İrlanda'daki Boyne Muharebesi'nde tahttan indirilen II. James'i yenerek, en az 2.000 askerin öldüğü ve 50.000'inin yaralandığı bu savaşta, İrlandalı Protestanların egemenliğini ve İrlandalı Katoliklerin baskısını sonraki üç yüzyıl boyunca güvence altına aldı. Zafer kazanan Protestan kral III. William'ı yüceltmek için, turuncu, monarşinin sadık Protestan tebaası olarak kimliklerini ortaya koymak üzere bir örgüt – Turuncu Düzen – kuran İrlanda Kraliyetçilerinin rengi oldu. Rakipleri ise daha sonra yeşili renkleri olarak benimseyen Cumhuriyetçilerdi. 1922'de İrlanda Serbest Devleti nihayet güvence altına alındı ve böylece Katolik tabanlı Cumhuriyetçiler, bir uzlaşma olarak hayallerinin bir kısmına kavuştular. Yeni üç renkli bayrakları, bir tarafında Galce yeşil, diğer tarafında Kraliyetçi turuncu ve ortasında barışı simgeleyen beyaz renk içeriyordu.

Bu arada, Hollanda'nın sömürge fetihleri Turuncu Sancağı altında gerçekleşti. Hollanda Doğu Hindistan Şirketi tarafından kurulan bu fetihlerden biri de Ümit Burnu'ydu; ancak Napolyon savaşları sırasında İngilizler bu karakolu ele geçirdikten sonra, Hollandaca konuşan yerleşimciler kuzeye doğru göç ederek tüfeklerini kullanarak Afrikalıları tarihi topraklarından mahrum ettiler. 19. yüzyılın ortalarında ele geçirdikleri topraklardan biri de *Oranje-Vrystaat* (Turuncu Özgür Devlet) adını verdikleri yerdi. Turuncu ve beyaz bayraklarıyla oraya yerleşen çiftçiler, daha sonra İngiliz kralı tarafından yönetilen ve eski Turuncu Hanedanı'nın soyundan gelenlerle aile bağları olan bir devletin askerlerine karşı Anglo-Boer Savaşı'nda savaşanlar arasındaydı.

İşleri daha da karmaşık hale getiren bir diğer unsur ise, bu Protestan Hollandalı torunlarının, kendi ülkelerinde İrlanda'daki Protestan Orangemen'lere karşı savaşan Katolik İrlandalı Cumhuriyetçiler tarafından destekleniyor olmasıydı. On yıllar sonra, bayrağında Hollanda turuncusu bir şerit bulunan Güney Afrika apartheid devleti hayatta kalma mücadelesinde yenilgiye uğradığında, Ulster'deki Orange teröristleriyle ortak hareket etmeleri için kiralık katiller gönderdi. Bu teröristler, doksan

yıl önce "turuncu tonlu" Boerleri destekleyen eski müttefikleri olan Cumhuriyetçilerin "yeşil tonlu" torunlarına karşı savaşıyorlardı.

Her şey oldukça kafa karıştırıcıydı ve işleri daha da karmaşıklaştırmak için, yeşil İrlandalılar ülkelerinin bayrağı için turuncuyu benimsediklerinde, turuncu Hollandalılar çoktan bu rengi terk etmişlerdi. Ancak bunun siyasetle hiçbir ilgisi yoktu, tamamen hava koşulları, boya ve sağduyuyla ilgiliydi. Eski Hollanda bayrağında turuncu, beyaz ve mavi şeritler vardı. Sorun şuydu ki, bitkisel boyaların kararsızlığı nedeniyle – kırmızı ve sarının karışımı – turuncu şerit güneş ve yağmurda kırmızıya dönme eğilimindeydi. Hollandalılar pratik bir halktı, bu yüzden yaklaşık 1630'dan itibaren turuncu yerine kırmızıyı tercih ettiler.

Günümüzde Hollanda bayrağı kırmızı, beyaz ve mavidir, ancak eski turuncu, beyaz ve mavi bayraklar bir süre daha denizde kullanılmaya devam etmiştir; bu nedenle bu renkler Hollanda'nın eski kolonilerinin bayraklarında da bulunmuştur. Kolonilerden biri, Hollandalılar tarafından New Amsterdam olarak kurulan ancak daha sonra İngilizlerin eline geçen New York şehridir. İngilizler şehre ilk olarak New York adını vermiş ve 1673'te İngilizler şehri ve üçüncü İngiliz-Hollanda Savaşı'nı kaybettiğinde kısa bir süre New Orange olarak adlandırılmıştır. Ancak bir yıl sonra iki ülke Westminster Antlaşması'nı imzalamıştır. Şehir İngiliz yönetimine geri dönmüş ve tekrar New York olmuştur, ancak bayrak, Albany, New York bayrağında olduğu gibi dikey turuncu şeridini korumuştur. Turuncu, günümüzdeki versiyonu eskisinden daha açık ve parlak olsa da, tüm ulusal kutlamalarında ve spor takımlarında kullanılan, özellikle Hollanda'ya özgü bir renktir.

Hollanda'nın Orange Free State bölgesinin Hollandalı torunları olan Boerler, İngilizlere karşı savaşıyorlardı.

TURUNCU ADAMLAR VE MELORE ŞAPKALAR

Orange Order, 1795 yılında Protestanlığa ve İngiliz yönetimine bağlı bir tür Masonik kardeşlik olarak kuruldu. Adı, Boyne Muharebesi'ni kazanarak İrlanda Protestanlarının üstünlüğünü sağlayan Hollandalı III. William'a bir saygı duruşuydu. 19. yüzyılda, William'ın birlikleri gibi, yıllık yürüyüşlerinde turuncu kuşaklar takmaya başladılar; melon şapka ise 20. yüzyılın başlarında İngiliz otoritesinin sembolü olarak benimsendi çünkü Kraliçe Muhafızları subayları, Şehir beyefendileri ve Kuzey İrlandalı liman ustabaşları tarafından iş kıyafeti olarak giyiliyordu. Orange Order üyeleri (kadın üyelere izin verilmez) ayrıca koyu renk takım elbise ve beyaz eldiven giyerler ve III. William'ı kutlayan turuncu bayraklar taşırlar.

Geleneksel kıyafetlerini giymiş, yıllık yürüyüşlerini gerçekleştiren Orange örgütü üyeleri.

SAHADA TURUNCU

Bazen insanlar renklerin çağrışımlarını çok kelime anlamıyla alırlar ve turuncu da bunun bir istisnası değil. Durham ve Plymouth Üniversitelerinden bir grup antropolog, takım performansı açısından hangi rengin en iyi olduğunu görmek için futbol kulüplerinin iç saha renklerini inceleyerek biraz tuhaf bir araştırmaya girişti. Kırmızı en iyi, turuncu ise en kötü çıktı. Durham Üniversitesi'nden Profesör Robert Barton, hipotezini BBC'ye şöyle açıkladı: 'Birincisi, zaman içinde taraftarlar bilinçaltında kırmızı giyen bir kulübe ilgi duymuş olabilir, bu nedenle kulüp topluluğu içinde artan bir kaynak tabanı geliştirmiştir. İkincisi, kırmızı giymenin oyun alanına yansıyan olumlu bir psikolojik etkisi olabilir. Kırmızı giyen bir takıma karşı yarışmak performansı da olumsuz etkileyebilir.'

Alternatif olarak, bunun yukarıdakilerle hiçbir ilgisi olmayabilir, çünkü korelasyon ve nedensellik aynı şey değildir. Kulüplerin seçtiği renkler

tarihlerinin derinliklerine uzanır ve taraftarları da çeşitli nedenlerle bu renkleri seçer. Takımlar, renklerinden bağımsız olarak sıralamalarda yükselir ve düşer.

Turuncu rengi en başarılı şekilde kullanan takım muhtemelen iki kez NFL şampiyonu olan Amerikan futbolu kulübü Miami Dolphins'tir. Uluslararası futbolda ise, 2015'te üçüncü Afrika Uluslar Kupası zaferini kazanan Fildişi Sahili ve elbette, turuncu renkte gururla oynayan ve çok başarılı dart oyuncuları olan Hollanda var.

ORANGE KINGS'E NE OLDU?

Hollanda'da Orange kralları ve kraliçeleri mutlu bir şekilde varlıklarını sürdürürken, İngiltere, İskoçya ve İrlanda'da sadece bir tane vardı: Şanlı Devrim'den sonra İngiliz kralı olmak için Kral II. James'in tahtını gasp eden III. William. O ve İngiliz eşi Mary, 1689'da ortak hükümdar olarak taç giydiler. Mary 1694'te çiçek hastalığından öldü, bu yüzden William tek başına hüküm sürdü. Eşcinsel olduğu ve çocuksuz olduğu söyleniyordu, bu da 1702'de atından düşerek zatürreden öldüğünde halefinin olmadığı anlamına geliyordu. Böylece İngiliz tacı, Hollandaca konuşan III. William'dan, on iki yıl hüküm süren İngiliz baldızı Anne aracılığıyla, sadece Almanca konuşan Hanoverli I. George'a geçti.

KANELO VE ZENCEFİL BAHARATI

Meksika'nın en popüler sporcusu, 'tarçın' anlamına gelen *Canelo* lakaplı profesyonel bir boksördür . Gerçek adı Saul Álvarez olan Canelo, olağanüstü bir dövüş makinesidir. Olağanüstü popülaritesinin başlıca nedenlerinden biri, yaşadığı bölgede alışılmadık olan turuncu saçlarıdır. *Canelo,* geniş çapta bir güzellik nesnesi, bir seks sembolü, bakılacak ve hayran kalınacak bir adam olarak kabul edilir ve kırmızı tacı da bunun bir parçasıdır.

Örneğin Britanya'da nüfusun yaklaşık yüzde 4'ü (her yirmi beş kişiden biri) fenotipik olarak kızıl saçlıdır. Bu oran diğer Batı toplumlarında

yaklaşık yüzde 1'dir. Britanya nüfusunun yaklaşık yüzde 28'i ise 'kızıl' saç alelini ifade etmeden taşır: yani genotipiktirler. Bazı insanlar farklı göründükleri için onları hedef alıp eleştirmeye meyilli olduklarından, turuncu veya kızıl saçlı kişiler için çeşitli aşağılayıcı isimler kullanılmaktadır.

Boudicca, VIII. Henry, Kristof Kolomb, Thomas Jefferson, Florence Nightingale ve saçlarını sarıya boyamadan önceki Marilyn Monroe gibi kahraman "kızıl saçlıların" zengin bir tarihi vardır. Ancak edebiyat, bu tür insanlara karşı önyargılı tutumların örnekleriyle doludur. Genellikle hilekâr, suça meyilli, cinsel açıdan ahlaksız ve çabuk öfkelenen kişiler olarak tasvir edilirler; bu nedenle saçlarının alev gibi rengine atıfta bulunarak "ateşli" ve "çabuk öfkelenen" terimleri kullanılır.

CLCKWORK ORANGE NEDİR?

Anthony Burgess'in şiddet dolu, distopik 1962 tarihli romanı, adını, içten içe garip ama dıştan normal görünen bir şeye atıfta bulunan bir Cockney deyiminden almıştır. Burgess bunu, yalnızca iyilik veya kötülük yapabilen birini ifade etmek için kullanmış ve 1988 baskısının girişinde bunun "renk ve canlılıkla dolu, güzel bir organizma görünümünde olan, ancak aslında Tanrı, Şeytan veya (giderek her ikisinin de yerini alan) Yüce Devlet tarafından kurulacak bir saat mekanizmalı oyuncak" anlamına geldiğini belirtmiştir. Başka bir deyişle, Burgess'in gördüğü şekliyle toplumun çürümesine dair bir yorumdu.

Bu durum Jonathan Swift tarafından Gulliver'in Seyahatleri'nde hicvedilmiştir : "Her iki cinsiyetten kızıl saçlıların diğerlerinden daha şehvetli ve yaramaz oldukları gözlemlenmiştir," diye alaycı bir üslupla yazar. Kızıl saç ile huysuzluk arasında doğal bir bağlantı olduğu fikri en yaygın klişedir, ancak ahlaki zayıflık da ikinci sırada yer alır.

Bu tutumların derin tarihsel kökleri olsa da, yeni milenyumda daha da kötüleşmiş gibi görünüyor, neredeyse hoşgörülen son yabancı düşmanlığı

biçimiymiş gibi. Son yirmi yılda kızıl saçlılara karşı şiddet içeren birçok suç vakası bildirildi ve en az bir okul çocuğu, saç rengi nedeniyle maruz kaldığı zorbalık sonucu intihar etti.

Dünya şampiyonu boksör Saul 'Canelo' Álvarez, doğal olarak turuncu saçlı az sayıdaki Meksikalıdan biridir.

Elbette, kızıl saçlıların saçları genellikle 'turuncu' değildir, çünkü renk ve ton bakımından büyük çeşitlilik gösterir. 'Çilek sarısı'ndan, göz kamaştırıcı marmelat turuncusuna, kızıl kahverengiye, bakır rengine ve koyu bordo rengine kadar değişir. İnsanlar arasında Neandertallerle sınırlı bir melezleşme sonucu ortaya çıkmış olabilir, çünkü DNA örnekleri bazı Neandertallerin parlak turuncu saçlara sahip olduğunu göstermiştir. Yayılması doğal seçilimden etkilenmiş olabilir, çünkü Kuzey Avrupa'nın daha soğuk bölgelerinde yaşayan insanlarda daha sık görülür ve en açık ten ve göz renkleri, çiller ve ultraviyole ışığa karşı yüksek hassasiyetle birlikte görülür. Yani, bir mutasyon olarak başladı, ancak gen havuzundan elenmedi, çünkü çevre, kızıl saç genine sahip olanların daha sıcak iklimlerde olacağı gibi dezavantajlı durumda olmamalarını sağladı.

İrlanda, nüfusun yaklaşık yüzde 10'unu oluşturan kızıl saçlıların en yüksek oranına sahip ülkedir. İskoçya yüzde 7 ile ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca Rusya'nın Volga bölgesinde, Udmurt halkı olarak bilinen bir nüfus nedeniyle kızıl saçlıların yoğun olarak yaşadığı bir bölge bulunmaktadır.

Bazı genetik özelliklerin bu kadar güçlü bir şekilde yerleşmesi, genetik sürüklenmeden kaynaklanabilir. Bu, rastgele genetik mutasyon sonucu oluşan bir özelliğin, evrimsel bir avantaj veya dezavantaj sağlamadan küçük, izole insan gruplarında kök salması ve daha sonra tarafsızlığı nedeniyle yayılması durumunda meydana gelir. Kızıl saçlı popülasyonların çoğunun coğrafi kümeler halinde bulunması, genetik sürüklenmenin rol oynadığını düşündürmektedir. Çin'in bazı bölgelerinde ve Asya'nın diğer bölgelerinde kızıl saçlı topluluklar bulunmaktadır. Soluk ten rengine neden olmadığı Polinezya'da ise geleneksel olarak liderlik ve soylu soyun bir işareti olarak görülmektedir. Çeşitli genetik tipler vardır, ancak kızıl saç en yaygın olarak 16. kromozomda bulunan çekinik bir alelin iki kopyasından kaynaklanır. Bu, kızıl saça neden olan feomelanin pigmentinden sorumlu belirli bir proteini üretir.

BUDİSTLER, HARI KRISHNAS VE PORTAKAL

Budist rahiplerin giydiği cübbelerin tevazu ve sadeliği sembolize ettiği söylenir, ancak turuncu rengin kendisinin özel bir anlamı yoktur. Tayland'daki ilk rahipler turuncu rengi seçmişlerdir çünkü jackfruit ağacının öz odunundan elde edilen turuncu boya bolca bulunuyordu. Bu renk daha sonra Hari Krishna müritleri tarafından benimsenmiştir. Onların 'safran cübbeleri' aslında safranla boyanmamıştır; safran şu anda kilogramı yaklaşık 7.200 sterlin olan son derece pahalı bir baharattır. Bu baharatın yüksek fiyatı, safran çiçeğinden stigmaların çıkarılmasının zahmetli bir işlem olmasından kaynaklanmaktadır.

BROWN

Kahverengi, tuhaf bir şekilde anonim bir renktir. Pembe gibi, gökkuşağında veya renk çemberinde bulunmaz, ancak pembeden farklı olarak, renklerle ilgili çoğu kitapta da yer almaz. Işık açısından bakıldığında, daha az parlak olsa da, sarı ve turuncu arasında bir yerde bulunur ve boya kutusunda ana renklerin karıştırılmasıyla (veya turuncuya mavi eklenmesiyle) elde edilir. Bu nedenle kahverengi, siyah, beyaz, gri ve altın renginden farklı olarak, hak ettiği yeri – gerçek bir renk – hak ediyor; ancak birinden ana renkleri sıralamasını istediğinizde, kahverenginin unutulma olasılığı yüksektir.

Bu durum garip çünkü hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle etkileyici bir renk. Yeşil ile birlikte doğanın ana renklerinden biri ve sıcak, ev gibi bir his uyandırıyor; zeminlerimizin, mobilyalarımızın ve yediğimiz birçok şeyin rengi. Moda açısından kahverengi, el çantalarından kemerlere kadar deri ürünlerde sıklıkla karşımıza çıkıyor, ancak özellikle takım elbise, gömlek ve ayakkabılarda kullanıldığında bazı iş sektörlerinde olumsuz eleştiriler alıyor.

KAHVERENGİ ÇOĞUNLUK

Kahverengi olarak nitelendirilebilecek ton yelpazesi , diğer tüm renklerden daha geniştir. Bunun nedeni, kahverenginin çok çeşitli üçüncül renkleri tanımlayabilmesidir: kırmızı, mavi ve sarı olmak üzere üç ana rengin tümünü içeren renkler. Bu nedenle, kesin bir kahverengi renk yoktur. Açık kahverengiden koyu siyaha kadar her renk 'kahverengi' kapsamına girebilir. Dolayısıyla çamur kahverengisi, kestane kahverengisi, ten rengi kahverengisi, çikolata kahverengisi, bej kahverengisi, fare kahverengisi, koyu kahverengi, kahve kahverengisi, paslı kahverengi, saman kahverengisi, yanık kahverengisi ve renk için daha birçok tanımlama vardır.

Kahverenginin çeşitli tonları, uzun zamandır birçok etnik grup için ten rengine dair ırksal bir klişe olarak kullanılmıştır. Evrimsel açıdan bakıldığında, 'beyaz' tenin ortaya çıkışı yakın bir olaydır. Ten rengi ne

kadar açık olursa, güneş ışığından o kadar çok D vitamini sentezlenir. Bu nedenle doğal seçilim, insanların daha kuzey bölgelerde daha açık tenli olmaları anlamına geliyordu (D vitamini eksikliği hastalığı olan raşitizme yakalanma olasılıkları daha düşük olduğu için hayatta kalma ve üreme olasılıkları daha yüksekti). Ancak yaklaşık 5000 yıl öncesine kadar, tarımın avcılık ve toplayıcılığın yerini alarak insanların ana besin kaynağı haline gelmesinden sonra, Avrupalılar çok daha koyu tenliydi, ancak bazıları o zamana kadar mavi gözlü olacak şekilde evrimleşmişti (5000 yıllık bir Avrupalı avcı-toplayıcının kalıntılarından alınan DNA, koyu tenli olmasına rağmen gözlerinin mavi olduğunu gösterdi). Ancak tarımın ortaya çıkışı, beslenmede bir değişikliğe yol açtı ve bu da daha açık ten için evrimsel baskıyı artırdı (çünkü D vitamini açısından zengin yiyeceklerin azalması, güneş ışığı kullanarak D vitamini elde etme ihtiyacını artırdı; bu da daha açık tenli insanların seçilim avantajına sahip olduğu anlamına geliyordu). Ayrıca, doğal seçilim, insanların ekvatora yaklaştıkça Afrika'nın bazı bölgelerinde ten renklerinin koyulaşmasını sağlamış olabilir; çünkü kansere karşı koruyucu, melanin açısından zengin koyu ten rengiyle doğanların daha uzun ömürlü olma olasılığı daha yüksekti.

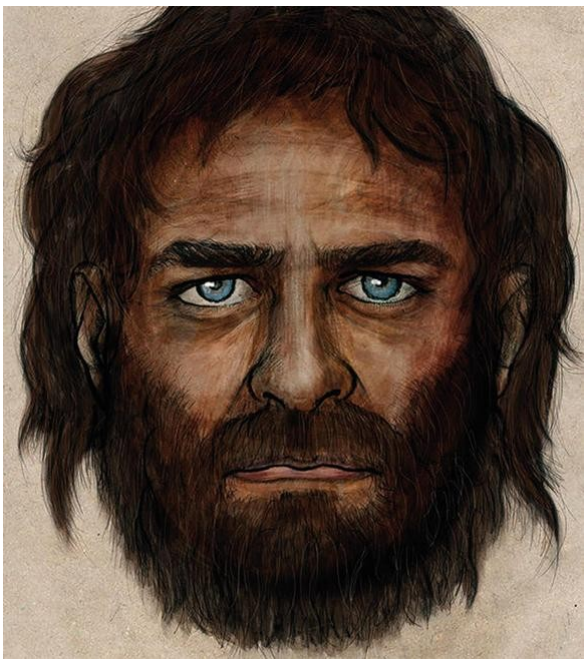

Avrupa'da tarımın başlamasından önce, bölge sakinlerinin koyu tenli, koyu saçlı ve mavi gözlü oldukları tespit edilmişti; bu görünüm artık mevcut değil.

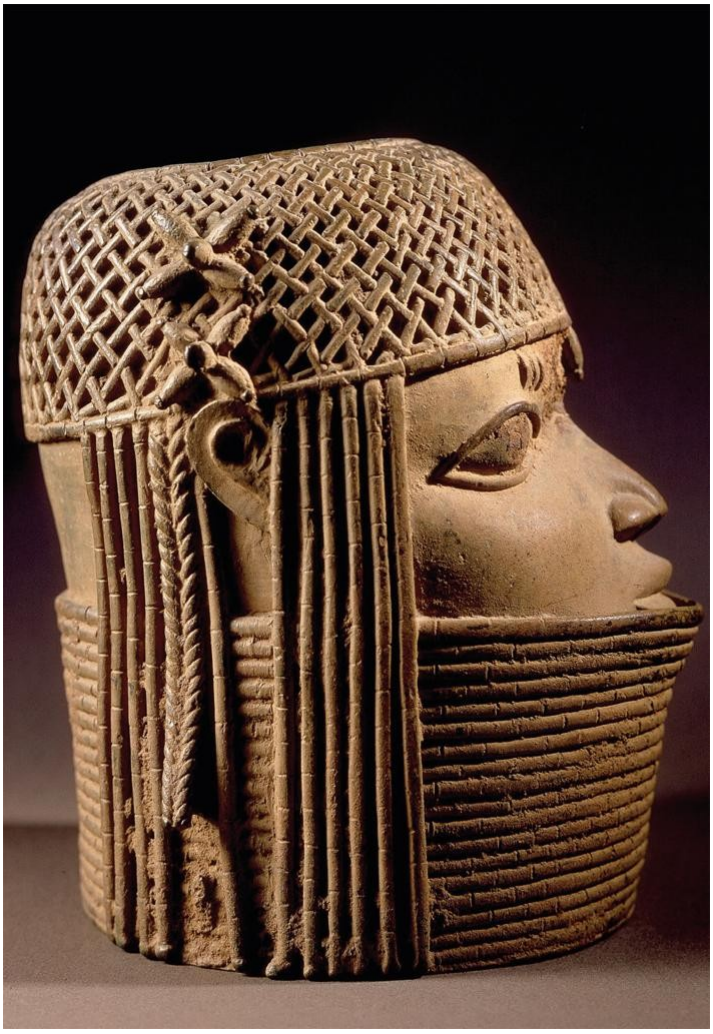

'Hamitliler' tarafından yapıldığı söylenen Benin bronz heykellerinden biri.

İnsan genomuna baktığımızda, ten rengi, göz rengi ve saç rengindeki farklılıklar çok küçük genetik farklılıkları temsil eder; ancak bu küçük ayrıntı kölelik ve sömürgeci fetih yoluyla büyütülerek, 'kahverengi' tenin doğuştan gelen zeka ve karakter hakkında derin mesajlar ilettiği inancını teşvik etmiştir. Özellikle Afrika kökenli olanlar olmak üzere daha koyu tenlilere 'siyah' denmiş ve yirminci yüzyılın başlarına kadar güç ve nüfuz sahibi kişiler bu ten renginin ne anlama geldiğini tartışmaya çok istekli olmuşlardır. Örneğin, Alman-İsviçreli psikolog Karl Jung, yetişkin Afrikalıların zekasının Avrupalılardan çok daha düşük olduğunu

düşünmüş ve bunu kanıtlamak için 1925'te Kenya'yı ziyaret ederek bir 'bilimsel araştırma' yürütmüştür. Jung'un zamanında, sömürge öncesi Afrika'nın en belirgin başarılarının -Benin bronzlarından Büyük Zimbabve'ye kadar- 'Hamitler' (İncil'deki Nuh'un oğlu Ham'dan adını alan) olarak adlandırılan daha açık tenli bir halkın eseri olması gerektiği yönünde yaygın bir görüş vardı; çünkü koyu tenli insanların bu tür eserler üretmesinin mümkün olmadığı düşünülüyordu. Oysa Hamitler diye bir halk yoktu.

Yıllar geçtikçe, 'bilim', esmer tenin önemiyle ilgili yanlış anlamaları artırdı. 19. yüzyılda, kafa büyüklüğü ve beyin ağırlığına takıntı vardı; bilim insanları bazen açık tenli erkekler ve koyu tenli kadınlarınkini karşılaştırıp, daha koyu ten, daha küçük kafa ve daha düşük zeka arasında bir bağlantı olduğu sonucuna vardılar. Daha sonra, bu kafaların içindekileri ölçmenin yollarını aramaya başladılar ve sonuçları ten rengi ve bölgesel kökenle ilgili kategorilere ayırdılar. Araçları, doğuştan gelen zekayı ölçtüğünü düşündükleri IQ testiydi. Nüfus grupları arasında ortalama IQ'da farklılıklar bulduklarında, bunun tezlerini kanıtladığına karar verdiler.

Daha sonra, IQ'nun bir tür soyut mantığı ölçebildiği ancak çevresel etkilere karşı oldukça duyarlı olduğu ortaya çıktı. İnsanlar giderek daha fazla soyutlamaya maruz kaldıkları için tüm IQ'lar nesilden nesile yükselirken, bazı grupların IQ'ları değişen kültürel koşullar nedeniyle diğerlerinden daha hızlı yükseliyordu. 1950'lerde Asyalı Amerikalıların IQ'ları ortalamanın altındaydı, ancak 1980'lere gelindiğinde IQ'ları ortalamanın üzerine çıkmıştı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Amerikalı Yahudilerin IQ'ları ortalamanın altındaydı, ancak İkinci Dünya Savaşı'nda ortalamanın üzerine çıkmıştı. Ve Afrikalı Amerikalıların IQ'ları beyaz Amerikalılardan daha hızlı yükseliyordu. Kaydedilen en hızlı artış, kırsal Kenya'daki çocuklarda görüldü; on dört yılda 26,3 IQ puanlık bir artış. Çeşitli nedenlerle ayrılan ancak farklı sınıf ve eğitim geçmişlerinde büyüyen tek yumurta ikizleri üzerinde yapılan çalışmalar, IQ'larının 30 puana kadar değişebileceğini ortaya koydu.

Berlin'deki Humboldt Üniversitesi'nde görev yapan bir profesör, zekâ seviyesinin doğuştan gelen göstergeleri olduğuna inanılan kafa kütlesini ve kafatası şeklini ölçmek için özel olarak tasarlanmış bir alet kullanıyor.

Yani, ten renginin zekâ (veya herhangi bir diğer karakter özelliği) üzerinde bir etkisi olduğu yanılgısı bilim tarafından ortadan kaldırılmış olsa da, bu yöndeki önyargılar hâlâ devam ediyor ve zaman zaman popüler psikoloji ve popüler bilim kitaplarında yer buluyor.

KAHVERENGİ KIYAFETLER

Özellikle iş yerinde kahverengi giymeye karşı modern zamanlarda bazı önyargılar mevcut . 2016 yılında, İngiliz hükümetinin Sosyal Hareketlilik Komisyonu tarafından yapılan bir araştırma, işçi sınıfı kökenli, en iyi üniversitelerden birincilikle mezun olanların, kahverengi ayakkabı giymek gibi giyimle ilgili günahlar nedeniyle üst düzey işlerden dışlandığını ortaya koydu. Komisyon başkanı Alan Milburn şunları söyledi: "Bazı yatırım bankası yöneticileri, adayları becerileri ve potansiyellerine göre değil, takım elbiseyle kahverengi ayakkabı giyip giymediklerine göre değerlendiriyor." "Şehirde asla kahverengi giymeyin" atasözü, büyük başkentlerde çalışan bankacılar ve avukatlar için takım elbise söz konusu olduğunda daha da katılaşıyor.

Bu, Londra'nın önde gelen bir hukuk firmasında işe başlamak üzere olan genç bir avukattan geliyor. 'Üst düzey bir avukatın eşi bana giyim konusunda bazı tavsiyelerde bulundu. “Sevgilim, asla beyaz gömlek giyme ve asla, asla kahverengi takım elbise içinde görünme – bu affedilmez olur.”’ Finans sektörünün ötesinde, kahverengi kıyafetlere karşı uyarılar yavaş yavaş tersine dönüyor; son zamanlarda kahverengi takım elbise ve ayakkabı trendleri ortaya çıkıyor.

Tarihsel olarak, kahverengi de pek iyi bir durumda olmamıştır. Örneğin, özellikle askeri tarzda görünen kahverengi bir gömlek giymek bazı kaşları kaldırabilir. Nazi *Sturmabteilung* , üniformalarının rengi nedeniyle (Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da kahverengi ordu gömlekleri ucuz olduğu için seçilmişti) 'Kahverengi Gömlekliler' olarak biliniyordu. 1920'ler ve 1930'ların başlarında bu kahverengi gömlekli 'Fırtına Birlikleri'nin rolü, muhaliflerin toplantılarını bozmak ve Nazilerin uygun şekilde 'Alman' olarak görmediği kişileri genel olarak sindirmekti. Naziler 1933'te iktidara geldiğinde bu 'Kahverengi Devrim' olarak biliniyordu ve Nazi yanlısı bölgelerin 'kahverengiye oy verdiği' söyleniyordu. Fırtına Birlikleri 1934'te daha da kötü şöhretli SS'e yer açtı, ancak o zamana kadar kahverengi, Nazilerin tercih ettiği bir renk haline gelmişti. Nitekim, Münih'teki karargahlarına 'Kahverengi Ev' deniyordu.

Almanya'daki Nazi partisinin siyasi kampanyasını duyuran, üzerinde kahverengi gömlekli iki askerin resmi bulunan propaganda afişi.

Kahverenginin bir çeşidi ise moda dünyasında her zaman popülerdir ve kahverengi takım elbise veya gömleğin olumsuz çağrışımlarının çoğunu taşımaz: haki. Bu açık kahverengi (biraz sarımsı) varyantı, 1848'de "haki" kelimesinin Hintçeden (anlamı "toprak rengi") ödünç alınmasından bu yana, uzun zamandır dünyanın dört bir yanındaki askeri üniformaların rengi olmuştur.

Haki üniformalar, örneğin İngiliz ordusunun eski kırmızı ceketlerine kıyasla daha pratik ve çok daha az dikkat çekiciydi (kırmızı ceketler kanı gizlemek için harikaydı, ancak kurşunlardan saklanmak istiyorsanız o kadar da iyi değildi). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 'haki' renkler sivil günlük giyim pantolon ve şortlarında da popüler hale geldi ve günümüzde de çeşitli kumaş ve tonlarda hem erkekler hem de kadınlar için popülerliğini koruyor.

'KAHVERENGİLEŞMİŞ' NE ANLAMA GELİYOR?

"Browned-off" ifadesi, sinirlenmiş veya rahatsız olmuş anlamına gelir. Başlangıçta tarımsal bir terim olarak "mahvolmuş" anlamında kullanılmıştır. 1883 tarihli bir *Oxford Journal* gazetesinde Canterbury meyve hasadı hakkında şöyle bir rapor yer alıyordu: "Neyse ki hava nemliydi... aksi takdirde kalan meyveler 'kahverengileşmiş' ve kullanılamaz hale gelmiş olurdu." 100 yıldan fazla bir süre önce, orduda bıkkınlık ve bıkkınlık anlamında, pirinç eşyaları parlatmakla görevli hizmetkarların kullandığı "brassed-off" terimine alternatif olarak popüler hale geldi.

Hintçe "khaki" kelimesinin orijinal kullanımından ve rengin eski askeri üniformalarda kullanılmasından (ki bu kullanım Hindistan'da hala devam etmektedir, resme bakınız) yola çıkarak , bu renk modern modada yeni bir hayat bulmuştur.

BROWNİLER

Bu isim, kek benzeri tatlılar, uyurken ortalığı toplamaya takıntılı küçük elfler ve genç kız izciler veya kız rehberleri tarafından da paylaşılıyor. Brownie elfleri, İskoç ve kuzey İngiliz folklorunda, kıvırcık kahverengi

saçlı, kahverengi pelerinli ve kapüşonlu, evlerde yaşayan, tavan aralarında ve deliklerde saklanan ve geceleri küçük yiyecek "hediyeleri" karşılığında temizlik yapan buruşuk küçük adamlar olarak ortaya çıktı (özellikle yulaf lapası ve balı severler). Bunların eşdeğerleri İskandinav *tomte* veya *nisse* , Alman *Heinzelmännchen* ve Slav *domovoi'dir.* En ünlü modern brownie, Enid Blyton'ın 1949'da yarattığı Big-Ears'tır (Noddy'nin akıl hocası olan ve Oyuncak Kasabası'nın dışında bir mantarda yaşayan bilge ama oldukça huysuz bir elf).

Genç Kız İzciler, 1918'de hamileri Lady Baden-Powell'a "Gül Tomurcukları" olarak adlandırılmaktan hoşlanmadıklarını söylemeleri üzerine "Kahverengiler" adını aldılar. Baden-Powell'ın bu yeni tercihi, 1870 tarihli "Kahverengiler" öyküsünden geliyordu; *bu öykü* , küçük elf kahverengi kızları gibi yardımsever olabilen veya tembel boggartlar gibi davranabilen iki çocuk hakkındaydı. Kız İzci Kahverengi Kızları, iyi davranışları için puan kazanıyorlardı ve bu da 1950'lerden itibaren "kahverengi puanları" ifadesinin ortaya çıkmasına neden oldu.

RENK TEMELİ EN YAYGIN SOYAD NEDİR?

İngilizce konuşulan ülkelerde Brown soyadı açık ara en yaygın olanıdır. Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda'da dördüncü, Kanada ve İngiltere'de ise beşinci en yaygın soyadıdır. Renkli soyadları listesinde Brown'ı sırasıyla White, Green, Gray/Grey, Black, Scarlet ve Blue takip eder. Reid, Read, Reed ve Reade soyadlarının tamamı Eski İngilizce 'Red' kelimesinden gelir. Bunları bir araya getirdiğimizde, renk bazlı listede dördüncü sırada yer alırlar.

Brownie'lerin çeşitli yorumları: yetişkin liderleri Brown Owl'ı dinleyen bir grup brownie (Kız İzci), yaptığı işin karşılığında Noel ikramının tadını çıkaran bir Norveçli *nisse ve ev işlerini yapan bir İngiliz brownie.*

Sarı, renklerin en çok yönlü olanıdır. Kırmızı sıcaklık, tehlike ve kanla, mavi ise soğuk ve yatıştırıcı etkileriyle ilişkilendirilirken, üçüncü ana renk

olan sarı, sizin ona yüklediğiniz anlamla şekillenir. Batı'nın büyük bir bölümünde sarı, korkaklığın rengi haline gelirken, Doğu'da kahramanlığı ve her türlü mutlu şeyi çağrıştırır. Japonya'da 14. yüzyılda savaşçılar savaşta sarı krizantem çiçekleri takarlardı.

Batı'da sarı, aynı zamanda itibarsız gazeteciliğin rengidir ve 'sarı köpek' biçiminde aşağılık bir kişiyi ifade eder. Almanya ve Fransa'da insanlar kıskançlıktan sararır ve Almanca'da iyi bir darbe insanı 'morarmış ve yeşilimsi' bırakır, 'morarmış ve yeşilimsi' değil.

Fransa'da karısının başka bir adamla kaçtığını öğrenen bir adam için "jaune cocu" (sarı aldatılmış) denilebilir . Hintçe'de ise bir kadın evlendiğinde "ellerinin sarardığı" söylenir. Gelin ve damadın sağlıklı ve zengin bir hayat sürmeleri için, düğünden önce kendilerine ve hediyelerine sarı zerdeçal sürülür. Birçok Hintli, kendilerini hastalıklardan ve talihsizliklerden korumak için sarı tılsımlar taşır.

KORKAKLIĞIN RENGİ

Orta Çağ'da sarı renk, istenmeyen ve olumsuz bir alt beyaz veya kirli beyaz olarak görüldüğü için yüzyıllarca gözden düşmüştür. O döneme ait Avrupa resimleri, Yahuda İskariot'u sarı giydirerek, onun mahkum edilmiş ikiyüzlülük imajını pekiştirerek renge olan düşük saygılarını göstermiştir. Tiyatro ve sanatta sarı, ikiyüzlülük, dürüstlüksüzlük ve günahın rengiydi; sapkınları, suikastçıları, sahtekarları ve benzerlerini tasvir etmek için kullanılıyordu. Özellikle onuncu yüzyılda Fransa'da, hainlerin ve suçluların kapıları rezilliklerinin bir işareti olarak sarıya boyanırken, ölü rolü oynayan oyuncular sıklıkla sarı giydiriliyordu ve İspanya'da cellatların giydiği renkti. Bunun nedeni, insan cesetlerinin yerçekimiyle deriden kan çekildiğinde sarımsı bir renge dönüşmesidir. Farsçada 'sarı yüz' terimi zayıflığı ve korkuyu ifade eder ve erken İslam tasvirlerinde kötü insanları tasvir etmek için kullanılan renktir.

Giotto'nun Judas'ın Öpücüğü adlı tablosu , baş karakterini hiç de hoş olmayan sarı bir renkle resmetmiştir.

Bu olumsuzluğun kökenleri belirsizdir, ancak korkaklıkla olan özel bağlantılar, vücudun dört "mizacından" birinin sarı safra olduğuna ve bunun insanı huysuzlaştırdığına inanılan erken dönem tıbbına dayanıyor olabilir. Sarılık çeken insanlar biraz sararır ve safralı hissederlerdi; bu da cesaretle ilişkilendirilmeyen bir durumdur. Korkaklığı tanımlamak için kullanılan "tavuk" terimi muhtemelen yolunmuş kuşun sarımsı derisinden ve tavukların en ufak bir tehlike belirtisinde paniğe kapılıp kaçma eğiliminden kaynaklanmaktadır. Bazıları bunun sarı civcivlerinden geldiğini düşünür, ancak sadece beyaz tavukların sarı civcivleri olur ve bu terim kullanılmaya başlandığı 1500'lerde bu tavuklar yetiştirilmiyordu.

'Sarı göbekli' terimi, 18. yüzyıl İngiliz argosundan gelir ve yine safra ve mide bulantısına gönderme yapar. 1842'de bir Amerikan gazetesi Meksikalı askerleri 'sarı göbekli' olarak nitelendirmişti, ancak bu hakaret ancak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan dilinde yaygınlaştı.

SARI YILDIZLAR

Sarı, uzun zamandır en şiddetli Yahudi karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı biçimlerinin rengi olarak kullanılmıştır. Yahudiler ve Hristiyanlar İslam yönetimi altında az çok barış içinde geçinmişlerdir, ancak sekizinci yüzyılın başlarında Medine'deki Halife, Yahudilerin ve Hristiyanların sarı rozet takmalarını emretmiştir; Bağdat'taki sonraki Müslüman liderler de aynı şeyi yapmıştır. Bu uygulama, on altıncı yüzyılda Hindistan'daki İslam yönetimi altındaki Hindulara da yayılmış, geçen yüzyılın sonunda Afganistan'daki Taliban yönetimi altındaki Hindulara da uygulanmıştır. Neden sarı? Çünkü sarı, inanmayanların giydiği bir renk olarak görülmektedir.

Fransa'da, IX. Louis Yahudilerin sarı sivri şapkalar ve daha sonra yuvarlak sarı yamalar takmasını emretti. (Bu bölümün başındaki Carl Gustaf Hellqvist'in resminde, resmin sağında Yahudi bir tüccarın, Yahudileri ayırt etmek için tasarlanmış sarı bir şapka olan *Judenhut taktığı görülmektedir* .) Bu uygulama Manş Denizi'ni geçerek İngilizlerin acımasız kralı I. Edward tarafından benimsendi. Edward, İskoçlar ve Gallilerle savaşmaktan zaman ayırarak 1274'te yedi yaşından büyük Yahudilerin sarı bir yama takmasını zorunlu kılan bir yasa çıkardı ve on altı yıl sonra onları İngiltere'den kovdu.

Nazi rejimi altında Yahudi esirlerin taktığı sarı renkli Davut Yıldızı rozeti.

Birçok papa da bu uygulamayı benimsedi; örneğin, 1555'te Papa IV. Paul, tüm Yahudilerin sarı şapka takması gerektiğine karar verdi. 1939'da Polonya'nın işgalinden sonra Naziler, Yahudilerin toplama kamplarına gönderilmelerinin bir ön hazırlığı olarak, üzerlerine 'Yahudi' yazısı dikilmiş sarı bir Davut Yıldızı takmalarını şart koştu.

SARI DENİZALTILAR

Rönesans döneminde sarı renk yeniden itibar kazandı ve olumsuz anlamlarından sıyrılıp olumlu anlamlar edinmeye başladı. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avrupa ülkelerinde yapılan anketler, korkaklık çağrışımına rağmen, Batı'daki insanların sarıyı genellikle kendiliğindenlik, nezaket ve eğlenceyle ilişkilendirdiğini gösteriyor; ancak sadece küçük bir kesim (yaklaşık %6) sarıyı en sevdikleri renk olarak belirtmiştir.

Bu renk, 1960'lardaki karşı kültür müziğiyle, The Beatles'ın 'Yellow Submarine'inden Donovan'ın 'Mellow Yellow' şarkısına kadar, mutlu çağrışımlar yarattı. Şarkının muz kabuğu içmekle (esrar için kullanılan bir örtmece) bir ilgisi olup olmadığı tartışmalı olsa da, son derece sakar Donovan *NME* dergisine şunları söyledi: 'Bu, havalı ve rahat olmakla ilgili.'

Ancak, 'mellow yellow' ifadesinin daha etkileyici bir kökeni var: James Joyce'un muhteşem *Ulysses'indeki Molly Bloom'un kalçalarına bir gönderme.* Joyce'un harika kusurlu kahramanı Leopold Bloom dünyaya şöyle diyor: 'Gerçekten de onun kalçalarının dolgun, yumuşak, sarı, kokulu kavunlarını keşfediyorum' [sic]. Ancak, Donovan versiyonunda 'smellow' kelimesine hiçbir gönderme yok.

SARI BİR KURDELE BAĞLA

Amerikalı kadın hakları savunucuları, 1867'de Kansas'ta, eyalet çiçeği olan yabani ayçiçeğinin rengi sarı olduğu için, protesto sembolü olarak sarı kurdele takan ilk kişilerdi. O zamandan itibaren, mitinglerde, kongrelerde ve geçit törenlerinde kullanılan sarı renk, kadın hakları örgütlerinin resmi rengi haline geldi. Ayrıca sarı kuşaklar ve sarı güller kullandılar ve 1876'daki Amerika'nın yüzüncü yıl kutlamaları sırasında kadın hakları destekçileri yeni besteledikleri "Sarı Kurdele" şarkısını söylediler.

Ah, biz kadınlarımızın göğsüne sarı bir kurdele takıyoruz,

Onun güneşli rengiyle, kraliyet armasından daha çok gurur duyuyoruz;

Bu, Tanrı'nın saf ve aydınlıktan doğan, özgün rengiydi.

Bunu şimdi özgürlük, adalet ve hak için giyiyoruz.

Kurdeleyle ilgili en eski referans, 17. yüzyılda İngiliz yerleşimciler tarafından Amerika'ya getirilen ve sevdiklerinin dönüşünü bekleyenlerin hikayelerinden esinlenen "She Wore a Yellow Ribbon" adlı başka bir

şarkıdan geliyor. Bu şarkı, 1917'de "Round Her Neck She Wears a Yeller Ribbon (For Her Lover Who is Fur, Fur Away)" başlığıyla kaydedildi ve ABD Süvari Birliği'nin resmi marşı oldu.

Yirminci yüzyılın başlarında kadınların oy hakkı mücadelesini simgelemek için kullanılan sarı kurdele örneği. Sarı, hareketin rengiydi ve posterlerde, rozetlerde ve kadınların davalarını ilerletmek için kullandıkları sembollerin birçok yönünde bulunabilir.

Şarkının revize edilmiş bir versiyonu, 1949 yapımı John Wayne filmi " *She Wore a Yellow Ribbon" için kullanıldı* . Bir başka versiyonu ise 1970'lerde Arsenal Futbol Kulübü tarafından benimsendi ve Emirates Stadyumu'nun kuzey tribününde hala "She Wore a Yellow Ribbon" yazılı bir pankart bulunmaktadır.

Sarı kurdeleler, savaştan dönen askerleri karşılamak için uzun zamandır kullanılan bir gelenektir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, Kanadalı askerlerin eşleri, sevgilileri ve anneleri, sevdiklerine olan bağlılıklarının bir işareti olarak bu kurdeleleri kullanmışlardır. Bu gelenek, Tony Orlando ve Dawn'ın 1973'te hit olan "Tie a Yellow Ribbon Round the Ole Oak Tree" şarkısıyla yeniden hayat bulmuştur. Şarkı, "cezasını çekmiş" ve

sevgilisinin onu hala isteyip istemediğini veya "suçu kendisine atıp atmayacağını" öğrenmek isteyen bir adamın otobüste eve dönüş yolculuğunu anlatmaktadır. Şarkı sözü yazarı L. Russell Brown, fikri Georgia'da esir düşmüş bir Konfederasyon askerinin, sevgilisine eve döneceğini bildiren bir mektup göndermesiyle ilgili bir hikâyeden aldığını söylese de, adam serbest bırakılmış bir suçluya çok benzemektedir. Her iki durumda da, adam döndüğünde "eski meşe ağacının etrafında yüzlerce sarı kurdele" bulur.

Şarkı ve bu motif o zamandan beri etki alanını genişletti. 1983'te Filipinli sürgün Benigno Aquino Jr.'ın destekçileri, liderlerini eve dönüşlerinde karşılamak için ağaçlara sarı kurdeleler bağladılar ve şarkıyı çaldılar. Ancak suikasta kurban gitti ve bu da Halk Gücü devrimine, eşi Corazon Aquino'nun başkanlığına ve 2010'da oğlu Benigno III'ün başkanlığına yol açtı; her ikisi de seçim kampanyalarında sarı rengi kullandı.

1986 yılında Güney Afrika'da, beyaz askerler ve ailelerinden oluşan apartheid karşıtı bir protesto grubu olan "Askerlik Hizmetini Sonlandırma Kampanyası", "askerleri eve çağırmak" ve askerlik hizmetini sona erdirmek amacıyla, ülkenin büyük şehirlerindeki sokak lambalarına ve ağaçlara yüzlerce sarı kurdele bağlayarak, geleneksel eve dönüş törenini tersine çeviren bir "sarı kurdele bağlama" kampanyası yürüttü. Kampanya afişlerinden biri bunu okullara da taşıdı. Afişte şu yazıyordu: "Askerler Okullardan Çıksın: İÇ SAVAŞA KARŞI SARI KURDELE BAĞLAYIN".

Orlando ve Dawn'ın şarkısı, 2014'te Hong Kong'da düzenlenen demokrasi yanlısı protestolar sırasında da düzenli olarak çalınmıştı. Bu protestolarda sokak korkuluklarına sarı kurdeleler bağlanmış ve sosyal medyada direniş sembolü olarak kullanılmıştı. Polisin protestoculara göz yaşartıcı gaz ve biber gazı kullanmasının ardından, polis şiddetine karşı koymak için sarı kurdeleler kullanılmıştı. Bu durum, Çin'e 2015 yılında batan *Dong Fang Zhi Xing* yolcu gemisinde hayatını kaybeden 442 kişinin ölümünü hatırlatmak için sarı kurdeleler kullanma fikrini vermiş olabilir.

Amerikalı bir kadın, kocası yurt dışında savaşırken ona destek olmak için evlerinin sokaklarını çevreleyen çitlere sarı bir kurdele bağlayıp ABD bayrağı astı. Kocası öldüğünde, birliğinin geri kalanı ABD'ye güvenli bir şekilde dönene kadar bu eylemi sürdürdü.

AMERİKAN TAKSİLERİ NEDEN SARI RENKLİDİR?

John Hertz, hangi rengin daha çok dikkat çekeceğini bulmak için Chicago Üniversitesi'ne bir araştırma yaptırdı. Sarı renk kazandı. 1914'te Chicago Sarı Taksi Şirketi'ni kurduğunda, tüm taksiler sarıya boyanmıştı. Ancak ilk o değildi. 1909'da Manhattan'da turuncu-sarı taksiler ortaya çıktı ve Baltimore Sarı Taksi Şirketi kuruldu. Kanada, Avustralya, Hindistan, Romanya, Uruguay ve Filipinler de dahil olmak üzere diğer şehirlere ve ülkelere yayıldılar.

Danimarka, İsveç ve Almanya'da yurtdışındaki askerlere destek sembolü haline gelmiştir ve Estonya'da, Lübnan'da rehin tutulan yedi kişiye destek amacıyla insanların profil resimlerine sarı kurdele ekleyebilecekleri bir Facebook uygulaması bulunmaktadır. Endonezya'da ise 1998 isyanlarında hayatını kaybeden Endonezyalı Çinli kurbanlara duyulan sempatiyi simgelemiştir. Ayrıca İtalya, Kuveyt, İsrail, Güney Kore ve diğer birçok ülkede eve dönüş sembolü veya anma işareti olarak da kullanılmıştır.

ABD'de ise yurtdışındaki askerlere destek olmak ve ülkeleri için hayatlarını feda edenleri anmak için kullanılmaktadır.

Sarı kurdele, büyük ve küçük kampanyalarda yer aldı. Avustralya'da bu, Melbourne'deki "Albert Park'ı Kurtarın" protestosundan (kesilecek ağaçlara sarı kurdeleler bağlandı) Victoria, Avustralya'daki 2009 orman yangınlarından etkilenen gönüllü itfaiyecilere ve diğerlerine destek çağrısına kadar uzandı. İngiltere'de ise, Batı Londra'daki Hanwell ve Manchester'daki Eccles sakinleri, çocukların kaybolmasının ardından mahallelerini sarı kurdelelerle süslediler.

Sarı kurdeleler, Hong Kong'daki protesto hareketinin her yerde görülen bir sembolü haline geldi.

SARI İMPARATORLAR

Sarı renk, hem Çinlilerin dünyaya bakış açısında hem de dünyanın bazı kesimlerinin Çinlilere bakış açısında Çin'de gerçekten de büyük bir öneme sahiptir. Felsefe, tıp, feng shui vb. alanlarda kullanılan beş renkli sistemlerinde sarı, en güzel ve prestijli renk olarak listenin başında yer alır; altın ve zenginlikle, yin ve yang dengesiyle ve her şeyin merkezindeki dengeleyici enerjiyle ilişkilendirilir. Zaferin, kahramanlığın, mutluluğun, uyumun ve iyi şansın rengidir; sarı ejderhanın, hünnapın ve daha birçok

şeyin rengidir. Dünyevi kaygılardan özgürlüğü ifade eder; bu da Çin Budizminde saygı görmesinin ve rahiplerin sarı giymesinin nedenlerinden biridir. Yas renkleridir ve tapınaklarında belirgin bir şekilde yer alır.

Sarı İmparator'un mitolojik ve tarihi figürü.

Çin tarihi sarı renkle yoğrulmuştur. Bu renk, belki de beş efsanevi sarı imparatordan ilki olan ve "Kuzey Ayı'nın Sarı Tanrısı" olarak da bilinen Gongsun Xuanyuan (MÖ 2699-2588) efsanesiyle başlayan binlerce yıllık bir öneme sahiptir. Ayrıca Çin'i merkezi bir devlete dönüştürdüğü, Çin medeniyetini başlattığı ve tüm Huaxia Çinlilerinin atası olduğu söylenir. Yazı, tekerlekli arabalar, yay ve oklar gibi değerli hemen hemen her şeyi icat ettiğine de inanılır. Sarı renkle ilişkilendirilmesinin nedeni, bu rengin her şeye gücü yeten ve hayat veren güneşi temsil etmesidir. Sarı, ilk beş imparatorun geri kalanının da rengi olmuş ve kraliyet saraylarını ve kıyafetlerini süslemeye devam etmiştir. Aslında, Tang Hanedanlığı'ndan yirminci yüzyıldaki Qing Hanedanlığı'na kadar 1400 yıl boyunca yürürlükte kalan bir ferman, yalnızca imparatorun parlak sarı giyebileceğini ve yalnızca oğullarının sarının diğer tonlarını giyebileceğini belirtiyordu.

Çin ulusunun atası olarak kabul edilen Sarı İmparator'u kutlamak için düzenlenen törenlere katılanlar sarı kıyafetler giyerler.

'SARI TEHLİKE'

'Sarı' kelimesi, Amerikalılar ve Avrupalılar tarafından Doğu Asyalıları tanımlamak için sıklıkla ırkçı bir terim olarak kullanılmıştır. Örneğin, Bruce Springsteen'in karanlık savaş karşıtı şarkısı 'Born in the USA'deki serseri, 'sarı adamı öldürmeye' gönderildiğinden bahseder; bu, Amerika'nın Kuzey Vietnam'a karşı başarısız savaşına bir göndermedir. Bu, tıpkı 'siyah'ın nispeten koyu tenli herkesi kapsaması ve 'kırmızı'nın herhangi bir Kızılderili halkını ifade etmek için kullanılması gibi, kapsayıcı bir terimdir.

Batı bakış açısından Doğu'nun sarıyla ilişkilendirilmesi, rengin antik Çin'deki merkezi rolüyle ilgili olabilir. Ancak, Doğu'ya duyulan korkuyu çağrıştıran "Sarı Tehlike" ve "Sarı Terör" terimleriyle ilişkilendirilen dünya görüşü, tarihe, on üçüncü yüzyılın başlarında Cengiz Han önderliğindeki Moğol istilasına kadar uzanabilir; bu durum, Hristiyanlığı yok etmeye kararlı bir Doğu ırkına duyulan korkuyu tetiklemiş ve belki de Asya'nın o bölgesindeki halkları bir araya toplama eğilimine yol açmıştır.

Moğolistan'ın Zonjin Boldog kentindeki Cengiz Han Anıtı, onun Doğu tarihindeki muazzam varlığını ve belki de bir zamanlar Batı'nın korkularını yansıtmaktadır.

Çin'den gelen algılanan tehdit, "Tüm Görkemiyle Sarı Terör" başlığıyla yayınlanan ve "Sarı Terör" teriminin ilk kullanımlarından biri olan bu posterde açıkça ortaya konmuştur.

19. yüzyıldaki Avrupa sömürgeciliği ve Çinli göçmenlerin Amerika'ya gelişi, büyük ölçüde ekonomik öz çıkarla körüklenen bu ırkçılığa yeniden ivme kazandırdı. 'Sarı Terör' terimi ilk olarak 1870'te Çinli işçilerin Kaliforniya'ya göç etmesinden kısa bir süre sonra ortaya çıktı; beyaz işçiler yetkililere 'kirli sarı kalabalıkların' gelişini engellemek için dilekçe verdiler. Bunu yaklaşık 200 Çinli erkeğin linç edilmesi izledi. Bu döneme ait bir karikatür propaganda posterinde, elinde tabanca ve yanan kazık tutan, ağzında bıçak olan, kurbanı olan beyaz bir kadının üzerinde duran at kuyruklu bir Çinli adam tasvir ediliyor. Altyazıda, 'Tüm İhtişamıyla Sarı Terör' yazıyor. Bundan sonra, terim yaygın kullanıma girdi. Örneğin, 1894'te *Wisconsin Daily Gazette* , 'Doğu Savaşlarının Sarı Terörü' başlığıyla bir Çinli generalin profilini yayınladı.

"Sarı Tehlike" teriminin kökeni, Macar General Turr'un 1895 yılında Japonlar hakkında yazdığı ve "Sarı Tehlike her zamankinden daha tehdit edici" diye belirttiği zamana dayanmaktadır. Birkaç ay sonra Almanya İmparatoru II. Wilhelm, Rus Çarı II. Nikolay'a yazdığı mektupta, Sarı Tehlike hayaleti ve Büyük Sarı Irk'ın (Çinliler ve Japonlar) oluşturduğu tehlike konusunda uyarıda bulunmuştur.

Ruslar, yirminci yüzyılın başlarında Çin Boxer İsyanı sırasında, bir uluslar ittifakının ayaklanmayı acımasızca bastırdığı dönemde bu ifadeyi benimsedi. Rus basını, isyanı "Beyaz Kutsal Rusya" ile "Sarı Pagan Çin" arasındaki bir çatışma olarak tasvir etmek için "Sarı Tehlike" ifadesini kullandı. İngiliz *Daily News gazetesi* 1900 yılında bu ifadeyi benimseyerek Boxer İsyanı'nı "en ciddi biçimdeki sarı tehlike" olarak tanımlarken, Fransa'da ise 1904 yılında Rus-Japon Savaşı sırasında Fransız gazeteleri Japon "barbarlarının" yarattığı "sarı tehlike"den (*peril jaune*) bahsederek bu ifadeyi kullandı.

ABD'de 'Sarı Tehlike' yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde zirveye ulaşarak çeşitli Çin karşıtı ve Japon karşıtı göçmenlik yasalarına yol açtı. Bir süre azaldıktan sonra, 1941'deki Pearl Harbor saldırısından sonra yeniden ortaya çıktı ve Japon Amerikalılar için toplama kampları kurulmasına ve 'O Küçük Sarı Göbekliler Cohen'ler ve Kelly'lerle Karşılaştığında', 'Sarı Bir Adam Bulup Onu Kırmızı, Beyaz ve Maviye Boyayacağız' ve 'Kirli Küçük Japon'a Tokat Atacağız' gibi şarkılara neden oldu. Daha sonra Mao'nun Çin'ine duyulan korku, başka bir canlanmaya yol açtı.

'SARI KÖPEK DEMOKRATLAR' KİMDİR?

Bu terim, 19. yüzyılın sonlarında, ABD'nin güneyinde yaşayan ve "herhangi bir Cumhuriyetçiye oy vermeden önce sarı bir köpeğe [melez köpek için kullanılan bir terim] oy verecek" olan kişileri tanımlamak için ortaya atılmıştır.

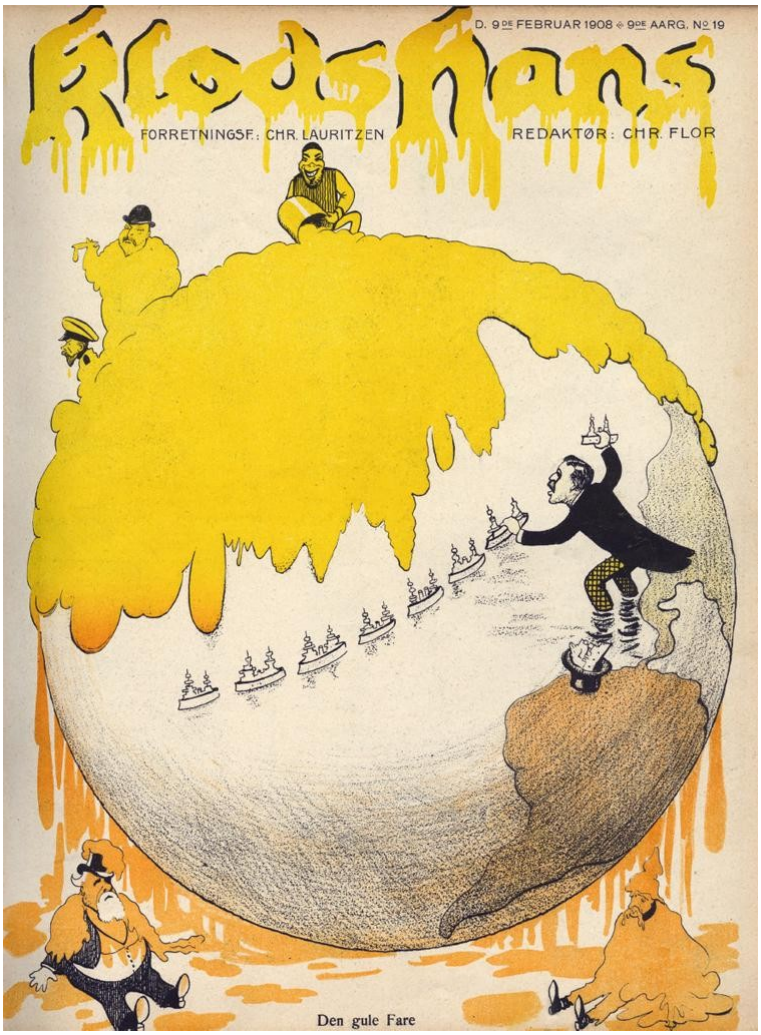

Klods-Hans dergisinin 1908 yılındaki ön kapağında "Batı Dünyası Savaş Gemileriyle Asya Tehdidine Karşı Kendini Savunmayı Umuyor" başlığı yer alıyordu ve bu da o dönemde Batılılar tarafından "sarı ırk" olarak gruplandırılan Asya ülkelerine duyulan güvensizliği ve korkuyu pekiştiriyordu.

BİR AĞIZ DOLUSU SARI

Günümüzde tüm saç (ve giysi) boyaları sentetiktir, bu nedenle sarışın olmak her zamankinden daha kolay hale geldi. Giysilerini sarıya boyamak isteyenler, kırmızı, mavi veya siyah isteyenlere göre uzun zamandır daha kolay ve daha ucuz bir şekilde bunu başarabiliyorlar. Sentetik boyaların icadından önce, en koyu, en parlak ve en pahalı sarı, elle toplanan safrandan elde ediliyordu. Bununla birlikte, sarı aşı boyası, zerdeçal ve jak meyvesi suyu da dahil olmak üzere, yine de kabul edilebilir bir sarı renk veren birkaç daha ucuz alternatif vardı.

Ancak boyalar geçmişte bir sorun teşkil ediyordu. Seçeneklerden biri, sadece mango yapraklarıyla beslenen ve bu nedenle acı çeken ineklerin veya su bufalolarının kristalleşmiş idrarıyla renklendirilen Hint Sarısı yağlı boyasıydı. Kokusu kötüydü, ancak 1910 yılına kadar yaygın olarak kullanıldı. Hint Sarısı'nı kullanan ve hayran olduğu söylenen ünlü bir sanatçı da JMW Turner'dı.

Kurşun-krom oksitten yapılan krom sarısı da dahil olmak üzere birçok alternatif sarı pigment oldukça zehirliydi. Asit ile karıştırıldığında parlak sarı, alkali ile karıştırıldığında ise turuncu renge dönüşüyordu, ancak yüksek miktarda zehirli kurşun içeriyordu. Hollandalı ressam Vincent van Gogh, özellikle krom sarısına düşkündü ve ünlü ayçiçekleri, sarı kadife çiçekleri, yıldızlar ve lamba ışığı resimlerinde bu rengi kullandı. Kısa yaşamının sonlarına doğru geçirdiği bir psikotik dönemde, sarı boyayı doğrudan tüpten ağzına sıktığına dair kanıtlar vardı. Eğer bu doğruysa, bu durum kurşun zehirlenmesine yol açmış olabilir; bu da saldırgan davranışlara, kafa karışıklığına, hafıza kaybına, uykusuzluğa ve

yorgunluğa, ayrıca fiziksel sorunlara neden olabilir. Başka bir deyişle, intiharına yol açan zihinsel durumunu daha da kötüleştirmiş olabilir. Belki de van Gogh'un sarıya olan sevgisi onu sonunda öldürmüştür.

Van Gogh'un sarı renge olan sevgisi, burada yeniden üretilen *İyi Samiriyeli* de dahil olmak üzere birçok eserinde açıkça görülmektedir .

SARILMA

'Sarı' önyargısının bir başka ifadesi de Hollywood'un 'Doğulular'ı tasvir ediş biçiminde ortaya çıktı ve bu da 'sarılaşma' ('siyahlaşma'dan türetilmiştir) ifadesine yol açtı; burada beyaz oyuncular Çinli veya Japon insanları klişeleşmiş bir şekilde canlandırırlardı. En kalıcı örnek, 1929'da Arthur Hughes ile başlayan, Boris Karloff, Christopher Lee ve diğerleriyle devam eden ve 1980'de Peter Sellers ile sona eren, kötü, suçlu Çinli dahi

Doktor Fu Manchu'nun çeşitli versiyonlarında görüldü – ve daha sonra 1987'de *SS'in Kurt Kadınları filminde Nicolas Cage tarafından canlandırılan komik bir versiyon* da vardı. Fu Manchu'yu canlandıran on iki oyuncunun tamamı beyazdı. Ancak 'sarı yüz'ün en duyarsız örneği, yönetmen Blake Edwards'ın ağır makyajlı Mickey Rooney'ye Holly Golightly'nin gülünç, dişlek, miyop Japon komşusu IY Yunioshi rolünde abartılı bir oyunculuk sergilemesini emrettiği 1961 yapımı *Tiffany'de Kahvaltı filminde görüldü.*

İngiliz aktör Christopher Lee, Fu Manchu rolünde.

SARI BASIN

Basın, 1890'larda Pulitzer'in *New York World gazetesi* ile Hearst'ün *New York Journal gazetesi arasında yaşanan bir çekişme nedeniyle "sarı" olarak nitelendirildi. Pulitzer, sarı mürekkeple basılmış "Sarı Çocuk" adlı bir karikatür yayınladı* , ancak Hearst onun karikatüristini kendi bünyesine kattı. Öfkelenen Pulitzer, karikatürü devam ettirmek için başka bir karikatürist tuttu. Bu çekişme, *New York Press* editörü Erwin Wardman'ı "sarı çocuk gazeteciliği ekolü" ve ardından "sarı gazetecilik" terimini kullanmaya yöneltti. Bu isim tuttu ve Hearst'ün ve Pulitzer'in gazeteleri gibi, yarı gerçeklere, sansasyonel manşetlere ve düzgün araştırılmış haberlerden yoksun gazetelere uygulandı.

Sarı Çocuk'un ilk tasvirlerinden biri.

SARI KİTAPLAR NEDEN MÜSTEHCENDİ?

19. yüzyılın ikinci yarısında, kurulu düzene karşı, müstehcen ve yozlaşmış olarak kabul edilen Fransız romanları, markalaşma ve pazarlama yöntemi olarak genellikle sarı kapaklarla ciltlenirdi. Oscar Wilde'ın Dorian Gray'in Portresi adlı eserinde , *baş* kahraman Dorian, ilk olarak sarı bir kitap okuyarak yoldan çıkar. Bu durum, iki İngiliz yayıncının resimli edebiyat dergisine *Sarı Kitap adını vermesine yol açtı* , çünkü derginin birçok makalesi ve öyküsü Viktorya dönemi "estetizm" ve "yozlaşma" anlayışına uyuyordu. Wilde 1895'te eşcinsel ilişki suçundan tutuklandığında, yerel gazete manşetlerinde "sarı bir kitap" taşıdığı yazıyordu ve taş atan bir kalabalık derginin ofislerine saldırdı; ancak Wilde'ın taşıdığı şey *Sarı Kitap değil,* Pierre Louys'un sarı kapaklı Fransız romanı *Afrodit'ti .*

Yeşil genellikle en zararsız renklerden biridir. Kelimenin kendisi, 'büyümek' anlamına gelen Anglo-Saksonca *growan kelimesinden gelir* ve yemyeşil çimenleri, otları, çalıları ve ağaçları çağrıştırır.

Günümüzde yeşil, dinginlik ve huzurun rengi, trafik ışıklarının güvenli geçiş rengi ve çevre hareketinin ve onun doğurduğu siyasi partilerin rengi olarak seçilmiştir. Ayrıca, Kutsal Üçlemeyi simgeleyen Aziz Patrick'in yeşil yoncası öyküsünden esinlenerek İrlanda Gal dilinin de rengidir. Sömürge öncesi Orta ve Güney Amerika'da yeşil, doğurganlığı simgeliyordu. Aztekler için quetzal kuşunun zengin, yanardöner yeşil tüyleri bolluğun işaretiydi. Mısır hiyerogliflerinde yeşilin sembolü papirüsün yeşil sapıydı ve yeşil her zaman büyümeye ve dolayısıyla hayata geri döner.

Yeşil, son iki yüzyıldır, Sanayi Devrimi'nin başlangıcından bu yana, hem yüksek hem de popüler kültürde bir motif haline gelmiş, geçmiş günlerin yemyeşil kırsal pastoral manzarasıyla tezat oluşturan, daha basit zamanlara duyulan bir tür kırsal nostaljiyi temsil eder.

Bu durum, doğanın yeşilliğini romantikleştiren şiirler yazan William Wordsworth'ten, 1939'da yazdığı ve 1941'de filme uyarlanan, Galler'deki

kömür madenlerinin kırsal vadilerin yerini almasını konu alan *"Vadim Nasıl Yeşildi" romanını yazan Richard Llewellyn'e kadar* sanatta da kendini gösterir. 1965 tarihli Porter Wagoner şarkısı "Green, Green Grass of Home" (aynı zamanda Tom Jones'un da hit şarkısı oldu), bir adamın, yakında gömüleceği evinin yeşil tarlaları ve ağaçlarını gördüğü bir rüyadan sonra ölüm hücresinde uyanmasının hikayesini anlatır.

Tüm renklerde olduğu gibi, yeşilin çağrışımları da her zaman aynı yöne gitmez. Yeşil, doğadaki yeşilliğin tazeliğinden esinlenerek deneyimsizliğin rengi olarak bilinir: 'Yeşil olmak' veya kısaca 'yeşil'. Yeşilin kelime anlamıyla çağrışımları sadece filizlenen sürgünler ve yemyeşil vadilerle sınırlı değildir. Örneğin, ölü et çürüdüğünde yeşilimsi bir renk alabilir. Kangren de eti yeşilimsi yapabilse de, 'kangren' kelimesinin yeşille hiçbir ilgisi yoktur; Yunanca 'yutmak' anlamına gelen kelimeden gelir. 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan 'solungaçlarının yeşile dönmesi' deyimi ise, kusmak üzere olan insanların yüzlerinin renginin solmasıyla oluşan soluk yeşilimsi ciltlerinden gelir.

AZİZ PATRICK VE YEŞİL

Beşinci yüzyılda yaşamış ve yedinci yüzyılda aziz ilan edilmiş olan rahip Aziz Patrick, köle olarak (İngiltere'den) İrlanda'ya gelmiş, altı yıl sonra kaçmıştır. İngiltere'ye geri dönmüş, rahip olmuş ve bu kez misyoner olarak İrlanda'ya gönderilmiştir; üstelik oldukça başarılı bir misyoner olmuştur.

Yöntemlerinden biri, yerel halka Kutsal Üçlemeyi (Baba, Oğul ve Kutsal Ruh) öğretmek için üç yapraklı yonca kullanmaktı. Yonca sembolü, özellikle Protestanların turuncuyu kendi renkleri olarak benimsemesinden sonra, İrlanda ulusunun rengi olarak yeşilin ortaya çıkmasına yol açtı. Kısa süre sonra yeşil, İrlanda kimliğiyle eş anlamlı hale geldi. Örneğin, bağımsızlık yanlısı İrlanda Özerklik Hareketi, yeşil bir zemin üzerinde altın bir arp bulunan bir bayrak dalgalandırdı.

Aziz Patrick, her bir yaprağı Kutsal Üçlü'nün bir üyesini temsil eden yonca yaprağını tutuyor.

YEŞİL GÖZLÜ CANAVAR

Yeşilin en yaygın olumsuz çağrışımlarından biri , yeşillik veya hasta bedenle ilgili değildir. William Shakespeare sayesinde, 400 yılı aşkın bir süredir yeşil, en azından İngilizce konuşulan dünyada kıskançlık ve hasedin rengi olmuştur – Fransızlar sarıyı, Çinliler kırmızıyı, Japonlar moru, Finler ise siyahı tercih eder. Her şey 1603'te yazılan *Othello ile başlar* . Kötü adam Iago, Othello'yu karısı Desdemona'yı kıskandırmak için plan yapar ve onu uyarır:

Ey efendim, kıskançlıktan sakının!

O, kıskançlık canavarıdır, alay eder.

Beslendiği et

İki yıl sonra Shakespeare bu ifadeyi, bu kez Venedik Taciri adlı eserinde kahramanı Portia'nın ağzından yeniden kullandı :

Diğer tüm tutkular nasıl da havaya uçuyor

Şüphe dolu düşünceler ve aceleyle kucaklanan umutsuzluk olarak,

Ve ürpertici bir korku, ve kıskançlıktan gözü dönmüş bir his!

Ey aşk, ölçülü ol. Coşkunluğunu dizginle.

Shakespeare, kıskançlık duygusunu insanı içten içe kemiren bir hastalığa benzetir; bu yüzden onu et yiyen ve korkuya neden olan yeşil gözlü bir canavar olarak tanımlar.

YEŞİL ŞÖVALYELER VE NEŞELİ ADAMLAR

Avrupa mitolojisi yeşil tonlarıyla zengindir, şüphesiz ki hikayelerin çoğu doğayla bağlantılıdır. Periler genellikle yeşil giysiler içinde, bazen yeşil kanatlarla ve genellikle yeşil bir orman ortamında tasvir edilirdi. Hatta bazılarının yeşil teni vardı; bu da güçlü Fransız alkollü içkisi absintin " *La Fée Verte* " (Yeşil Peri) olarak adlandırılmasına yol açtı.

İngiliz edebiyatının en ünlü perileri ve elfleri – William Shakespeare'in Puck'ı ve J.M. Barrie'nin Peter Pan'ı – istisnasız yeşil giyerler. Modern zamanların en kalıcı peri masallarından birinde, Dorothy'nin arayışı, Oz Büyücüsü'nün yeşil giydiği ve Batı'nın Kötü Cadısı'nın da yeşil olduğu Zümrüt Şehir'de sona erer (en azından 1939 filminde).

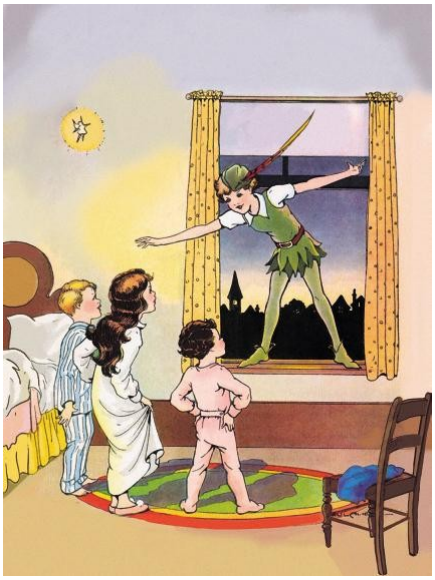

Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Rüyası'ndaki Puck* ve J.M. Barrie'nin Peter Pan'ı, yeşil renkleriyle doğayla olan bağlantılarını ortaya koyuyorlar.

İyi ve kötü yeşil mitolojik yaratıklar vardır. Örneğin, 1300'lerin sonlarında yazılmış, ancak daha eski Avrupa folklorundan esinlenerek kaleme alınmış Orta İngilizce'nin önemli metinlerinden biri olan *Sir Gawain ve Yeşil Şövalye'yi ele alalım* . Dev bir yeşil şövalye fikri – yeşil saçlı ve sakallı, 'olabilecek en yeşil renkte', yeşil giysiler giyen, yeşil bir ata binen, yeşil ve altın renkli bir balta ve bir çam dalı taşıyan – birçok kıtanın mitolojisinde yankı bulmaktadır. Doğaya bağlı ancak kendi süper güçlerine sahip yeşil adamlar, yeniden doğuş ve her baharda başlayan

büyüme döngüsü temalarıyla ilgili olarak efsanelerde, heykellerde ve taş oymalarında her yerde karşımıza çıkar.

Yeşil Şövalye öyküsünde, Kral Arthur'un yuvarlak masa şövalyelerinin en genci olan Sör Gawain, Yeni Yıl ziyafetine gelen Yeşil Şövalye'nin meydan okumasını kabul eder. Gawain, sahtekarı baltayla vurarak şövalyenin muhteşem baltasını kazanmayı kabul eder; ancak bir yıl bir gün sonra karşılık olarak bir darbe alması şartıyla. Gawain, Yeşil Şövalye'nin kafasını tek bir darbeyle keser; ardından dev, kafasını geri alır ve Gawain'e anlaşmasını hatırlatır. Gawain, anlaşmanın kendi tarafını yerine getirmek için gider, ancak bir büyücü tarafından yapılmış yeşil ve altın bir kemer takarak zarardan korunacağına inanır. Gerçekten de Yeşil Şövalye tarafından neredeyse hiç zarar görmez, ancak bunun nedeni kemer değildir. Aksine, Yeşil Şövalye'nin, Gawain'in kaldığı kalenin lordu olan ve sihirli bir şekilde dönüşmüş soylu Bertilak olduğu ortaya çıkar; Bertilak sadece genç şövalyenin kararlılığını test etmektedir. Gawain, aldatmacasının ve korkaklığının sembolü olan kemeri hâlâ takarak Camelot'a geri döner. Şövalye arkadaşları onu suçsuz bulur ve dürüst kalmaları için bir hatırlatma olarak hep birlikte yeşil kılıç kemerleri takmaya karar verirler.

Arthur efsanesine rakip olan Robin Hood öyküsü, popülaritesini büyük ölçüde zenginlerden çalıp fakirlere verme temasına borçludur. Ayrıca kendisini ve neşeli adamlarını Lincoln yeşili kıyafetlerle giydirmesiyle de ünlüdür. Hikaye, 1225 yılında mahkemeye çıkmayan Robert Hod adlı gerçek bir Nottinghamshire kanun kaçağının maceralarından kaynaklanmış olabilir veya olmayabilir. Ya da alternatif olarak, 1261 yılında William Robehod adlı bir kanun kaçağından kaynaklanmış olabilir. Kökeni ne olursa olsun, efsane öyle bir noktaya geldi ki, adaletten kaçanlar 'Robin Hood' olarak anılmaya başlandı.

YEŞİL DİL NEDİR?

Dünyanın çeşitli bölgelerindeki mitolojide, kuşların ve hayvanların (ve bazen tanrıların) dili 'yeşil dil' olarak bilinir ve bu dili anlama gücüne

sahip olduğu düşünülen mistikler özellikle bilge olarak kabul edilirdi (ancak bu, ejderha kanı tadarak da elde edilebilirdi). Kur'an ve Talmud'da bilge Süleyman'a Tanrı tarafından kuşların ve hayvanların dili öğretilmiştir; İslam versiyonunda ise babası Davud'a da aynı şey söylenir.

Sir Gawain ve Yeşil Şövalye öyküsünün en eski tasviri, 14. yüzyıl. Eserin üst kısmında Kral Arthur'un Gawain'e dileğini yerine getirdiği, Kraliçe Guinevere ve kavisli kılıçlı bir saray mensubunun da hazır bulunduğu görülmektedir.

Bir asırdan fazla bir süre sonra, bir rahibin cemaatinin vaaz dinlemektense 'Robin Hood'un bir öyküsünü veya şarkısını' dinlemeyi tercih ettiğinden şikayet ettiğine dair bir kayıt vardır; bu da o zaman bile Robin Hood'un ne kadar ünlü olduğunu göstermektedir. Robin Hood, Orta Çağ İngiliz edebiyatında 1375 tarihli 'Piers Plowman' şiirinde ortaya çıkar

ve öyküsü on beşinci ve on altıncı yüzyıl baladlarında gelişir. Hüküm süren kral Edward'dan Aslan Yürekli Richard'a geçerken, Robin köylüden soyluya dönüşür ve Maid Marian ve Friar Tuck gibi yeni karakterler tanıtılır. Shakespeare'in dört oyununda Robin Hood'a göndermeler vardır; bu zamana kadar öykü aşağı yukarı sabitlenmiştir ve efsanenin popülerliğini göstermektedir: İngiltere, Kral Richard'ın haçlı seferinden dönüşünü beklerken, Robin, John ve adamlarının naipliği altında yoksullar için savaşır. Bu, burada yer alan ve Robin Hood'un tarihini tasvir eden vitray pencere resminde gösterilmektedir.

Lincoln yeşiline dair en eski referans, 1510 yılında Robin Hood öyküsünün bir versiyonunda geçmektedir: "Lincoln yeşili giydiklerinde gri saçlarını bir kenara bıraktılar."

Orta Çağ'da Lincoln, özellikle çivit otu mavisiyle boyanmış yünlü kumaşlarıyla tanınan bir kasabaydı. Lincoln yeşili, mavi kumaşın sarı otu ile yeniden boyanmasıyla elde ediliyordu. Lincoln boyacıları ayrıca Akdeniz'den gelen kermes pul böceğinin öğütülmüş gövdelerini kullanarak kırmızı kumaş da üretiyorlardı. Bu, Hood'un hemşehrisi Will Scarlet'in kıyafetlerini açıklayabilir. Aslında, efsanenin bir versiyonunda Robin'in de kırmızı giydiği, neşeli adamlarının ise yeşil giydiği belirtiliyor. Kırmızı kumaş, İngiltere'de yabani olarak yetişen çivit otu ve sarı otu bitkilerinden elde edilen yeşil kumaşa kıyasla çok daha pahalı olurdu.

Avrupa'nın diğer bölgelerinde yeşil boya elde etmek için farklı tarifler kullanılıyordu. Örneğin, on dördüncü yüzyıldan kalma bir Alman tarifi şu talimatları veriyordu: 'Yeşil boya yapmak için, bakır oksiti alın, idrarda kaynatın ve içine şap ve bir miktar Arap zamkı karıştırın, ardından boyayı bununla boyayın.'

Robin Hood ve neşeli adamları, Lincoln yeşili kıyafetler içinde.

Bir vitray pencere, Robin Hood'un tarihini tasvir ediyor.

ÇİM HER ZAMAN DAHA YEŞİLDİR

Kıskançlığın yeşil gözlü canavarına benzer şekilde, "çimen her zaman daha yeşil görünür" ifadesi, birinin başkalarının hayatta daha iyi bir durumda olduğunu hissettiğinde kullanılır; yani, o an için daha cazip görünen bir şeye geçiş yaparsanız kendi hayatınızın da iyileşeceğine inanırsınız. Örneğin, "Üç Keçi Kardeş" masalında, üç keçi nehrin diğer tarafındaki daha yeşil çimenlere ulaşmak için köprüyü geçmek isterler. Sahip olduklarıyla yetinmek yerine, köprüyü geçmeye çalışarak hayatlarını riske atacak kadar aptaldırlar.

Bu durum, başkalarının daha iyi durumda olduğuna veya farklı bir yaşamın daha üstün olacağına dair yanılgıya kapılan birini ifade etmek

için kullanılan "çitin öbür tarafındaki çimenler her zaman daha yeşildir" atasözünü ortaya çıkarmıştır.

Bu kavramın bir süredir var olduğu anlaşılıyor. *Oxford Atasözleri Sözlüğü, bunun Erasmus of Rotterdam tarafından alıntılanan ve 1545'te İngilizceye 'Başkasının tarlasındaki mısır her zaman kendi tarlamızdan daha verimli ve bol görünür' [sic] olarak* çevrilen Latince atasözü *Fertilior seges est alieno semper in arvo'dan* türetilmiş olabileceğini öne sürüyor. Bunu modern İngilizceye çevirirsek: Başkasının tarlasındaki mısır her zaman kendi tarlamızdan daha verimli ve bol görünür.

Bu atasözünün çeşitli varyasyonları vardır: 'Tepeler uzaktan yeşil görünür' (ilk olarak 1887'de edebiyatta kaydedilmiştir), 'Çimler her zaman başkasının bahçesinde daha yeşildir' (1924 Amerikan şarkısı), 'Uzaktaki otlaklar her zaman daha yeşil görünür' (ilk olarak 1936'da kaydedilmiştir) ve 'Çimler çitin öbür tarafında daha yeşildir' (ilk olarak 1959'da kaydedilmiştir). Benzer bir atasözü de şudur: 'Duvarın öbür tarafındaki elmalar en tatlıdır'.

Kaçınılmaz olarak, diğer ülkelerin de "çimen daha yeşil görünür" atasözünün kendi versiyonları vardır, çünkü başkalarının hayatlarına ve mallarına imrenmek insan doğasının ortak bir parçasıdır. Japoncada atasözü aynıdır ve Endonezcede ise "Komşunun çimeni her zaman daha yeşil görünür" ifadesi kullanılır. Romalı şair Ovid, *Aşk Sanatı adlı eserinde şöyle yazmıştır* : "Hasat her zaman diğerinin tarlasında daha bol olur."

Bu, popüler kültürün klişeleşmiş bir unsuru haline geldi. Bunun bir örneği, nakaratında "çimenlerin daha da yeşil olduğu bir yere gitmekten" bahseden 1963 tarihli New Christy Minstrels'ın hit şarkısı "Green, Green"dir.

DİNİ YEŞİL

Tanrıya veya tanrılara inananlar için tercih edilen renk olarak yeşil, maviye göre daha yaygındır ve bu da yeniden doğuşla olan bağlantılardan

kaynaklanır. Modern insanlar en az 60.000 yıldır dini ritüellerin izlerini göstermektedir, ancak bildiğimiz ilk yeşil tanrı daha sonra, yaklaşık 4.500 yıl önce, bazen toprak tanrısı Geb'in en büyük oğlu olduğu söylenen, yeşil tenli Mısır ahiret tanrısı Osiris ile ortaya çıkmıştır .

Tibet Budist geleneğinden bir diğeri ise, genellikle yeşilimsi bir renge sahip olarak tasvir edilen 11. yüzyıl yogisi ve mistik Jetsun Milarepa'dır; rivayete göre, kara büyüden vazgeçtikten sonra ısırgan otu çayıyla hayatta kalmış ve bu yüzden cildi yeşile dönmüştür.

Yeşil tenli Osiris, firavun I. Seti ile birlikte.

Hristiyanlık ve Yahudilik de kurucu mitolojilerinde "Tanrı'nın bahçesi" - daha sonra "Aden Bahçesi" olarak bilinen- aracılığıyla yeşil renge yer verirler; bu bahçe muhtemelen, yaşam ağacını korumak için ilahi bir bahçeye yerleştirilen ilkel bir insan hakkındaki Babil efsanesinden ilham almıştır. Ayrıca Yunan mitolojisindeki Hesperides bahçesine de benzer. Bu öykülerin her birinde, bahçe yemyeşil, zengin ve bereketli bir alan olarak tanımlanır, tıpkı cennetin çeşitli versiyonlarında olduğu gibi.

İslam, yeşil renge olan bağlılığı söz konusu olduğunda diğer tüm dinleri gölgede bırakır. Bu renk yaratılışla, Cennet Bahçesiyle, cennetle, dirilişle

ve bizzat Peygamber Muhammed ile ilişkilendirilir; kendisi yeşil, beyaz veya her ikisini de giyer, hatta yeşil bir sarık takar.

Halefleri de yeşil sarıklar takmış ve Kur'an'da cennetle ilgili yeşil çağrışımlar diğer dinlere göre daha spesifiktir; yeşil elbiseler, yeşil ipek sedirler ve Allah'ın şehit ruhları yeşil kuşlar şeklinde kendisine doğru uçarak karşıladığı ebedi yeşil bahçeden bahsedilir. Dünyanın dört bir yanındaki birçok caminin yeşil kubbeli olması veya İslam ülkelerinin birçok bayrağında yeşilin baskın renk olması, Fatımi Halifeliği dönemindeki sancaklarda yeşil kullanımına kadar uzanması şaşırtıcı değildir.

İslam geleneğinde önemli bir figür olan Peygamber Hızır, Kur'an'da bilge ve dürüst bir kul ve Allah'ın elçisi olarak tanımlanır ve Musa ile birlikte yolculuk etmiştir. Yeşil bir pelerin ve sarık giymiş olarak tasvir edilir. Muhammed, sahabelerine Hızır'ın 'Yeşil Olan' olarak adlandırılmasının sebebinin, çorak toprağa oturduğunda yeşil filizlerin çıkması olduğunu, yani hayat verdiğini söyler.

Umman'ın Muskat şehrinde yeşil kubbeli bir cami.

Sufi İslam'da Yeşil Olan ölümsüzdür ve onlara isimsiz olarak göründüğü, bazen yeşil giyerek kimliğini ima ettiği söylenir. Sufiler için 'yeşil ölüm'ü seçmek, güzel kıyafetlerinizden vazgeçip yerine yamalı, atılmış ve değersiz paçavralar giymek anlamına gelir. Kişinin hayatı, seçtiği 'yeşil lütuf' nedeniyle 'yeşil' olur. Yeşil aynı zamanda Şiilerin hanedan rengidir ve bu nedenle Şii ikonografisinde özellikle popülerdir.

İslam'ın yeşil renge olan düşkünlüğünün bir sonucu olarak, bu renk Hristiyan haçlılar tarafından olumsuz karşılanmaya başlandı. Şeytanlar ve cinlerle ilişkilendirildi ve tiyatroda yeşil giyenlerin kötü bir sonla karşılaşacağına inanıldı. Bu durum, on ikinci yüzyıldaki Haçlı Seferleri döneminde başladı ve yeşil ile kötü şans arasındaki ilişki, Fransa ve Avrupa'nın diğer bölgelerinde en azından on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar devam etti.

Yeşil bir iblisin tasviri

ÖLÜMCÜL YEŞİL

1775 yılında İsveçli kimyager Carl Wilhelm Scheele, Scheele yeşili adını verdiği yeni bir bezelye yeşili pigmenti icat etti. Bu pigment kısa sürede boyalarda ve halı, mum, çeşitli kumaşlar, balo elbiseleri, duvar kağıdı ve şekerlemelerde son derece popüler hale geldi. 1863 yılında *The Times gazetesinde yer alan bir habere* göre, bu talebi karşılamak için yalnızca Britanya'da yılda 500 tondan fazla Scheele yeşili üretiliyordu.

Ancak, pigmentin ana bileşeni olan bakır arsenit zehirliydi ve kansere ve bir dizi başka hastalığa neden olabiliyordu. Ortam kuru olduğunda, küçük arsenik parçacıkları havaya karışıyordu. Nemli veya rutubetli olduğunda ise küf oluşuyor, fare kokusuna benzer bir koku yayıyor ve havaya daha büyük dozlarda zehir salıyordu. Çocuklar ve yaşlılar özellikle hassastı ve birçoğu odalarında hastalanıp öldü.

1814'te piyasaya yeni bir versiyon çıktı ve zümrüt yeşili olarak bilinen bu renk, daha parlak tonları nedeniyle kullanıcıları memnun etti. Ancak bu da arsenik içeriyordu. 1860'ta dikkat çekici bir olayda, bir şef Londra sosyete yemeği için hazırladığı gurme muhallebisini renklendirmek için bu rengi kullandı. Yemeği yiyenlerden üçü arsenik zehirlenmesinden öldü. Başka bir olayda ise bir kız, yapay bir üzüm salkımının üzerindeki yeşil kaplamayı yaladıktan sonra öldü.

Ertesi yıl, arseniğin zehirliliği bilimsel olarak tespit edildi ve uyarılar yayınlandı. *British Medical Journal* , 1871'de Scheele'nin yeşil duvar kağıdının altı inçlik bir örneğinin iki kişiyi öldürecek kadar arsenik içerdiğini ve bu duvar kağıdının "saraydan işçi kulübesine kadar" hemen hemen her yerde bulunabileceğini yazdı. Özellikle arsenik güçlü bir fare zehiri olarak yaygınken, yetkililerin bu kadar uzun süre beklemesinin nedenini merak edebiliriz. Aslında, seksen üç yıl önce Scheele bir arkadaşına yazdığı mektupta, pigmentinin zehirli olduğu konusunda kullanıcıları uyarmak konusunda emin olmadığını belirtmişti. İşine zarar vereceği için uyarmamaya karar vermişti. Zehirliliğinin ortaya çıkmasına rağmen, Scheele'nin yeşili yasaklanmadı çünkü sektör çok büyüktü. Üreticilerin üretimini durdurması ve tüketicilerin satın almayı bırakması dört on yıl daha sürdü.

Scheele'nin yeşile yaptığı hizmet, bu yeşil İsveç posta puluyla anıldı.

BİR DİKTATÖRÜN YEŞİL ÖLÜMÜ MÜ?

Napolyon Bonaparte, 1821 yılında, elli bir yaşında, Saint Helena adasında sürgünde öldü. Resmi ölüm nedeni, babasını da öldüren mide kanseriydi; ancak uzun yıllar boyunca, belirtileri nedeniyle arsenikle zehirlenmiş olabileceği düşünüldü. İngiliz esir alanlarından şüphelenildi, ancak daha sonra Scheele yeşili içerdiği tespit edilen nemli yatak odasındaki duvar kağıdının da zehirleyici olabileceği öne sürüldü.

2007 yılında saçlarından biri İtalya Ulusal Nükleer Fizik Enstitüsü tarafından test edildi ve arsenik varlığı doğrulandı. Arsenik seviyesi günümüz ortalamasının 100 katı yüksek olsa da, boyalar ve vernikler yoluyla sık sık arseniğe maruz kalan onun sınıfındaki ve zamanındaki insanların ortalamasından çok da yüksek değildi. Hayatının önceki dönemlerinden kalan saçların daha sonraki testleri de benzer şekilde yüksek arsenik seviyeleri gösterdi. Bu nedenle duvar kağıdı muhtemelen onu öldürmedi, ancak ölümünü hızlandırmış olabilir. Şimdi ölüm nedeninin bağırsak kanseri ve delinmiş ülser olduğu düşünülüyor.

Charles de Steuben'in "Napolyon'un Ölümü" tablosu – peki Scheele'nin yeşili eski hükümdarın sonunu hızlandırdı mı?

KÜÇÜK YEŞİL ADAMLAR

Uzaylıların küçük yeşil adamlar olduğu fikri , 1955'teki 'Kelly-Hopkinsville olayı' ile başladı. Kentucky'li iki çiftçi, çiftlik evlerine bir uzay gemisinden gelen uzaylılar tarafından saldırıldığını, ancak onları silahla püskürttüklerini iddia etti. Metalik gümüş renkli uzaylıların 1,2 metreden kısa, büyük sivri kulaklı, pençe benzeri elleri ve parlayan sarı gözleri olduğu söyleniyordu. Yeşil renkten bahsedilmemişti, ancak bazı gazeteler hikayeyi daha ilgi çekici hale getirmek için bunu ekledi.

İngiltere'de, gizemli "Woolpit'in yeşil çocukları" on ikinci yüzyılda köylülere göründü. ABD'deki en eski referans, 1899'da *Atlanta Constitution gazetesinde* Mars'tan gelen yeşil tenli bir uzaylı hakkındaki bir hikayeden geliyor. *Tarzan'ın* yazarı Edgar Rice Burroughs, 1912'de on iki ayak boyundaki "Mars'ın yeşil adamları" hakkında bir hikaye yazdı. Ancak "küçük yeşil adamlar" ifadesinin halk dilinde yer alması Kelly-Hopkinsville olayından sonra gerçekleşti.

CERRAHLAR NEDEN YEŞİL ÖNLÜK GİYER?

Cerrahlar eskiden ameliyatlarını ameliyat kıyafetleriyle yaparlardı, daha sonra temizliğin öneminin farkına varılmasıyla beyaz önlükler giymeye başladılar. Ancak bu, kanı diğer renklerden daha belirgin hale getirdiği için ameliyathanelerden kasap gibi görünerek çıkıyorlardı. Ayrıca, kırmızı ve beyazın zıt renklerinin gözü yorduğunu ve dikkat dağıttığını fark ettiler. Çözüm, mavi-yeşil "ameliyat önlükleri" oldu, çünkü mavi-yeşil kırmızının tamamlayıcı rengidir, bu da kanı daha az görünür hale getirir ve göz yorgunluğunu önler.

YEŞİL İÇİNDE EVLENDİ

1949 tarihli bir Amerikan evlilik adabı kitabı şöyle tavsiye ediyor: 'Yeşil, gençliği, umudu ve mutluluğu simgeler.' Bu, İskoç ve kuzey İngiliz geleneğinin tam tersidir. Örneğin, düğün renkleri üzerine 19. yüzyıldan kalma bir tekerlemede şu tavsiye yer alır: 'Yeşil giyinmiş, görülmekten utanır.' Daha eski bir versiyonu ise şöyledir: 'Yeşil giyinmiş, görülmeye layık değildir.' İngiltere'nin orta kesimlerinde bir zamanlar terk edilmeyle ilişkilendirilen renkti ve bu da şu tekerlemeye yol açtı: 'Yeşil ve beyaz / Tamamen terk edilmiş.' 1866'da kuzey İngiltere folkloru üzerine yazan William Henderson şöyle tavsiyede bulundu: 'İskoçya'nın ovalarında her zaman uğursuz bir renk olan yeşil, orada hiçbir şekilde düğünde giyilmemelidir... Aslında o gün hiçbir yeşil şey görünmemelidir; lahana ve diğer tüm yeşil sebzeler düğün yemeğinden dışlanmalıdır.' Ancak İskoçya'da bir istisna vardı: Evlenmemiş büyük kız kardeşlerin, küçük kız kardeşlerinin düğünlerinde yeşil çorap veya jartiyer giymeleri geleneği - utançlarının bir sembolü.

Bu uğursuzlukla ilişkilendirilmesi, yeşil perilerden kaynaklanmış olabilir; eğer biri perilerin rengini seçme cesaretini gösterirse, zor zamanlar geçireceği düşünülürdü. Perilerin cinsel açıdan şehvet düşkünü oldukları da düşünülüyordu ve bu nedenle yeşil, Batı Avrupa'da ahlaksızlığın rengi haline geldi. 'Birine yeşil bir elbise vermek' ifadesi, cinsel ilişkiye izin vermenin bir örtmecesiydi. Bu en az 1600'lere kadar uzanıyor. Örneğin,

Robert Herrick, 'Corinna's Gone A-Maying' adlı şiirinde şöyle yazıyor: 'Birçok yeşil elbise verildi / Birçok öpücük, hem tek hem de çift'.

Doğa ile olan bağlantıları nedeniyle sıklıkla yeşil renkte tasvir edilen periler ve onların sözde ahlaksız davranışları, Batı Avrupa'da yeşil rengin daha olumsuz bir anlam kazanmasına yol açtı.

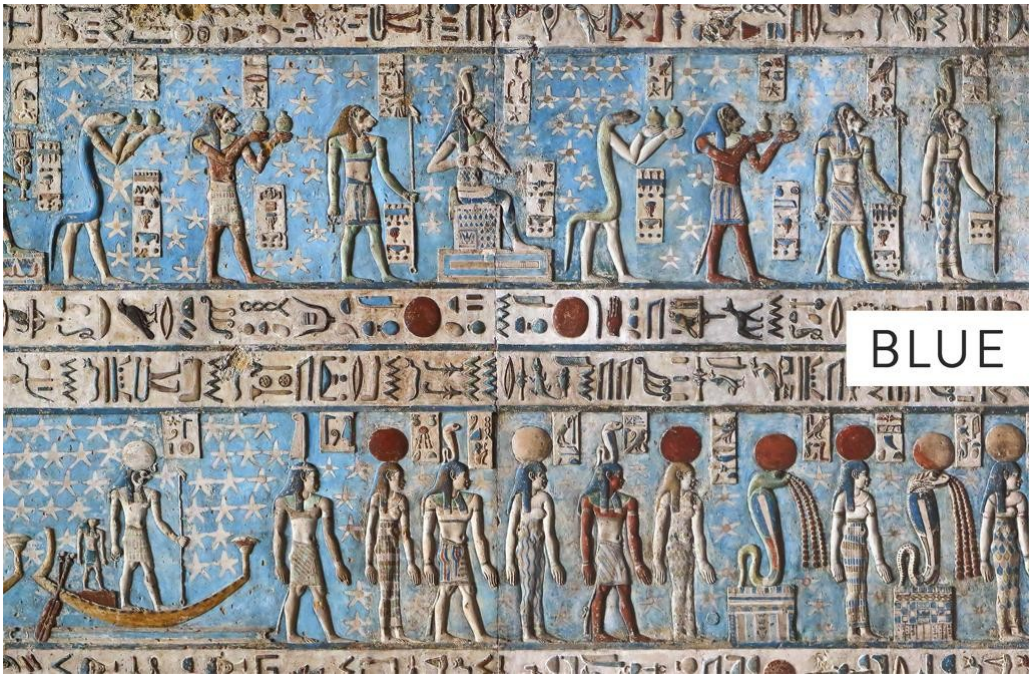

Mavi ve yeşilin birbirinden farklı renkler olduğunu düşünebilirsiniz. Yapraklar ve çimenler yeşil; gökyüzü ve deniz mavidir. Birbirlerine benzemezler. Ancak aslında bazı kültürlerde benzerler. Mavi, renk şemasına nispeten yeni eklenmiş bir renktir ve dünyanın birçok yerinde mevcut değildir. İngilizcede ancak on birinci yüzyılda kendine yer bulmuştur.

Belki de bunun doğayla bir ilgisi vardı – gökyüzü sadece gökyüzüdür, deniz sadece denizdir (ve her ikisi de renklerini sık sık değiştirir). Geri kalanlar için, doğa mavi tonlarını üretmede oldukça cimridir (genellikle yaban mersini, mavi kuşlar, mavi sinekler, mavi yüzgeçli ton balığı ve mavi çan çiçekleri gibi mora daha yakın olan canlılarda takılıp kalırız). Ayrıca, kaya resimlerinde bilinmeyen ve sonraki binlerce yılda bulunması zor olan mavi boya ve pigmentlerin tarihsel kıtlığıyla da ilgisi vardır.

MAVİ-YEŞİL ÇIKMAZI

Çoğu çağdaş Avrupa dilinde 'mavi' kelimesinin etimolojisi, hayattaki herhangi bir mavi şeyden ziyade siyah veya yeşil ile başlar. Eski Mısırlılar maviyi severdi ve bunun için kendi kelimeleri vardı, oysa Çinliler, Japonlar ve İbraniler bunu yapmamıştı. Hatta onu bir renk olarak hiç

görmemiş olabilirler. Eski Yunanlılar için mavi, kendi adı olmayan yeşilin bir varyantıydı. Homeros'un *Odysseia'sında* maviye tek bir gönderme bile yok, ancak yüzlerce kez siyah, beyaz ve diğer daha koyu tonlardan bahsediliyor. 'Şarap rengi deniz'den bahsediyor ama asla mavi denizden bahsetmiyor.

Boş zamanlarında Antik Yunanca öğrenen reformcu İngiliz başbakanı William Gladstone, Homeros'un eserlerinde mavi için bir kelime bulunmadığını keşfettiğinde, Yunanlıların renk körü olduklarını düşündü. Gladstone'un fark etmediği şey ise, bu dilsel renk körlüğünün sadece Antik Yunanlılarla sınırlı olmadığıydı; Çince, Japonca ve İbranice'nin yanı sıra Hindu Veda ilahileri de gökyüzüne dair renkli göndermelerle doluydu, ancak yine de mavi eksik olan tek renkti. Aslında, eski çağlarda ana renkler arasında en son tanımlanan renkti. Ve dünyanın tüm dilleri göz önüne alındığında, mavi rengin benzersiz bir renk olarak tanımlanması, ortalama olarak siyah, beyaz, kırmızı, sarı veya yeşilden daha sonra gerçekleşir. Zulu, Korece, Vietnamca, Tayca ve Kürtçe de dahil olmak üzere birçok modern dilde benzer mavi-yeşil karışımı mevcuttur.

Mısırlıların mavi renk için bir terime sahip olmalarının muhtemelen bir nedeni de lapis lazuli taşına erişimleri ve bu taşın sanatlarında kullanılmasıydı.

Mavi ve yeşil arasındaki karışıklığın nedenlerinden biri, renk spektrumunda bir sürekliliğin parçası olmalarıdır; bu nedenle bazı insanlar aralarında pek bir fark göremez. Ancak bazı kültürlerde renkleri belirlerken farklı faktörler devreye girer. Örneğin, Pasifik'teki Banks Adaları'nda yaşayan Mota halkı için renk tanımı parlaklık, ton ve dokuyla ilgilidir. Bir rengin parlak versiyonuna mat versiyonundan farklı bir isim verilir, ancak yeşil bir yaprak mavi gökyüzüyle aynı renktedir.

Son zamanlarda yeşil-mavi ayrımıyla dikkat çeken bir halk da Namibya'nın Himba kabilesidir. Angola sınırına yakın yaşayan 50.000 kişilik yarı göçebe bir halk olan Himbalar, Batılıların renkler için birçok isim ve tanımı varken, Himbaların sadece dört rengi vardır: *zoozu* (çoğu koyu renk, yeşil, mavi, kırmızı ve mor); *vapa* (beyaz ve bazı sarılar); *borou* (diğer yeşil ve mavi tonları); ve *dumbu* (diğer yeşil tonları, kırmızı ve kahverengiler).

Himba ırkının hem başarılı olduğu hem de zorlandığı renkli kareler testi. Hangi karenin farklı bir yeşil tonuna sahip olduğunu belirleyebilir misiniz?

Birkaç yıl önce BBC, Himba halkının renk algısıyla ilgili bir program yayınladı. Bir testte, kabile üyelerine bir dizi yeşil kare ve bir mavi kare verildi. Ayırt etmede zorlandılar. Daha sonra, biri farklı bir yeşil tonunda olan bir dizi yeşil kare verildi. Bu karede hiç zorlanmadılar, oysa Batılı gönüllüler zorlandılar. Himba halkının renkler için alışılmadık grup kategorilerine sahip olmasının nedeni, avlanma koşullarıyla ilgili olmalarıdır: gün ışığı, güneş ışığı, alacakaranlık ve akşam. Sonuç olarak, mavi ve yeşil gibi renkleri birbirinden ayırt etmekte zorlanırlar, ancak farklı renk tonlarını değerlendirmede çok iyidirler. Bu nedenle, Antik Yunanlılar gibi, Himba halkının da mavi için bir kelimesi yoktur, çünkü buna hiç ihtiyaç duymamışlardır. Görünüşe göre, renk söz konusu olduğunda, dil algıyı etkiliyor.

TURKUAZ

Renk uzmanları turkuazın yüzde 70 mavi ve yüzde 30 yeşil olduğunu söylüyor. Bu arada, isim, değerli taştan değil, yarı değerli taştan geliyor (kelime, taşların Türkçe kökeninden geliyor ve 16. yüzyılın sonlarında İngilizceye geçmiştir). Günümüzde turkuaz, tüm renkler gibi alt kategorilere ayrılıyor: gök mavisi, açık turkuaz, orta turkuaz, koyu turkuaz, inci mistik turkuaz. Çağdaş modada, günümüzde ağırlıklı olarak kadınsı bir renk olarak öne çıkarılıyor.

İngilizce konuşanlar, örneğin Rusçada olduğu gibi, maviyi ikiye ayırırlar. Bunun yerine, koyu mavi, açık mavi, soluk mavi, bebek mavisi, lacivert, buz mavisi, gök mavisi gibi niteleyici sıfatlar kullanırlar. Buna karşılık, kırmızı, açık kırmızı veya soluk kırmızı yerine pembe ile birlikte kullanılır, çünkü pembe kırmızıdan farklı bir renk olarak kabul edilir.

MAVİLER

"Mavi hissetmek" deyiminin kökeninin bazen denizcilikle ilgili olduğu söylenir. Bir iddiaya göre, her şey okyanus aşırı yelkenli gemilerin zamanında başladı; yolculuk sırasında kaptan veya bir subay öldüğünde, mavi bayraklar çekilir ve gemi limana yanaştıktan sonra gövdesine mavi boyalı bir çizgi çekilirdi.

Ayrıca ölülerin mavimsi görünmesine veya soğuk, ıslak ve yorgunken cildin rengine de gönderme yapabilir; bu nedenle mavi hissetmek, rahatsız ve mutsuz hissetmenin, hayattan bıkmış olmanın bir metaforudur.

Bu da bizi, Batı Afrika kökenlerinden beslenen ve Amerika'daki eski kölelerin müziğinden doğan, karşılıklı söyleşili, gitar temelli şarkılara götürüyor. Günümüzde 'blues' olarak bildiğimiz müzik türü, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar uzanıyor: yoksul siyahilerin seküler müziği; şarkı sözleri, şarkıcının acımasız ve affetmeyen bir dünyadaki dertlerini anlatıyor – kötü polisler, vahşi hapishaneler, beyazların baskısı, sadakatsiz sevgililer, şiddet uygulayan sevgililer, karşılıksız aşk, istenmeyen gebelikler, seller, kuraklık, kumar, şeytanlar, zor zamanlar.

Bu müzik türü ilk ortaya çıktığında, "üzgün hissetmek" terimi Amerikan halk dilinde zaten yaygın olarak kullanılıyordu ve bu yeni müzik türüne "blues" adını vermek uygun görünüyordu. Böylece, blues ile başlayan mavi motifi, Miles Davis'in imza albümü *Kind of Blue* ve John Coltrane'in *Blue Train'inden*, Joni Mitchell'in itiraf niteliğindeki şarkılarından oluşan çığır açan albümü *Blue'ya*, Madonna'nın *True Blue'suna* ve Massive Attack'ın *Blue Lines'ına* ve daha birçok örneğe kadar ilgili müzik türlerine yayıldı.

PORNOGRAFİK FİLMLERE NEDEN 'MOR FİLMLER' DENİR?

Bu konuda çeşitli görüşler mevcuttur. 1781'de Connecticut tarihi, Püritenlerin "mavi yasalarına" atıfta bulunmuş ve bu da mavi ile cinsel davranış arasında bir bağlantı kurulmasına yol açmış olabilir. 1824'te yayımlanan İskoç *Gallovidian Ansiklopedisi*, "mavi"yi şarkı söyleme, konuşma veya yazmada "müstehcen bir dokunuş" ile ilişkilendirmiş ve bu da "mavi şakalara" ve nihayetinde "mavi filmlere" yol açmış olabilir. Başka bir teori ise, bunun hapishanedeki fahişelerin mavi elbiseler giymesiyle ilgili olduğu yönündedir. Bir diğer teori ise, bazı striptiz gösterilerinde mavi ışıkların kullanıldığıdır.

DÜNYANIN EN SEVİLEN RENGİ

Mavi rengin üzüntü çağrışımlarının diğer bir yönü ise, çoğu kültürde serinletici ve sakinleştirici olarak da ilişkilendirilmesidir. Mavi kapaklı zeka testlerine giren öğrencilerin, kırmızı kapaklı testlere giren öğrencilere göre birkaç puan daha yüksek puan aldıkları söylenir. İlki sakinleştirici, ikincisi ise sinir bozucu olarak görülür. Bunun, beynin mavi bir yüzeyin moleküllerinden yansıyan ışığın dalga boylarını emme biçimiyle ilgili iki renkteki bazı doğal özelliklerle bir ilgisi olabilir, ancak aynı zamanda mavinin serinletici ekolojik çağrışımlarıyla (denizler, göller, nehirler, gökyüzü) ve kırmızının tehlike ve kanı çağrıştırmasıyla da ilgili olabilir.

Üzüntü, zor zamanlar ve depresyonla ilişkilendirilmesine rağmen, çeşitli kültürlerde yapılan renk testleri, mavinin dünyanın en sevilen rengi olduğunu ortaya koymuştur – on ülkede yapılan bir renk tercihi araştırmasında, mavi hepsinde birinci sırada yer almış ve diğer tüm renklerin çok önünde olmuştur. Bu durum, erkekler ve oğlan çocuklarının yanı sıra kadınlar ve kız çocukları için de geçerlidir; ancak Batı'da son yıllarda maviyi erkeksi bir renk olarak düşünmeye başladık. Pembenin kadınsı çağrışımlarına baktığımızda göreceğimiz gibi, bunun özünde hiçbir mantık yoktur.

Aşağıda listelenen renklerden hangisini en çok beğendiniz?

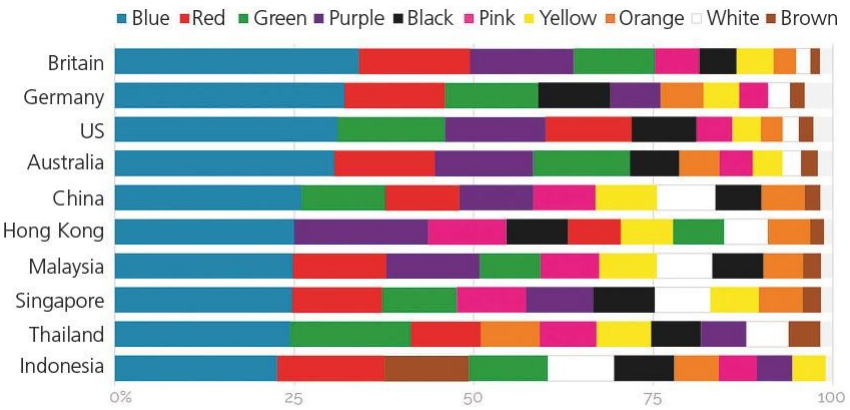

Batı Roma İmparatorluğu'ndaki zengin Romalılar, maviyi erkekler için kadınsı bir renk olarak görüp ondan nefret etmeye başladılar ve modern Rusya'da eşcinsel erkeklere 'gök mavisi' deniyor. Avrupa'daki bazı Katolik ülkelerde mavi, Meryem Ana ile olan bağlantısı nedeniyle kadınsı olarak kabul ediliyordu. Katolik dünyasının ötesinde, mavi, yirminci yüzyılın başlarındaki dergilerde sık sık kız çocuklarının rengi olarak belirtiliyor ve annelere kızlarının kadınsı büyümelerini istiyorlarsa onları mavi giydirmeleri tavsiye ediliyordu.

DİNİ BLUES

Dini ibadet söz konusu olduğunda , yeşilden sonra tercih edilen renk mavidir. Katolik Hristiyanlığında bunun büyük bir kısmı Meryem Ana ibadetiyle ilgilidir – Bakire Meryem her zaman mavi bir pelerin giymiş olarak tasvir edilmiştir. Gerçekte, İncillerdeki Meryem gibi düşük statülü bir kadın, birinci yüzyıl Filistin'inde doğal yünden yapılmış renksiz kıyafetler giyerdi. Boyalar pahalıydı ve bazı renkler zenginler, güçlüler ve Romalılar için ayrılmıştı. Bu nedenle Meryem'in mavi pelerini ilk Hristiyanların aklında yoktu – ilk olarak MS altıncı yüzyılda Bizans'ta ortaya çıktı. Katolik kaynaklar çeşitli ilgili nedenler sunar: imparatoriçenin giydiği renkti; barış ve huzurun rengiydi; cennet ve yeryüzünün rengiydi.

Tarihsel açıdan bakıldığında, muhtemelen maddi imkanlarının yetersiz olduğu göz önüne alındığında, Meryem Ana'nın mavi bir elbise giymeye gücünün yetmediği söylenebilir.

Katoliklik, maviyi tercih eden tek dini mezhep değildi. Dünyanın koruyucusu olduğuna inanılan ve suyla ilişkilendirilen Hindu tanrısı Lord Vishnu ve Vishnu'nun yedinci avataı olan şefkatli Rama, genellikle mavi tenli olarak tasvir edilirken, Hindu yıkıcı tanrısı Shiva da mavi renkte tasvir edilir ve tanrılar ile iblisler arasındaki savaşı kazanmak için zehir yuttuğu için 'mavi boğazlı' olarak adlandırılır. Budistler turkuaz-mavi tesbihler kullanır ve Doğu'nun Moğol Buda'sı Akshobhya, takipçileri için düşmanları yok etme gücünü çağrıştırdığı için mavi renkte tasvir edilmiştir.

Vişnu, Krishna, Rama ve Şiva'nın hepsi mavi tenli olarak tasvir edilir.

Çıkış kitabında, Yahudi halkının ahdi onaylamasının ardından Musa ve adamlarının Sina Dağı'na çıkışı anlatılır; bundan sonra Tanrı, onlara ihtişamını göstermek için bir gösteri yapmaya karar vermiştir. Çıkış 24:10'a göre: "Ayaklarının altında lapis lazuli taşından yapılmış bir kaldırım gibi bir şey vardı." Yahudi Talmud ve Mişna'sı, On Emir

levhalarının mavi safirden yapıldığını, böylece Musa'nın gökyüzünü ve Tanrı'nın tahtını işaret edebileceğini öğretir. Ortodoks Yahudi dua şallarının kenarlarına yakın mavi şeritler bulunur; buradaki fikir, gökyüzünün saf renginin onları Tanrı hakkında daha derin düşünmeye yönlendirmesidir. Ancak, Tanrı'nın veya Tevrat yazarlarının İbranice'de mavi boya anlamına gelen *Tekhelet kelimesini kullanırken ne tür bir gökyüzünü kastettiklerinden kimse emin olamaz* , çünkü bu sıkı bir şekilde korunan talimatlar MS 70'te Kudüs'ün yağmalanması ve ikinci tapınağın yıkılması sırasında kaybolmuştur. Çeşitli yorumcular bunu öğlen gökyüzüne (*Maimonides*), akşam gökyüzüne (*Rashi*), safir mavisine ve hatta yeşil renge benzetmişlerdir. Modern dua şalı üreticileri ise gökyüzü mavisi rengini tercih etmişlerdir.

MAVİ KAN

Din veya dini fanatizm, yabancı düşmanlığıyla birlikte, aristokratik iddiaları olan herkes için kullanılan 'mavi kan' teriminin de kaynağıdır. 1492 yılına kadar Yahudiler, Müslümanlar ve Hristiyanlar, Müslümanların yönettiği İspanyol Granada'da gayet iyi geçiniyorlardı. Daha sonra Aragonlu Ferdinand ve Kastilyalı Isabella önderliğindeki Hristiyanlar, İslam İspanyası'nın bu son kalesini fethettiler ve İspanyol Engizisyonunu kurdular; bu da Yahudilerin ve Müslümanların kaçmaya veya din değiştirmeye zorlanması anlamına geliyordu.

Kalanlar Kuzey Afrika kökenli, daha koyu tenli insanlardı; yeni efendileri ise daha açık tenliydi, bu da boyunlarında ve kollarında mavi damarların görülebileceği anlamına geliyordu. Hristiyan kimliğinizi kanıtlamanın bir yolu da 'mavi kan' göstermekti. Her şey İspanya'da başladı, ancak kısa süre sonra sınıf takıntılı diğer Avrupalılar da bunu benimsedi; aristokrat bağlantıları olanlara, sözde soyluluklarına atıfta bulunarak 'mavi kanlılar' deniyordu.

MAVİ SANAT

Meryem Ana'yı tasvir etmek için "gerçek" mavi boya arayışı , kırmızı boya arayışı kadar büyük bir şevk ve hayal kırıklığıyla yürütüldü. Leonardo da Vinci gibi sanatçılar, Meryem Ana'nın kendi versiyonları için en iyi pigmentleri elde etmeye özen gösterdiler; bu da Afganistan'dan ithal edilen lapis lazuli taşından yapılan değerli ultramarin mavisi boya için büyük paralar harcamak anlamına geliyordu. Bununla birlikte, diğerleri daha ucuz ve daha az parlak olan azurit taşından yapılan mavileri kullandılar; hatta Leonardo bile Yahuda'yı tasvir etmek için bu taşı kullandı. Lapis lazuli uzun bir geçmişe sahipti; eski Afgan seramiklerinde, Mezopotamya heykellerinde, Mısır mücevherlerinde, Roma afrodizyaklarında ve Orta Çağ el yazması aydınlatmalarının ayrıntılı büyük harflerinde kullanılıyordu.

Lapis lazuli taşından boya yapmak, minerali son derece ince bir toz haline getirmeyi gerektiriyordu; bu da, lapis lazuliyi karşılayabilecek durumda olsanız bile, zahmetli ve pahalı bir süreçti. 1700'lerin başlarında, demir sülfat ve potasyumun karıştırılmasıyla elde edilen ve çok daha ucuz olan, ayrıca solmayan Prusya mavisi'nin tesadüfi keşfiyle bu durum tamamen değişti.

Mavi boyanın daha kolay bulunabilir olmasına rağmen, İngiltere'nin önde gelen 18. yüzyıl sanatçılarından Joshua Reynolds, gerçek bir sanatçının hiçbir zaman mavi rengi herhangi bir resmin merkezinde kullanmayacağını söylemişti. Bunun için çok soğuktu ve en iyi arka plan ve gölgeler için kullanılıyordu. Thomas Gainsborough bu görüşü benimsedi ve 1770'te, tamamen mavi giyinmiş bir çocuğu tasvir eden ve en ünlü resimlerinden biri olacak olan *"Mavi Çocuk"u resmetti.*

Lapis lazuli, Mısır sanatından el yazmalarına kadar her şeyde kullanılıyordu.

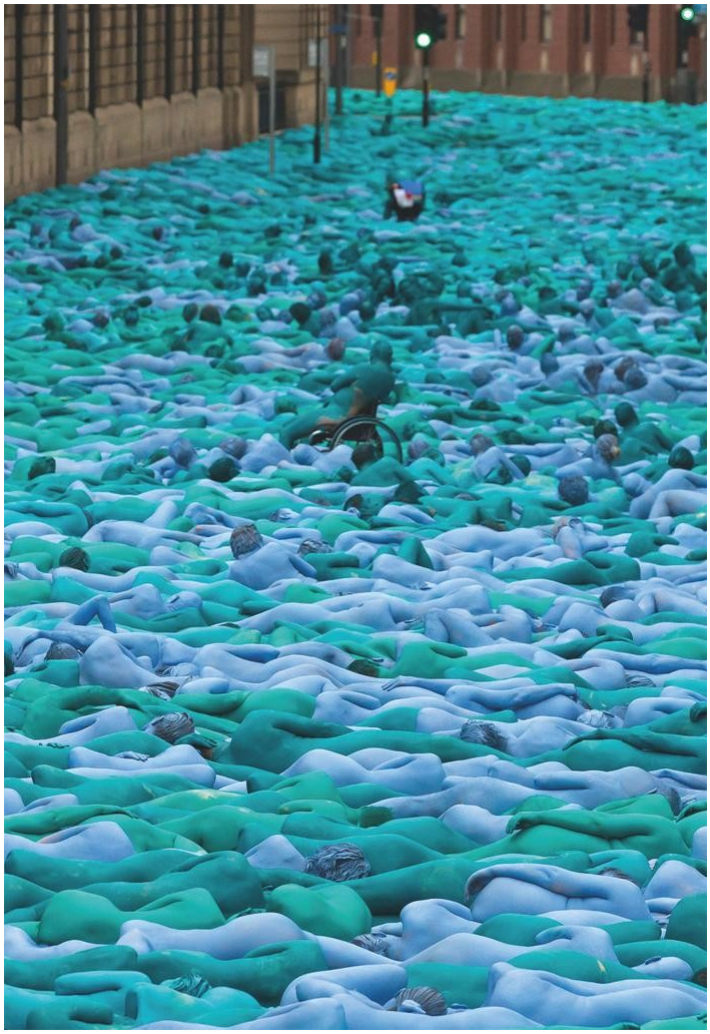

Spencer Tunick'in *Hull Denizi adlı* eserinde, 3.000 çıplak yerli halk dört farklı mavi tonuna boyanmıştı.

19. yüzyılın sonlarından sonra çoğu boya ve pigment sentetik hale geldiğinden, istenilen her tonda mavi bulmak mümkündü ve bazı sanatçılar bu rengi tercih etmeleriyle tanındı – Pablo Picasso'nun 20. yüzyılın ilk birkaç yılındaki 'Mavi Dönemi' belki de bugün en çok kutlanan dönemdir. Ancak hiç kimse maviyi New York merkezli kavramsal fotoğrafçı Spencer Tunick kadar benimsemedi. İngiliz kasabası Hull'un denizcilik mirasını kutlamak için, 3.000'den fazla yerliyi çıplak gelmeye ikna etti ve ardından onları dört farklı mavi tonuna boyadı. Daha sonra şehrin tarihi yerlerinde poz verdiler ve " *Hull Denizi" adını verdiği bir proje için fotoğraflandılar* .

Fransız sanatçı Yves Klein, hayatını mümkün olan en saf maviyi geliştirmeye adadığı için 'Uluslararası Klein Mavisi' adını almıştır. 1962'deki ölümüne kadar, her biri tamamen kendi mavisiyle boyanmış yaklaşık 200 IKB eseri yapmıştır.

ENTELEKTÜEL KADINLARA NEDEN 'MANTIKLI ÇORAPLI KADINLAR' DENİR?

Bu terim, başlangıçta daha resmi siyah ipek çoraplar yerine daha ucuz ve daha gayri resmi mavi yün çoraplar giyen erkekleri tanımlamak için kullanılan bir terim olarak, on yedinci yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır. On sekizinci yüzyılın ortalarında, mavi çoraplı erkekler ve kadınlar, önde gelen üç sosyete kadınının düzenlediği ve Mavi Çoraplılar Derneği olarak bilinen edebi toplantılara sık sık katılıyorlardı. Bu bilgili kadınlara 'mavi çoraplı hanımlar' deniyordu.

MAVİ GÖZLÜ

İslam'da mavi, doğanın temel renklerinden biri olarak görülür; suyu ve gökyüzünü temsil eder ve Müslüman dünyasının her yerindeki mavi camilerde görülebilir. Ancak olumsuz çağrışımları da vardır. Kur'an'da (Taha Suresi 102:20) şöyle buyurulmaktadır: "Borazan çalınacağı gün, suçluları, mavi gözlüleri o gün toplayacağız." Mavi gözlülerin kıyamet gününde lanetleneceğine dair bu ima, mavi gözlü insanlara güvenilmemesi gerektiği yönünde yaygın bir görüşe katkıda bulunmuştur; bu görüşün kökenleri İslam öncesi Arap düşüncesine dayanmaktadır. Müslüman dünyasının bazı bölgelerinde mavinin olumsuz çağrışımları devam etmektedir. Örneğin, Filistinliler ve Suriyeliler, "kemikleri mavi olan" birinden bahsedebilir; bu da onun iyi olmadığı anlamına gelir.

Bazı cami tasarımlarında mavi öne çıkan bir renktir. İran'ın İsfahan şehrindeki, öğleden sonra güneş ışığını yakalayan muhteşem Şeyh Lotfollah Camii, bunun özellikle etkileyici bir örneğidir.

Bu ağaçta satışa sunulan Türk muskaları, sahiplerini zarardan korumak için mavi gözlerle süslenmiştir.

Mavi gözlere karşı duyulan bu rahatsızlık, Orta Asya'nın İslam dışı bölgelerinde de görülüyordu; burada mavi gözlü bir kişi şüpheli karakterli ve çirkin olarak kabul ediliyordu. Bu önyargının, dünyanın o bölgesinde mavi gözlerin azlığı ve yabancılarla, sömürgecilerle ilişkilendirilmesiyle bir ilgisi olması muhtemeldir. Ancak Türkiye'de birçok insan, "Nazar"dan korunmak için mavi gözlü bir muska takmaktadır.

Başlangıçta tüm insanların kahverengi gözleri vardı. Düşük melanin seviyelerine sahip (aynı zamanda cilt rengini de belirleyen) mavi gözler, Afrika halklarının Avrupa'nın daha soğuk iklimlerine göç etmesinden çok sonra evrimleşti. Şimdi, tek bir genetik mutasyonun mavi göz için çekinik özelliği tetiklediği ve ilk olarak muhtemelen 10.000 yıldan daha kısa bir süre önce kuzeybatı Karadeniz bölgesinde ortaya çıktığı düşünülüyor. Tam olarak ne zaman olduğu bilinmiyor, ancak 'beyaz' ten renginden önce evrimleşmiş olabileceği düşünülüyor.

Günümüzde mavi gözler en çok Kuzey ve Doğu Avrupa'da yaygındır ve ayrıca Güney Avrupa, Güney Asya, Kuzey Afrika, Batı Afrika'nın bazı bölgelerinde ve Avrupalıların göç ettiği ülkelerde – Kuzey Avrupalılarla yoğun dış evliliklerin olduğu her yerde – de bulunur. Örneğin, İsrail'de yaşayanlar da dahil olmak üzere birçok Aşkenazi Yahudisinin mavi gözleri vardır. Savaş öncesi yapılan bir Ukrayna Yahudileri araştırmasında, %53,7'sinin mavi gözlü olduğu tespit edilmiştir.

Danimarka'da yapılan bir araştırmaya göre, mavi gözlülerin oranının en yüksek olduğu ülkeler Estonya (%99), ardından Finlandiya ve Danimarka (%89) geliyor. İngiltere, Galler ve İskoçya'da ise insanların %45 ila %50'si mavi gözlü. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu oran hızla düşüyor. Chicago'lu epidemiyolog Mark Grant'in öncülüğünde yapılan bir çalışma, 1950'de Amerikalıların yaklaşık yarısının mavi gözlü olduğunu, ancak bu oranın 2002'de altıda bire düştüğünü ortaya koydu. Dünya nüfusunun yaklaşık %8'i mavi gözlü.

KÖLELİK HÜZÜNLERİ

Büyük ressamlar gerçek maviyi bulmuşlardı, ancak giysi boyama işiyle uğraşanlar için arayış hala devam ediyordu. Adaylardan biri, Avrupa'da hızla yayılan ve yapraklarından mavi boya üreten, toprağı tüketen çiçekli bir yabani ot olan çivit otuydu. MÖ 55'te Julius Caesar Britanya'yı işgal ettiğinde, maviye boyanmış çivit otuyla kaplı Pictlerle (Romalıların İskoçlara verdiği isim) karşılaştığını yazmıştı. Bu uygulama, çoğu mavi gözlü olan ve Romalılar tarafından uğursuz kabul edilen Cermen "barbar" kabileleri tarafından da kullanılıyordu. Vücutlarını mavi çivit otuyla boyamanın ardındaki fikir, mavi tenin işgalcileri korkutacağıydı. Ayrıca dini çağrışımları da vardı ve antiseptik özellikleri yaralardan iyileşmelerine yardımcı olabilirdi.

Daha sonra, Britanya'yı işgal eden Romalı kolonistler, Iceni kabilesinin lideri Boudicca ile karşı karşıya geldiler. Miras haklarında ısrar etme cüretini gösterdikten sonra, onu kırbaçladılar, kızlarına tecavüz ettiler, topraklarına el koydular ve ailesini köle olarak sattılar. Bunun üzerine Boudicca, 100.000 savaşçısıyla Londra, Colchester ve St Albans'ı yağmalayıp yakarak en az 70.000 Romalıyı öldürdü. Boudicca'nın daha sonraki tasvirlerinde, ya vücudu çivit otuyla boyanmış veya dövme yapılmış ya da çivit otuyla boyanmış bir pelerin giymiş ve savaş arabasına binerken gösterilmiştir.

Yüzyıllar boyunca, çivit otu Avrupa'da tercih edilen boyaydı ve çeşitli koyu mavi ve açık mavi ürünler elde edilmesini sağlıyordu, ancak bu işlem, bitkinin fermente edilmesiyle kazanlardaki tüm oksijenin uzaklaştırılmasını içeren karmaşık bir süreçten sonra gerçekleşiyordu. Boyanan giysi kazandan sarımsı bir renkte çıkıyor, ancak havalandırıldığında kimyasal oksijenle reaksiyona girerek maviye dönüyordu. Bu nedenle, sihirli bir süreç olarak kabul ediliyordu.

Mezopotamya, Asya'nın bazı bölgeleri, Gana ve Afrika ile Amerika kıtalarının bazı bölgelerindeki insanlar binlerce yıldır kıyafetlerini çivit boyasıyla boyuyorlardı. Örneğin, Batı ve Kuzey Afrika'daki Tuareg halkı, bu mavi tonunun onları kötülükten koruduğuna inanarak yüzyıllardır

başörtülerini çivit boyasıyla boyuyordu. Bu koruyucu mavinin bir kısmının kaçınılmaz olarak derilerine bulaşmasına itiraz etmediler ve bu nedenle 'Mavi İnsanlar' olarak tanındılar.

Boudicca, çivit mavisi peleriniyle.

NEDEN 'ÇIĞIR AÇICI' DÜŞÜNCE?

Bu yönetimsel jargonun ardındaki fikir, tıpkı mavi gökyüzü gibi, yaratıcı düşüncenin de hedefleri sınırsız ve canlandırıcı derecede kısıtlamasız olmasıdır; ancak 'mavi gökyüzü düşüncesi' gibi klişeler bunun aksini düşündürebilir.

Çivit otu gibi, indigo da bir bitki türünden elde edilir. Çivit otu bitkisi lahana ailesine aitken, indigo bitkisi baklagiller ailesine aittir. İndigo muhtemelen ilk olarak en az 5000 yıl önce Hindistan'ın kuzeybatısındaki İndus Vadisi'nde yetiştirilmiştir. Britanya Müzesi'nde, Antik Mısırlılar tarafından da kullanılan Babil indigo boyası tariflerini içeren 2700 yıllık bir tablet bulunmaktadır. MÖ 13. yüzyıldan kalma bir anlatım, boyacının durumunu "herhangi bir kadınınkinden daha kötü" olarak tanımlar ve asla temiz hava soluyamadığını, günlük kotasını üretemezse "göletteki nilüfer gibi dövüldüğünü" söyler.

Çivit boyası, çeşitli nedenlerden dolayı çivit otuna tercih ediliyordu: işlem daha ucuzdu, bitki çok daha fazla boya üretiyordu ve mavinin kalitesi daha iyiydi. Çivit otu yün için iyiydi ancak daha az emici pamuk için o kadar iyi değildi, ancak İngiliz çivit boyacıları bunu kabul etmiyordu. Zehirli olduğu gerekçesiyle (ki bu doğru değildi) çivit boyasının 1660 yılına kadar yasaklanmasını sağladılar. Bununla birlikte, yasa büyük ölçüde göz ardı edildi, özellikle Hindistan'da iş yapan İngiliz üreticiler tarafından; bunlar ya yün için çivit otu ve çivit karışımı ya da pamuk için Hint Mavisi olarak bilinen saf çivit boyası kullandılar.

Çivit mavisi renkte boyanmış başörtüsü takan bir Tuareg erkeği.

Örneğin, Nijerya'nın kuzeyindeki boyahanelerde, zanaatkarların yüzyıllardır süregelen çivit boyası kullanarak tekstil boyama yöntemlerine bağlı kaldığı boyama işlemi, en parlak maviyi ortaya çıkarabilir.

Çivit boyası Hindistan'da pek popüler değildi; bunun nedenlerinden biri, özellikle üst sınıf Brahmanlar arasında güçlü bir şekilde benimsenen, kumaşın doğal halinde olması ve boyanmaması gerektiği inancıydı. Çivit mavisi, 'Dokunulmaz' (Sudra) kastının rengi olması ve saf olmayan bir renk olarak görülmesi de durumu daha da kötüleştiriyordu. Sonuç olarak, bir Brahman erkeğinin çivitle herhangi bir şekilde ilgilenmesi – hatta kazara bir çivit bitkisine dokunması bile – statüsünü kaybetmesine neden oluyordu.

Kast sistemi, Hintli kadınları hiyerarşinin en altına yerleştirmişti; bu nedenle üst kasttan kadınların bile çivit boyasıyla temas etmesi yasaklanmamıştı. Burada bir paradoks vardı çünkü Hindistan'da mavi, kötülüğü uzaklaştırma gücüne sahip bir renk olarak daha yaygın algılanıyordu; yani "kötü gözü" uzak tutmak için kötü bir şeye ihtiyaç duyulduğu düşünülüyordu. Bu nedenle annelerin bebeklerini korumak için onlara çivit boyasıyla boyanmış pamuktan yapılmış, mavi boncuklu bilezikler vermesi yaygındı.

Hindu üst kastının çivit boyası ve genel olarak maviye karşı olan uyarıları nedeniyle, Hindistan'daki boyama işlemlerinin çoğu izole bölgelerde ve Müslümanlar tarafından gerçekleştiriliyordu. Geleneksel işlem, mavi yaprakların idrar dolu kazanlarda fermente edilmesini içeriyordu; bu işlem sonucunda yapraklar yeşilimsi sarı bir renge dönüşüyordu. Daha sonra kumaş bu karışıma batırılıyor ve çivit boyasında olduğu gibi, havadaki oksijenle temas etmeden önce açık sarı bir renkte kazandan çıkıyor ve maviye dönüyordu.

İndigo üretimi, ideal iklimi ve bol miktarda köle emeğiyle Fransız Batı Hint Adaları'na 17. yüzyılın başlarında yayıldı. Ayrıca yerel bilgi birikimi de vardı, çünkü kölelerin bazıları Nijerya'da tekstillerini boyamak için indigo kullanan Yoruba halkındandı. 17. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, Karayip indigosu dünya pazarında Hint mavisini geride bırakmıştı. Bir yüzyıl sonra İngilizler Fransızlarla savaşa girdiğinde, üniformaları için bu yeni boya kaynağını kaybettiler.

EN GÜVENİLİR HİSSELER VE ŞİRKETLERE NEDEN 'MAVİ ÇİP' DENİR?

1923 yılında, pokerle de ilgilenen Dow Jones muhabiri Oliver Gingold, hareketli bir borsa ekranında birkaç hissenin 200 dolardan fazla işlem gördüğünü fark etti ve "bu değerli hisseler hakkında yazmak için ofisine döneceğim" dedi. Poker oyuncuları mavi, beyaz ve kırmızı fişlerle bahis oynarlar; mavi fişlerin değeri beyaz fişlerin yirmi beş katı, kırmızı fişlerin

ise beş katıdır. Böylece "mavi fiş" terimi yüksek kalite ve hırsı ifade etmeye başladı.

Sahneye, ailesi bir yıl önce Güney Carolina'ya yerleşmiş olan on altı yaşındaki İngiliz kız Eliza Lucas giriyor. Babası George, 1739'da İspanyollarla savaşmaya gitti. Eliza, altmış kölenin de bulunduğu 600 dönümlük arazilerinin başına getirildi. Pirinç hasadı faturaları ödemeye yetmediği için babası -o sırada Karayipler'deki Antigua'da görev yapıyordu- ona tohum göndermeye başladı. Yonca ve zencefil mahsulleri başarısız oldu, ancak gelen bir sonraki zarf indigo tohumları içeriyordu.

Eliza'nın ilk çivit hasadı don nedeniyle zarar gördü, ancak George daha sonra Eliza'ya yardım etmesi için genç bir yetiştirici olan Nicholas Cromwell'i işe aldı. Ancak Cromwell, Eliza'nın başarısının kendi ailesinin plantasyonunu gölgede bırakacağından endişelenerek, fıçılarını kireçle sabote etti. Eliza ise mücadeleci bir kadındı ve Cromwell'in hilesini fark ederek onu işten çıkardı; ancak bu sefer de bir sonraki çivit hasadının tırtıllar tarafından yendiğini gördü. Sonunda Eliza doğru yolu buldu ve dördüncü hasadı 1744 yılında, George'un Fransızların savaş esiri olarak öldüğü yıl, bolca meyve verdi.

Çoğu çivit yetiştiricisi bilgilerini korumaya çalışırdı, ancak ileri görüşlü Eliza öyle değildi. Komşu bir çiftçi olan Charles Pinckney ile evlendi ve bölgedeki diğer çiftçilere tohum bağışlarken aynı zamanda tavsiyelerde bulundu; amacı, İngiliz ordusunun ihtiyaçlarını karşılayacak kadar büyük bir Güney Carolina çivit endüstrisi kurmaktı. 1755 yılına gelindiğinde, yılda yaklaşık 500 ton çivit boyası ihraç ediyorlardı ve tüm ağır işleri çiftlik köleleri yapıyordu.

Eliza Lucas'ın yaşadığı dönemde Güney Carolina'daki bir çivit tarlasının tasviri.

Amerikan çivit endüstrisi yaklaşık kırk yıl boyunca gelişti, ancak İngilizler Amerikan kolonilerini kaybettiğinde, Güney Carolina'daki çiftçiler pazarlarını kaybettiler. Bunun üzerine İngiltere, üst kastların büyük tepkisine rağmen, Hindistan'ın çivit endüstrisini yeniden canlandırdı ve Hint işçilerinin acımasızca sömürülmesine başladı. Bu durum, 1870'te ayaklanmalara ve Mahatma Gandhi'nin 1917'de Kuzey Bihar'daki çivit köylü işçilerini desteklemek için Hindistan'daki ilk sivil itaatsizlik eylemine yol açtı.

1793 yılında yetmiş yaşında kanserden ölen Eliza, Antigua'dan gönderilen tohumlara güveniyordu, ancak yerli bir çivit bitkisi türü kullanmış olabilir. Daha dayanıklı, hava koşullarına ve böceklere karşı dirençli bir çivit bitkisi, yüzyıllardır Kuzey Amerika'da gelişen çivit endüstrisinin bir parçası olarak yerli Amerikalılar tarafından kullanılıyordu; bu endüstri, Yucatan yarımadasındaki Mayalara ve Meksika'daki Aztekler'e hem ilaç

hem de boya olarak çivit sağlıyordu. Aztekler, insan kurban etme törenlerinin bir parçası olarak, kurbanlarının kalplerini sökmeden önce onları çivit mavisiyle boyarlardı.

İNDİGO MAVİ KOT PANTOLON

Carolina çivit boyasının kalıcı bir kültürel katkısı oldu: mavi kot pantolon. Hikaye, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında, on sekiz yaşında New York'a göç eden Levi Strauss adlı genç bir Alman Yahudi iş adamıyla başlıyor. Toptancılık işiyle uğraşıyordu ve oldukça gezgin bir hayat sürüyordu; önce Missouri, St. Louis'e, ardından Kentucky, Louisville'e ve sonunda San Francisco'ya taşındı. Burada, New York'tan kardeşlerinin gönderdiği malları satıyordu; bunlar arasında, Fransa'nın güneyindeki Nimes kasabasının adını taşıyan ve New Hampshire'da üretilen *"de Nimes " adlı pamuklu kumaş da vardı. Böylece " de Nimes* ", "denim"e dönüştü.

Levi's kot pantolonlarının kumaşın pratik kullanım alanlarına odaklanan ilk reklamlarından biri.

En iyi müşterisi, yirmi üç yaşında New York'a geldikten sonra adını Davis olarak değiştiren Jacob Youphes adında Letonyalı bir Yahudi göçmendi.

Strauss gibi Davis de bir süre altın arayıcısı ve tütün ile domuz eti satıcısı olarak gezgin bir hayat yaşadıktan sonra eski mesleği olan terziliğe geri döndü ve Reno, Nevada'ya yerleşti. Burada Levi Strauss'tan satın aldığı kot kumaştan çadırlar, at battaniyeleri ve araba örtüleri yaptı.

1870 yılının Noelinden kısa bir süre önce Davis'in müşterilerinden biri, oduncu kocası için bir iş pantolonu yapmasını istedi. Davis, kanvas kumaş (bir tür keten kanvas) kullanarak pantolonu yaptı ve dikişleri ve cepleri bakır perçinlerle güçlendirdi. Oduncu çok memnun kaldı ve kısa süre sonra tüm arkadaşları ve iş arkadaşları da birer pantolon istedi. Davis işe koyuldu, kanvas kumaştan kot kumaşa geçti ve kısa süre sonra talep arzı aştı, bu yüzden tedarikçisine bir iş teklifiyle yaklaştı ve bir ortaklık sözleşmesi imzaladılar. Toptancı parayı koydu ve kot kumaşı tedarik etti; terzi San Francisco'ya taşındı ve üretimi denetledi.

Strauss ve Davis, ürünlerine ilk başta 'bel tulumu' adını vererek patent aldılar, ancak daha sonra Cenova'daki denizcilerin giydiği pantolonlardan türetilen daha akılda kalıcı bir kelime olan 'jeans'e geçtiler. İndigo en ucuz boya olduğu için, kot pantolonları da uygun şekilde mavi renkteydi. Jacobs arka cebe bir etiket ekledi ve böylece Levi's veya genel olarak 'mavi kot pantolon' olarak tanındılar.

Başlangıçta yalnızca iş kıyafeti olarak kullanılıyorlardı. Örneğin, 1899 tarihli bir Levi Strauss and Co. reklamı 'Patentli Perçinli Giysiler' başlığını taşıyor ve tarlayı süren, mavi kot pantolon ve mavi kot gömlek giyen bir çiftçinin resmini içeriyor (o zamana kadar gömlek ve tulum da üretiyorlardı). Reklamda, bu giysilerin 'Çiftçiler, Mekanikçiler ve Madenciler İçin En İyi Kullanım' olduğu belirtiliyor.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, iç dikişler ve cepler için kullanılan pamuk ve perçinler için kullanılan bakır da dahil olmak üzere bazı malzemeler kıtlaştı. Bu durum talebi artırdı ve savaştan sonra kot pantolonlar çok aranan bir moda ürünü haline geldi; 1950'lerin rock 'n' roll isyanının sembolü, alternatif olarak hippi kültürünün ve country müzik kültürünün,

yüksek modanın ve hatta kraliyetin bir simgesi oldu. Hollywood, onları uluslararası bir temel unsur haline getirmeye yardımcı oldu.

İndigo renginin yerini çoktan sentetik boyalar aldı ve bugün siyah kot pantolonlar, diğer birçok renk arasında bir alternatif olsa da, açık ara farkla mavi kot pantolonlar en popüler seçenek olmaya devam ediyor; bu da bir anlamda indigonun 19. yüzyıl Amerikan yaşamındaki rolüne bir övgü niteliğinde.

Strauss, Davis'ten altı yıl önce, 1902'de 6 milyon dolarlık (bugünkü parayla 170 milyon dolar) bir servetle öldü. Bugün şirketleri dünya çapında 16.000 kişiyi istihdam ediyor.

Beden emeğiyle çalışanlara neden 'mavi yakalı işçi' denir?

Yine bir çivit meselesi. Bu terim, 19. yüzyılın sonlarında, çoğu el işçisinin mavi, çivit boyalı yakalı gömlekler giymesiyle ortaya çıktı; bu yakalar, beyaz yakalara göre daha fazla kir tutabiliyordu, ancak bu fark edilmiyordu.

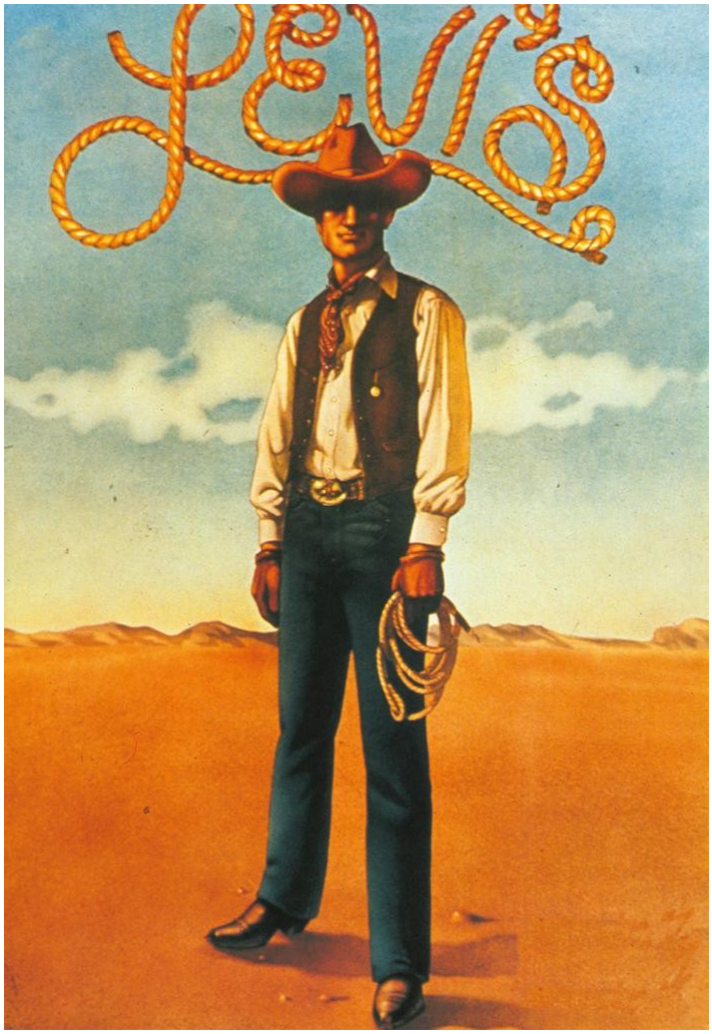

Levi's kot pantolonları başlangıçta yalnızca madenciler ve işçiler tarafından iş kıyafeti olarak kullanılıyordu.

Mor, bir zamanlar kraliyet ailesinin rengiydi; çoğu zaman başkalarının giymesine izin verilmeyen, hatta bazen ölüm cezasıyla karşı karşıya kalınan bir renkti. Bunun nedeni, morun doğal kaynaklardan üretilmesinin son derece pahalı olması ve bu nedenle çok zenginlerle ilişkilendirilmesiydi. Bu durum, Roma döneminden 1856'da sentetik mor boyanın icadına kadar Avrupa'da böyle kaldı. Sonuç olarak, mor, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında modanın zirvesine ulaştı ve ilk kez orta sınıflar için de uygun fiyatlı hale geldi.

1960'larda mor, bu kez karşı kültürün rengi olarak, genellikle meydan okuma, psikedelik ve androjenlikle ilişkilendirilerek bir başka popülerlik dönemi yaşadı. Yirmi birinci yüzyılda ise alternatif bir kadın rengi olarak yeniden popüler oldu. Ayrıca eşcinsel erkeklerle de ilişkilendirildi – eşcinsel film yönetmeni ve sanatçı Derek Jarman'ın sözleriyle: 'Erkeklerin mavisi ve kadınların kırmızısı birleşerek eşcinsel moru oluşturuyor.' Zamanla, koyu mor, tövbe ve yas tutmayı sembolize ettiği söylendiği için cenaze rengi olarak da tercih edilmeye başlandı (buraya bakınız), bu gelenek günümüz Tayland'ında da devam ediyor; burada dul kadınlar sıklıkla mor giyiyor.

Japonya'da ve Latin Amerika'nın bazı bölgelerinde de ölümle ilişkilendirilir. Bu gelenek, Kraliçe Victoria'nın eşi Prens Albert'in ölümünden sonra Britanya'da başlatılmış ve 1950'lere kadar devam etmiştir. Örneğin, mevcut Kraliçe'nin babası Kral George VI 1952'de öldüğünde, West End'deki dükkan vitrinlerinde mor iç çamaşırları sergilenmiştir.

Mor renk, dünyanın diğer bölgelerinde daha özel anlamlar kazandı. İspanya'da, yemek ve şarapta aşırıya kaçan birine 'morlamak' denirdi. İngilizcede ise, Dilly Dally şarkısının sözlerinde olduğu gibi, 'mor bir öfkem var'. Öfke kırmızıdır, ama hiddet mordur. Her ikisi de insanların gerçekten sinirlendiklerinde yüzlerinin rengiyle ilgilidir. Japonlar, Ruslar ve Polonyalılar için mor renk ayrıca kıskançlık ve hasetle de ilişkilendirilir.

Belki de günümüzde diğer tüm renklerden daha çok mor, maneviyatla ilişkilendirilebilir. İnternette 'morun anlamları' diye arama yapıldığında, 'mor, mavinin sakin istikrarını ve kırmızının şiddetli enerjisini birleştirir' gibi iddialarla karşılaşılır. Morun barışı, bağlılığı, gizemi ve büyüyü temsil ettiği; ruhları yükselttiği, sinirleri yatıştırdığı, kutsallığı artırdığı, şefkat eğilimlerini ve hassasiyeti artırdığı, hayal gücünü ve yaratıcılığı teşvik ettiği ve yüksek benlik ve 'Üçüncü Göz' ile ilişkilendirildiği ve kişinin kendisini evrenin bütünüyle hizalamasına yardımcı olduğu yazılır.

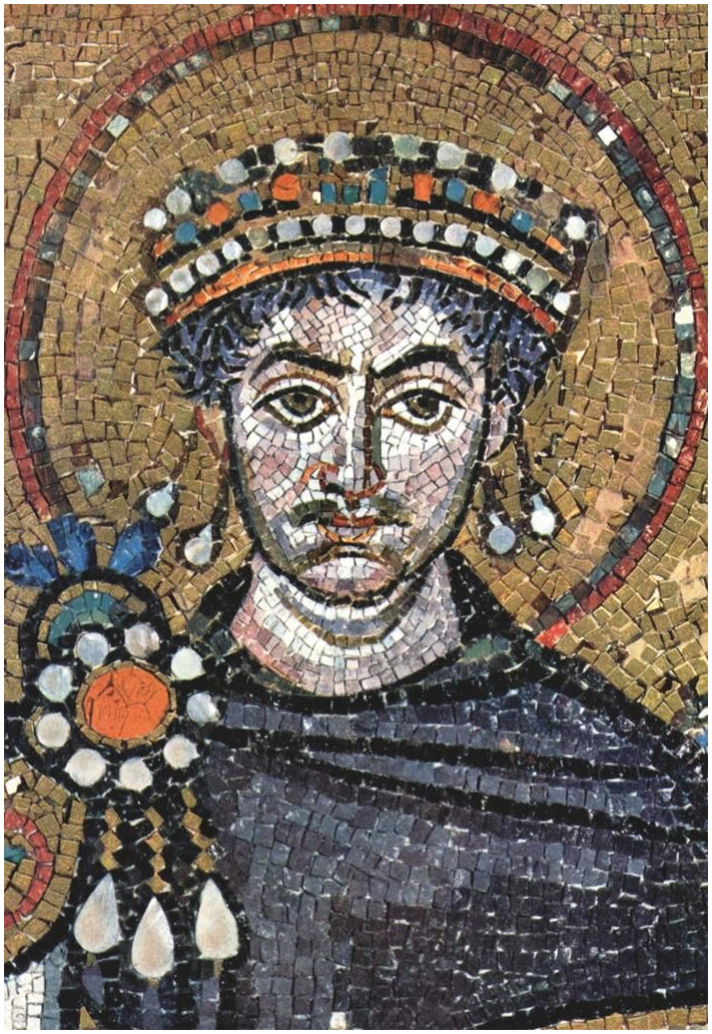

İmparator Justinianus, zamanında, yani MS 6. yüzyılda, üretimi çok pahalı olan ve genellikle sadece kraliyet ailesinin giymesine izin verilen mor bir pelerinle sarınmıştı.

Peki mor nedir? 'I Can Sing a Rainbow' şarkısında, spektrumun renklerinden biridir. Newton'ın Roy G Biv versiyonunda ise aynı renk menekşe olarak adlandırılır; listedeki son renktir ve bir çiçeğin adını taşıyan tek renktir. Sentetik mor boyanın orijinal adı leylak rengiydi. Renk uzmanları bunların aslında farklı tonlar olduğunu ısrarla belirtiyorlar: mor daha doygun ve kırmızımsı; menekşe daha az doygun ve mavimsi; leylak rengi ise morun daha açık bir tonudur. Boya kutusunda hepsi mavi ve kırmızının karışımıdır, bazılarına biraz da beyaz eklenir ve günlük konuşmada bu kelimeler sıklıkla birbirinin yerine kullanılır.

MOR RENK İÇİN FARKLI KELİMELER?

Mor rengin bugünkü tanımını kazanması çok uzun zaman aldı. Bunun başlıca nedeni, Fenike'deki Tyre şehrinden adını alan eski bir terim olan Tyrian morunun, kan kırmızısından mora ve parlak maviye kadar her şey olabilmesidir. Mor boyanın üretimi tahmin edilemez olduğundan, farklı tonlar ortaya çıkıyordu. Ayrıca, pigmentler farklı şekillerde soluyordu. Beyrut Ulusal Müzesi'nde sergilenen ve Tyrian moruyla boyandığı söylenen bir yün örneği şimdi pembe renkte.

Artık daha fazla tanıma sahip olduğumuza göre, daha fazla kelimeye ihtiyacımız var. Mor, eflatun ve menekşe renginin yanı sıra, morumsu tonlar arasında leylak, erik, fuşya, morumsu kahverengi, patlıcan moru, şarap kırmızısı, lavanta, macenta, perse, periwinkle, amaranthine ve heliotrop bulunur.

KRALİYET MORU

Kleopatra'nın gemisi limana yanaştığında, insanların ilk dikkatini çeken şey mor yelken oldu. William Shakespeare'in Antony *ve Kleopatra oyununun 2. perdesinde Enobarbus'un dediği gibi* :

Üzerinde oturduğu tekne, cilalı bir taht gibiydi.

Suyun üzerinde yakıldı: dışkı altın değerinde dövüldü;

Yelkenler mor renkteydi ve öyle güzel kokuyordu ki

Rüzgarlar onlara aşık olmuştu.

Shakespeare bazen tarihle oynar, onu sanatının ihtiyaçlarına uydurmak için bükerdi, ancak bu ayrıntıda haklıydı – Kleopatra'nın teknelerinin gerçekten de mor yelkenleri vardı ve muhtemelen parfümlüydüler çünkü o günlerde mor özellikle kötü kokulu bir renkti. Çağdaş kaynaklar, sadece yelkenlerinin değil, saraylarının da mor kanepeleri ve perdeleri olduğunu öne sürüyor. Kleopatra moru kullanan ilk kişi değildi. Tirus moru yapma

yönteminin yaklaşık 4000 yıl önce keşfedildiği düşünülüyor. MÖ 1600'den kalma Fenike yazılarında bir işlem anlatılıyor ve bu işlem Perslere, Mısırlılara, Yunanlılara ve Yahudilere yayıldı. Çıkış 26:1'in yazarlarına göre, Tanrı, Ahit Sandığı'nı barındıran Çadır'ın 'ince bükülmüş keten ve mavi, mor ve kırmızı ipliklerden on perde' ile yapılmasını emretti. Hristiyan İncilinin son kitabı olan Vahiy (19:11-12), Babil'in düşüşüne yol açacak Kıyamet'ten bahseder ve tüccarların, 'ince keten, mor ipek ve kırmızı kumaş' da dahil olmak üzere ürünlerini artık kimsenin satın almayacağı için ağlayacaklarını öngörür.

Kleopatra, seçtiği renkle çevrili olarak Kydinus Nehri üzerindeki teknesinde.

Ancak Tirus morunun statüsünü en çok yükseltenler Romalılar oldu. MÖ 146'da Yunanistan'ı fethettiler ve imparatorluklarının bir eyaleti haline getirdiler; ardından Yunan fikirlerini, mitlerini, tanrılarını, modalarını, sanatını ve renklerini özümsemeye başladılar. Julius Caesar, MÖ 48'de Mısır'ı ziyaret etti ve Yunanca konuşan kraliçe Kleopatra'dan çok etkilendi. Mor aksesuarlarla süslenmiş görkemli çevresinden o kadar etkilendi ki, eve döndüğünde morun bundan böyle yalnızca kraliyet rengi olacağına ve sadece konsüllerin giymesine izin verileceğine karar verdi. Bundan önce, daha varlıklı vatandaşların giydiği Roma togalarında mor bir bant vardı, zafer kazanan askerler mor ve altın giyebiliyordu ve generaller mor pelerinler giyiyordu.

Julius Caesar'dan sonra ve İmparatorluk döneminde, mor renkle ilgili kurallar iktidarda olanlara göre değişiyordu. Bazı imparatorlar daha koruyucuydu; bunların başında da Nero geliyordu. Kendisi dışında hiç kimsenin mor giymesini yasaklamıştı. Hane halkının geri kalanının kırmızı giymesi emredilmişti. İtaatsizlik cezası idamdı. Ancak Nero'nun bazı halefleri daha az kısıtlayıcıydı. MS ikinci ve üçüncü yüzyıllarda, yüksek rütbeli generallerin tekrar mor giymesine izin verildi ve soylu kadınlara karşı daha da hoşgörülü davrandılar. İmparatorların en liberali, MS 284'ten 305'e kadar hüküm süren Diocletian'dı. Tüm vatandaşlarının mor giymesine izin verdi, ancak bir şartla: bu onur için çok yüksek vergiler ödemeleri gerekiyordu.

Vatandaşların büyük çoğunluğu için bu bir seçenek değildi çünkü mor renk son derece pahalıydı; ağırlığının on ila yirmi katı altın değerindeydi. Parası olsa bile, Tyrian morunun belirgin bir balık kokusu olduğu için koku alma duyusu yeterli olmayabilirdi.

Bir gram Tiran moru üretmek için 12.000 adet murex deniz salyangozunun işlenmesi gerekiyordu. Salyangozlar çiftlikte yetiştirilse de, işlem son derece emek yoğun olduğundan boya çok pahalıydı. İşlem, değerli sıvıyı üreten bezi ortaya çıkarmak için salyangozların ezilmesini, ardından çıkarılan sıvının odun külü ve idrarla karıştırılıp on gün boyunca fermente edilmesini içeriyordu. Boya doğal halinde renksizdir ancak havaya maruz kaldığında mora dönüşür. Bununla birlikte, güneş ışığında çok hızlı solduğu için rengi "sabitlemek" için işlem gerekliydi. Beyaz kumaş bu sıvıya batırılır ve deniz salyangozunun türüne bağlı olarak morun bir veya başka bir tonunda, bazen de pembe veya mavi renkte ortaya çıkardı.

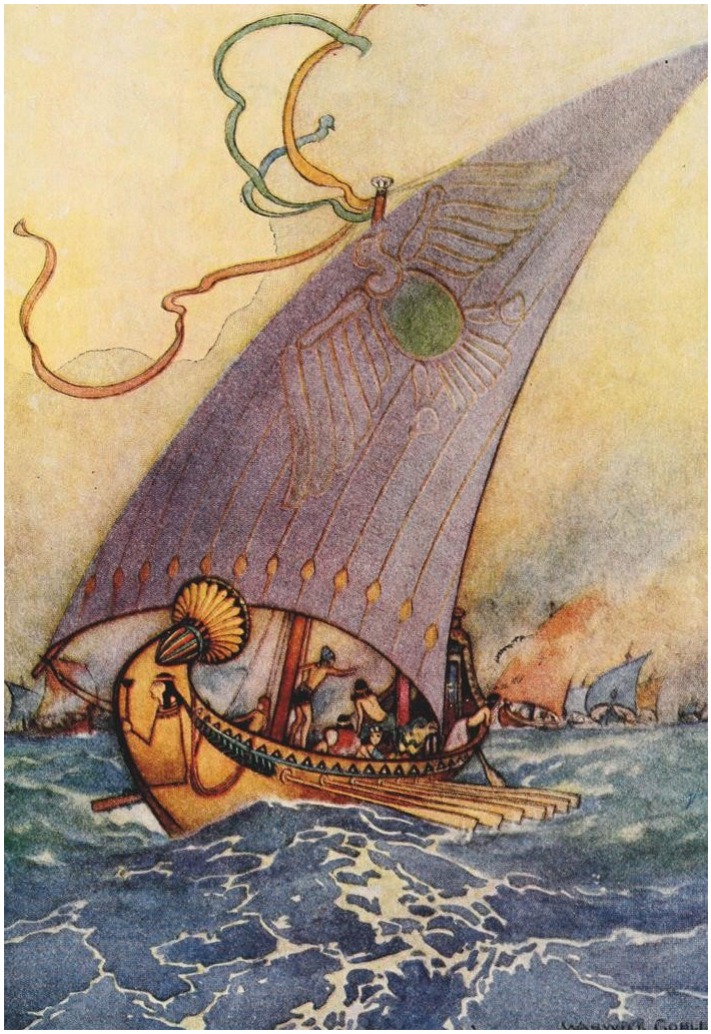

Kleopatra'nın mor yelkenli gemisi

Tyrian morunun temelinden sorumlu olan murex deniz salyangozu.

Soylu tarihçi Yaşlı Pliny, *Doğa Tarihi adlı eserinde* , Tirus boyasının kırmızı, mor ve mavi-siyah arasında değişebildiğini, ancak en iyi rengin 'pıhtılaşmış kan rengi' olduğunda elde edildiğini belirtmiştir. Kazandan hangi renk çıkarsa çıksın, güzel görünür ve solmazdı, ancak iğrenç kokardı. Tirus'taki boya kazanları, çürümüş kabuklu deniz ürünleri ve idrar kokusu nedeniyle şehir surlarının dışına yerleştirilmişti. Boyalı kıyafetler de hoş kokmuyordu; Pliny onları 'iğrenç' olarak tanımlamıştı.

Tirya moru, yaklaşık MS 300 yılına gelindiğinde kabul edilebilir renkler listesine eklendiği ve evrenin uyumunu temsil ettiği söylenen Çin'e kadar ulaştı. Roma İmparatorluğu bölündüğünde üretim Konstantinopolis'e de taşındı ve imparatorlar kraliyet moru geleneğini sürdürdü. Avrupa kraliyet aileleri de bu geleneği benimsedi ve rengi kendi rütbeleriyle sınırladı. Örneğin, Şarlman MS 800 yılında Tirya moru renginde boyanmış bir pelerin giyerek taç giydi ve aynı renkte bir kefenle gömüldü.

Karolenj İmparatorluğu'nun kurucusunun gücünü ve ihtişamını temsil etmek için Tirus moru ve altın iplik kullanılan Şarlman'ın kefeninin bir parçası.

LENT DÖNEMİNDE SUNAKLAR NEDEN MOR RENKLE ÖRÜLÜR?

Bu, İncil'de İsa'nın kırbaçlanmadan önce ve sonra alaycı bir şekilde mor bir cübbe giydirilmesine dair yapılan göndermelerden kaynaklanmaktadır. Yuhanna İncili'nde şöyle denmektedir: "Askerler dikenlerden bir taç örüp başına koydular ve üzerine mor bir cübbe giydirdiler; yanına gelip, 'Yahudilerin Kralı, selam sana!' demeye ve yüzüne tokat atmaya başladılar."

Konstantinopolis'in Müslümanların eline geçmesinden (1453) önce, bu işlem yöntemi çoktan kaybolmuştu ve ancak on yedinci yüzyılın ortalarında yeniden keşfedildi. Bu arada, kırmızı (koşinil boyasından) alternatif kraliyet rengi haline gelmişti; mor ise indigo ile kırmızı boyanın karıştırılmasıyla elde ediliyordu, ancak eski Tirus moru kadar yüksek kalitede değildi. Dünyanın diğer bölgelerinde daha iyi kaynaklar bulunmuştu. Örneğin, Japonlar MS 800 civarından itibaren mor kimonolarını boyamak için *murasaki kökünden elde edilen boyayı kullanıyorlardı.*

Mor renk, Avrupa'da kraliyet ailesiyle sınırlı kalmaya devam etti. Elizabeth döneminde mor sadece kraliçe ve akrabaları tarafından giyilebiliyordu, ancak dükler, kontlar ve markizler pelerinlerinin astarında bu rengi kullanabiliyorlardı. 17. yüzyılda Avrupa genelinde lüks tüketim yasaları kaldırıldıktan sonra, mor renk piskoposlar, üniversite profesörleri ve doktora mezunları da dahil olmak üzere diğer önemli kişiler tarafından daha yaygın olarak kullanılmaya başlandı.

MOR RENKLİ ON YIL

1856 yılında , Kraliyet Kimya Koleji'nde kimya öğrencisi olan on sekiz yaşındaki William Henry Perkin'den bir deney yapması istendi. Londra'da kömür gazıyla çalışan sokak lambaları kurulmaya başlanmıştı, bu da gaz üretim sürecinin bir yan ürünü olarak bol miktarda kömür katranı bulunduğu anlamına geliyordu. Perkin'in görevi, fraksiyonlar arasındaki hidrokarbonların sıtma tedavisi olarak kullanılıp kullanılamayacağını

keşfetmekti. Mevcut tek ilaç, kinin ağacının kabuğundan yapılan kinindi, bu nedenle amaç, İngiliz İmparatorluğu'nun sıtmanın yaygın olduğu bölgelerde birçok kolonisi olduğu için, daha ucuz bir sentetik kinin formu keşfetmekti.

Perkin, ebeveynlerinin Doğu Londra'daki dairesinin üçüncü katındaki küçük bir odayı kullandı. Birkaç denemeden sonra, işe yarayabilecek gibi görünen hiçbir şeyi izole edemedi. Elde ettiği tek şey umutsuz bir çamurdu. Daha sonra, kömür anilini kromik asitle karıştırmayı içeren son denemesinde, anilini şişelerinden temizlerken ilginç bir şey fark etti. Bir parça bezi çamura batırdı ve mor çıktı. Yıllar sonra hatırladığı kadarıyla, "Çözelti garip bir şekilde güzel bir renk verdi." Birkaç gün sonra bile rengi solmadan kaldı ve Perkin'in aklına parlak bir fikir geldi. Tarihe bir gönderme yaparak, önce ona "Tiran moru" adını verdi, ancak biraz daha düşündükten sonra "leylak" ile "anilin"i birleştirerek "mauvein" adını seçti. 1857'de sentetik mor boyasının patentini aldı.

Bir yıl içinde Perkin'in mor boyası seri üretime geçti; bu, ucuz ve etkili ilk sentetik boyaydı. Popülaritesi muazzamdı ve tüm dünyaya yayıldı. 1859'da *Punch* dergisi 'Mauve Measles' (o zamanlar 'morve' olarak telaffuz ediliyordu) olarak adlandırdı. Ertesi yıl Prens Albert öldü ve Kraliçe Victoria mor bir yas elbisesiyle göründü; bunun üzerine tebaası da aynı şeyi yapmalı diye düşündü ve mor, cenaze kıyafetlerinin rengi haline geldi.

Viktorya döneminin sonlarına doğru mor renk zirveye ulaşmış, yüksek sosyete kadınları soylarını morla sergilemişti. Bunların arasında, altı ayak boyundaki, otoriter ve Hindistan Genel Valisi Lady Curzon olan (*Downton Abbey* karakteri Lady Grantham'ın ilham kaynaklarından biri olduğu söylenen) Chicago doğumlu Mary Victoria Leiter de vardı. Elbiselerinden, paltolarından, yemeklerindeki masa örtülerinden, evindeki çiçeklere kadar her şeyde mor renge takıntılıydı; hatta evindeki tatlıların bile mora sarılmasını ısrarla istiyordu.

Perkin'in orijinal mor boyası. Şişenin üzerinde şu yazıyor: 1856 yılında Sir William Perkin tarafından hazırlanan orijinal mor boya.

Birkaç on yıl içinde piyasada yaklaşık 2.000 sentetik boya vardı. Bunlardan bazıları, örneğin macenta, alizarin kırmızısı ve sentetik indigo, kömürden elde ediliyordu. Perkin'in başarısı, kimya şirketlerini kömür katranındaki anilinden başka neler elde edebileceklerini araştırmaya teşvik etti ve bu da sakarin, gübreler, parfümler, ilaçlar, patlayıcılar ve gıda koruyucularının yanı sıra sayısız başka sentetik boyanın keşfine yol açtı. 1874'te, otuz altı yaşında, Perkin zengin bir adam olarak emekli oldu.

MOR ON YIL

Her sezon, perakende modasında yeni bir renk yelpazesi öne çıkıyor. Çoğumuz bu renklerin nereden geldiği hakkında hiçbir fikre sahip değiliz, ancak tüm mağazalar aşağı yukarı aynı çizgide gibi görünüyor ve bu bir tesadüf değil. Aslında, renkler iki yıl öncesinden belirleniyor. Peki bu nasıl oluyor?

1915'te, ilk büyük mağazaların açıldığı bir dönemde, bir grup Amerikalı tekstil üreticisi giyim koleksiyonları için doğru renkleri belirlemek istedi.

Bu nedenle, her mevsimi tanımlayacak renkler konusunda önerilerde bulunma görevini üstlenen Amerika Birleşik Devletleri Renk Birliği'ni (CAUS) kurmak için bir araya geldiler.

Bir asırdan fazla bir süre sonra, CAUS hâlâ güçlü bir şekilde varlığını sürdürüyor – hatta diğer ülkelerde benzer kuruluşlara ilham kaynağı oldu – ve podyum tasarımlarından hazır giyim mağazalarına ve kozmetik endüstrisine kadar moda endüstrisinin seçtiği mevsimsel renkler üzerinde derin bir etkiye sahip. Bunu nasıl başardıkları dışarıdan bakana biraz soyut gelebilir. CAUS renk trendleri direktörü Roseanna Roberts, *Time* dergisinde şunları söyledi: "Toplumda olup bitenlerin bir hissini veya ruhunu yakalamaya gerçekten çalışıyoruz." "Mimari ve filmlerden Olimpiyatlar veya seçimler gibi etkinliklere; hatta büyük yankı uyandıracağı söylenen bir kişiye kadar her şey... Komite üyelerimiz sokakta buldukları bir taş, bir kumaş parçası, bir çiçek, bir baharat, gerçekten renkli olan herhangi bir şeyle geliyorlar."

1922 yılına ait, sonbahar mevsimi için seçilen renkleri temsil eden CAUS renk kartlarından bir seçki.

CAUS en az iki yıl sonrasını öngörüyor ve günlük hayatta yankı uyandırabileceğini düşündüğü trendlerden yararlanıyor. Komite üyelerini (alıcılar, üreticiler ve tasarımcılar) trend olan renkler üzerine araştırma yapmak üzere görevlendiriyor. Boyacılarla birlikte renk kartları oluşturuyorlar ve bu kartlar ilgili sezondan en az on sekiz ay önce üyelerine dağıtılıyor. Bazı yıllarda birkaç renk öne çıkıyor, ancak bir sonraki sezonda yerini başka renklere bırakıyor. Başka zamanlarda ise bir renk öne çıkıyor ve daha kalıcı bir etki yaratıyor çünkü o dönemin ruhunu kesin bir şekilde yakalıyor gibi görünüyor. Bu da bizi tekrar mora getiriyor.

Bu rengin kültürel ön plana çıktığı kesin bir anı belirlemek zor, ancak belki de Aşk Yazı, Haight-Ashbury mahallesi ve 1967 San Francisco'su buna uygun olabilir. O zamanlar "hippie" ve "çiçek gücü" kelimeleri sözlüğe girdi; yazar Tim Leary'nin de belirttiği gibi, uyum sağlama, kendini açma ve dışlanma fikrini; LSD ve diğer psikedelik uyuşturucuları kullanmayı, festivallerde acid rock ve diğer alternatif müzikleri dinlemeyi, Vietnam Savaşı'na karşı çıkmayı ve geleneksel moda, değerler ve ahlaktan uzak durmayı ifade ediyordu. Bu ruh, Scott McKenzie'nin 1967 tarihli "San Francisco" şarkısında da yakalanmıştı; şarkıda "saçlarında çiçekler olan nazik insanlar"dan bahsediliyordu. Medya bu hikâyeyi ele aldıktan sonra, Aşk Yazı'nın mesajı çok hızlı bir şekilde yayıldı.

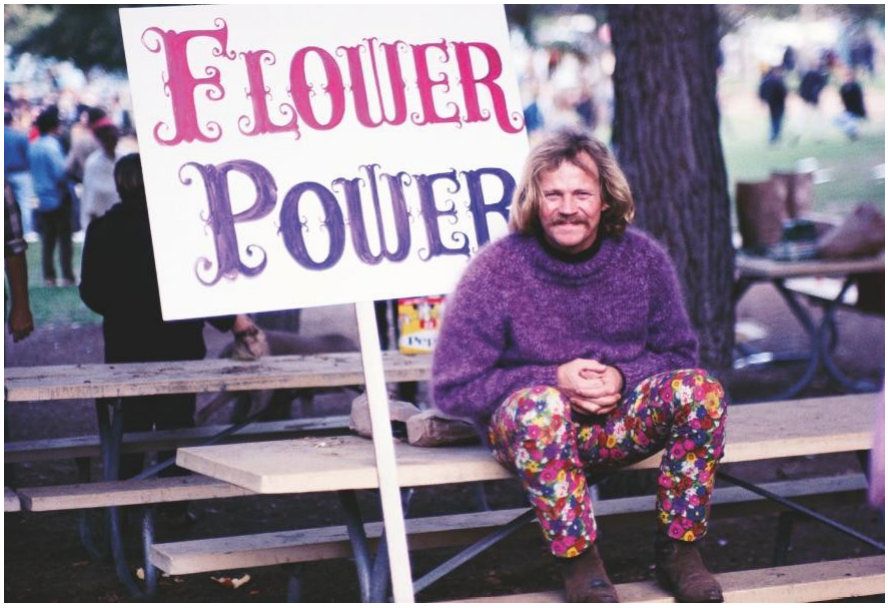

Mor rengin zirve noktası, tartışmasız 1967'deki "Aşk Yazı"ydı; o dönemde dönemin ruhunu yakalamış ve hippi hareketinin rengi olmuştu.

Renk trendlerini takip eden herkesin fark edeceği şey, tüm bunların içinde morun bolca bulunmasıydı: mor saç çiçekleri, mor barış işaretleri, aşk işaretleri ve diğer motifler, mor çerçeveli posterler, mor batik desenli tişörtler, bluzlar ve üstler ve benzeri şeyler; ve bunlar kısa süre sonra Paris, Londra, Berlin, Tokyo, Stockholm ve dünyanın dört bir yanındaki

gençler tarafından giyilmeye başlandı. Jimi Hendrix, bu yeni anlamları, zihnini karıştıran bu sisin etkisini anlatan, sürrealist şarkısı 'Purple Haze' ile özümsedi.

Doğal olarak, moda endüstrisi bu trendi büyük bir coşkuyla benimsedi ve on yılın sonuna doğru her iki cinsiyet için de mor kıyafetlerin seri üretimine başlandı. Böylece, bu tek renk, tarihin birkaç değerli yılına anlam kazandırmaya yardımcı oldu. Beyaz takım elbisesi ve fötr şapkasıyla, dönemin değerlerine karşı acı bir tiksintiyle yazan Tom Wolfe, bu dönemi 'mor on yıl' olarak adlandırdı ve kendi yazılarından oluşan bir kitabı da bu başlıkla yayınladı; ancak gerçekte mor trendi, 1960'ların sonları ve 1970'lerin başlarında birkaç yılı kapsayacak şekilde patladı ve ardından hızla geriledi.

Eroin bağımlılığı ve uyuşturucu doz aşımı, Janis Joplin, Jimi Hendrix ve Jim Morrison'ın ölümleri, Rolling Stones'un Altamont konserinde Hell's Angels tarafından siyahi bir konser izleyicisinin öldürülmesi, Manson ailesi cinayetleri ve Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve İtalya'da aşırı sol terörizmin yükselişi, hippi döneminin sona erdiği ve mor rengin kısa sürede modasının geçtiği hissine katkıda bulundu, ancak etkisinin bir kısmı hala devam ediyordu.

Örneğin, 1968'de İngiliz bir 'progresif rock' grubu bu akıma katılarak kendilerine Deep Purple adını verdi, ancak kısa sürede Led Zeppelin'in etkisine kapılarak heavy metal grubuna dönüştüler; bu da yetmişlerin gösterişli, poz veren, saçları özenle yapılmış modasına daha uygun bir tarzdı. Yine de, mor rengin müzikal serüveninin son bir muhteşem anı daha oldu: Hendrix'in baş gitarist olarak halefi sayılabilecek mor giysili Prince, Jimi'nin ölümünden on beş yıl sonra *Purple Rain* (tekli, albüm ve film) ile ortaya çıktı ve mor rengin daha karanlık, seksenler versiyonunu sundu.

MOR YAĞMUR PROTESTOSU

Prince'in hit şarkısından beş yıl sonra, Güney Afrika'nın apartheid polisi, (ilk olarak İngilizlerin Kuzey İrlanda'daki protestoları bastırmak için kullandığı) ilham verici olduğunu düşündükleri bir "mor yağmur" fikri geliştirdi. Su toplarının suyuna uzun süre kalıcı mor bir boya koyacak ve zırhlı bir araca monte edeceklerdi. Amaçları, göstericilerle karşılaştıklarında onları boyayarak, mor kıyafetli ve yüzlü olanları yargılanmadan gözaltına almaktı.

Büyük fırsatlarını 2 Eylül 1989'da, Güney Afrika'nın ayrımcı parlamentosu için yapılacak olan sadece beyazların katılacağı seçimlere karşı Cape Town'da yürüyüş düzenleyen protestocularla yakaladılar. Polis yürüyüşü yasaklayınca, protestocular oturma eylemi düzenlediler ve coplu müdahalelere, göz yaşartıcı gaza ve *sjambok* (polis kırbacı) ile dayaklara maruz kaldılar.

Ardından polis, su topuyla göstericilere müdahale etti. Bazıları kaçtı; diğerleri diz çöktü ve suyun şiddetine göğüs gerdi. Sonra, gözü pek bir genç öğrenci, bir doktorun oğlu, polis aracının üzerine tırmandı ve su topunun ucunu iktidardaki Ulusal Parti'nin bölgesel genel merkezine doğru çevirerek, binayı aynı mor boyayla kapladı ve kısa süre sonra göstericiler mor yağmur altında gülmeye başladı.

Polis, aralarında ANC'nin 1955 tarihli "Özgürlük Bildirgesi"nden alınan ve Güney Afrika'nın ünlü sloganı olan "Halk Yönetecek" yazılı bir pankart taşıyan bir grubun da bulunduğu, mor giysili yüzlerce kişiyi gözaltına aldı. Aynı günün ilerleyen saatlerinde, grafiti sanatçıları "Mor Yağmur protestosu" olarak bilinen olaya odaklanarak, bir tren istasyonundan diğerine giderek "Liderlerimizi serbest bırakın, ANC'nin yasağını kaldırın ve mor halkın gücüne doğru ilerleyin" yazısını sprey boyayla yazdılar. "Mor Yönetecek" sloganı daha sonra şehrin Greenmarket Meydanı'ndaki Eski Belediye Binası'nın bir duvarında çok belirgin bir şekilde yer aldı. Altı ay sonra ANC ve diğer örgütlerin yasağı kaldırıldı ve Nelson Mandela hapisten serbest bırakıldı.

Nesir bazen neden mor renktedir?

Mor rengin kraliyet kökenlerinden gelen bir bağlantı, aşırı süslü ve gösterişli yazı ile ilişkilendirilmiştir. Bu, *Şiir Sanatı adlı eserinde şöyle yazan Horatius'a kadar uzanır*: "Ağır açılışlar ve büyük beyanlar genellikle, Diana'nın korusu ve sunağı, güzel tarlalardan hızla akan kıvrımlı dere, Ren Nehri veya gökkuşağının tasvir edildiği yerlerde, uzaklara yayılan bir veya iki mor lekeyle süslenir. Bunlara burada yer yok." Bugün ise, çiçekli, süslü veya abartılı her türlü yazıyı ifade eder. Çok fazla çaba sarf eder – çok fazla yorgun sıfat, zarf, benzetme ve metafor içerir.

Ancak apartheid polisinin mor planının daha uzun süreli bir etkisi oldu: birçok başka ülkedeki kolluk kuvvetleri bunu örnek aldı. 2008'de Hindistan'ın Srinagar şehrinde polis, daha yüksek maaş için gösteri yapan devlet memurlarına mor boya püskürterek onları daha sonra tutuklamak amacıyla işaretledi. Ancak, boya püskürtülen toplardan dükkan sahipleri, çekçek sürücüleri ve gazeteciler de etkilendi.

Uganda'nın başkenti Kampala'da, 2011 yılında Cumhurbaşkanı Yoweri Museveni'nin otokratik hükümetine karşı gösteri yapan muhalefet partisi liderlerine polis, mor renkli su püskürten bir tazyikli su tabancası kullandı.

Endonezya ve Güney Kore polisi bu amaçla pembe boya kullanırken, İsrail polisi Batı Şeria, Gazze ve İsrail'deki Filistinli ve İsrailli göstericilere mor ve mavi boya püskürttü.

Bangladeş polisi, Dakka sokaklarındaki gösterileri bastırırken de mavi rengi tercih ediyor. 2006'da Macar polisi Budapeşte'deki göstericilere yeşil boya sıkarken, iki yıl sonra Güney Kore polisi ABD Başkanı George W. Bush'un Seul ziyaretini protesto eden göstericilere turuncu boya sıktı.

Hindistan polisi, protesto eden devlet çalışanlarına renkli su sıktı; bu, dünya genelinde kolluk kuvvetleri tarafından mor boyanın kullanımına dair sadece bir örnek.

PEMBE, nispeten yeni bir renktir. Doğal olarak pembe boya pigmenti yoktur ve tarihin büyük bölümünde, bugün pembe olarak adlandırdığımız tonların kendi adları yoktu; tıpkı açık mavilerin mavi tonları olması gibi, bunlar da sadece daha açık kırmızılardı.

On yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda, özellikle Fransa'da, resim, seramik ve giyimde pembe rengin popülaritesi artıyordu; burada kralın metresi tarafından çok sevildiği için *gül* , *roze* veya *pompadour gülü olarak adlandırılıyordu. Çoğu Avrupa dilinde pembe renk , gülden gelir (İspanyolca, Almanca, İtalyanca, Norveççe ve İsveççe'de rosa, Hollandaca'da roze, Romence'de roz, Portekizce'de rosa, Lehçe'de różowy, Çekçe'de růžový ve Hırvatça'da* ružičasta *) . Gül* veya *pembe* rengin *kullanımı , d ünyanın* diğer *bazı bölgelerinde çok daha eski* bir geçmişe sahiptir; Çin ve Japonya'da seramiklerde ve Hindistan'da kumaşlarda. Ancak, günümüzdeki kültürel çağrışımlarının oluşması biraz zaman aldı.

İngilizcede 'pink' kelimesi başlangıçta tebeşirle açılmış bir sarı tonu anlamına geliyordu – eğer tilki avıyla ilgileniyorsanız, o zaman koyu kırmızıyı ('pink giymek') ifade ederdi. Ayrıca, kenarları kıvrık bir şekli tanımlamak için de kullanılıyordu; bu yüzden zikzak kesen makaslara 'pinking makas' denir – ve bugünkü pembe rengi de bu yoldan ortaya çıktı. Soluk kırmızı karanfil çiçekleri, taç yapraklarındaki çentikler nedeniyle 'pink' olarak biliniyordu; bu çentikler, tırtıklı makasla kesilmiş gibi görünüyordu ve böylece bu dolambaçlı yoldan, 17. yüzyılın sonlarında, 'pink' kelimesi soluk kırmızıyla ilişkilendirildi ve kendi başına bir renk haline geldi.

Günümüzde pembe, kadınsı bir yöne doğru eğilim gösteriyor – küçük kız çocuklarının oyuncaklarında, peri elbiselerinde ve ayakkabılarında, kadın arabalarında ve telefonlarında; aynı zamanda meme kanseri kampanyasının kurdele rengi; Nazilerin eşcinsel erkekleri damgalamak için kullandığı aşağıya bakan üçgenlerin rengiydi – bu yüzden daha sonra eşcinsel gururunun sembollerinden biri olarak yeniden sahiplenildi. Bu arada, Japonya'da 'pembe filmler', 'yumuşak pornografi' içeren filmlerdi. Bazen pembenin anlamı bağlamına bağlıdır. Parlak macenta pembe ve siyah birlikte, soluk pembe ve beyaz benekliye göre daha müstehcen çağrışımlar taşır. Ancak bunların hiçbiri renge özgü değildir. Belki de

diğer tüm renklerden daha fazla, pembenin anlamları kısa bir süre içinde değişmiştir.

1970'lerin sonlarında, ters çevrilmiş pembe üçgen, Nazi toplama kamplarındaki eşcinsel erkek mahkumlar için kullanılan pembe rozetten esinlenerek eşcinsel hakları protestolarının sembolü olarak benimsendi. Ayrıca Nazilerin eşcinsel kurbanları için yapılan anıtlarda da kullanılmıştır.

PEMBE PARA NEDİR?

Dorothy Doları, Pembe Dolar ve Pembe Sterlin olarak da bilinen bu kavram, eşcinsel topluluğunun piyasadaki mali çekim gücünü ifade eder. Taksi, havayolu şirketleri, gece kulüpleri, restoranlar, düğün hizmetleri, yayınlar, müzik, kozmetik şirketleri ve hatta inşaatçılar ve tesisatçılar da dahil olmak üzere birçok işletme özellikle eşcinsel müşterilere hizmet vermekte ve reklamları eşcinsel bireylere odaklanmaktadır. Eşcinsel erkek ve kadınların mali çekim gücüne ilişkin çeşitli tahminler yapılmış

olup, bir Amerikan araştırması 2012 yılında bu rakamı 2 trilyon dolar olarak belirtmiştir.

PEMBE ERKEKLER İÇİNDİR

Newcastle-upon-Tyne Üniversitesi'nden bir grup evrimsel psikolog ve nörobilimci, 2007 yılında oldukça tuhaf bir projeye girişti. Kadınların doğal seçilim yoluyla pembeyi, erkeklerin ise maviyi tercih edecek şekilde evrimleştiği fikrinden yola çıktılar. Bunu test etmek için, 208 İngiliz öğrenciye ve 37 Çinli öğrenciden oluşan bir alt gruba renk çiftleri gösterdiler ve gönüllülerden bilgisayar faresine tıklayarak en çok beğendikleri rengi seçmelerini istediler. Belki de biraz şaşırtıcı bir şekilde, hem kadınlar hem de erkekler için en çok tercih edilen renk mavi oldu; bu da dünyanın diğer bölgelerinde yapılan önceki çalışmaların tutarlı sonuçlarını doğruladı ve mavi rengin her iki cinsiyetin de açık ara en sevdiği renk olduğunu gösterdi. Ancak, büyük bir rahatlama olarak, kadınlar pembeyi erkeklerden biraz daha fazla beğendi.

Araştırmacılar, pembeye olan tercihin biyolojik olarak evrimleştiğine inanıyorlardı, bu nedenle ekip geriye dönük çözümler geliştirdi. Mavi tercihinin kökenleri hakkında ekip lideri Dr. Anya Hurlbert şunları söyledi: "Savana günlerimize geri dönersek, mavi gökyüzüne doğal bir tercihimiz olurdu çünkü bu iyi havanın sinyalini verirdi. Açık mavi aynı zamanda iyi bir su kaynağının da işaretidir." Ancak manşetlere çıkan, kadınların pembe tercihine dair açıklamasıydı: "Açıklama, kadınların başlıca toplayıcı olduğu ve olgun, kırmızı meyveleri bulma yeteneğinden faydalandığı insanların avcı-toplayıcı günlerine kadar uzanabilir" dedi. Olgun kırmızı meyveyi sevmenin pembe tercihini nasıl tetiklediğini veya doğru genlere sahip olanlara nasıl bir seçilim avantajı sağlayabileceğini, hatta kırmızı tercihi özelliklerine yönelik rastgele genetik mutasyonların teorik bir olasılık olup olmadığını bile açıklamadı.

Bu çekincelere rağmen, vardıkları sonuçlar dünyanın dört bir yanındaki çok sayıda medya kuruluşu tarafından büyük bir coşkuyla

karşılandı. *Times* gazetesi makalesine "Sonunda bilim, mavinin neden erkekler için olduğunu ama kızların gerçekten pembeyi tercih ettiğini keşfetti" başlığını attı ve makalenin girişinde şu ifadeye yer verdi: "Şimdi ortaya çıkıyor ki, erkek çocuklarını mavi, kız çocuklarını pembe giydiren ebeveynler sadece geleneği değil, aynı zamanda derinlere kök salmış bir evrimsel içgüdüyü de takip ediyor olabilirler." *Time* dergisi ise "kadınların biyolojik olarak pembe rengi tercih etmeye programlanmış olabileceğini" öne sürdü.

Bu resimlerden (Thomas Gainsborough'un 1782 tarihli "Pembe Çocuk" ve Jacques-Emile Blanche'ın 20. yüzyıl başlarında yaptığı " *Denizci Kıyafeti İçinde Pembe Çocuk Portresi* ") erkek çocukları pembe giydirmenin, 20. yüzyıldaki eğilimlerdeki değişimden çok önce yaygın olarak kabul gördüğünü görebiliyoruz .

Ancak Ben Goldacre, Guardian'daki "Kötü Bilim" köşesinde , testin kırmızı tonlarını ayırt etme yeteneğinden ziyade tercihi ölçmek için tasarlandığını, bunun da meyve toplamada bir avantaj sağlayabileceğini belirtti. Daha kesin sonuç ise, kendisinin ve diğer şüphecilerin ortaya çıkardığı yayın arşivlerinden geldi. Bu arşivler, kız çocukları için pembe giyme geleneğinin çok yeni bir olgu olduğunu gösterdi.

Örneğin, 1897'de *The New York Times* , 'Bebeğin İlk Gardırobu' başlıklı bir makale yayınlamış ve şu tavsiyede bulunmuştu: 'Pembe genellikle erkek çocuk rengi, mavi ise kız çocuk rengi olarak kabul edilir, ancak anneler bu gibi konularda kendi zevklerini kullanırlar.'

On yedi yıl sonra , Amerikan Sunday Sentinel gazetesindeki tavsiye daha da kesin bir dille, annelere "geleneğe bağlıysanız, erkek çocuk için pembe, kız çocuk için mavi kullanın" şeklinde talimat veriyordu. Bu sadece Amerika'ya özgü değildi. 1918'de *İngiliz Ladies' Home Journal dergisi* şunları kaydetti: "Genel kabul gören kural, erkek çocuk için pembe, kız çocuk için mavidir. Bunun nedeni, pembenin daha belirgin ve güçlü bir renk olması nedeniyle erkek çocuğa daha uygun olması, mavinin ise daha narin ve zarif olması nedeniyle kız çocuğa daha güzel gelmesidir."

O dönemde pembenin erkeksi olarak görülmesinin nedenlerinden biri, kan kırmızısıyla olan ilişkisiydi; bu renk, erkek çocuklarına özgü, parlak ve açık bir tondu. Hindistan da dahil olmak üzere diğer ülkelerde ise daha koyu pembe tonları, hem erkekler hem de erkek çocuklar için güçlü erkeksi çağrışımlar taşıyordu.

1927'de Amerikan şirketleri arasında çocuk giyiminde renk konusunda bir çekişme yaşandı. New York ve Los Angeles'taki üreticiler pembeyi erkek çocuk rengi olarak tanıtırken, Chicago, Philadelphia ve New Orleans'takiler ise kız çocuk rengi olarak tanıttı. Çoğunlukla pembe ve açık mavi, bebekler ve çocuklar için birbirinin yerine kullanıldı. Bazen sarı saçlı, mavi gözlü çocuklar mavi, kahverengi saçlı çocuklar ise pembe giydiriliyordu ve 1950'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde, özellikle ilkbahar mevsimi için, pembe erkek çocuk kıyafetleri hala yaygın olarak üretiliyordu çünkü bu renk canlı, enerjik ve genç bir renk olarak görülüyordu.

1946'da, birçok kişi tarafından tüm zamanların en iyi boksörü olarak kabul edilen Sugar Ray Robinson, altı dünya şampiyonluğundan ilkini kazandı ve bunu birçok Cadillac'ından ilkini satın alarak kutladı. Tercih ettiği renk pembe idi. Sugar Ray, kadınları da erkekleri de döven şiddet yanlısı bir adamdı. Bir keresinde ringde bir adamı öldürmüş ve profesyonel rakiplerinden 108'ini nakavt etmişti, ancak kimse onun gösterişli parlak pembe tercihine şaşırmamıştı.

Boksör Sugar Ray Robinson, iki iş yerinin önünde, 1950 model pembe Cadillac üstü açık arabasına yaslanmış halde.

1950'lerde kız çocuk giyiminin pazarlamasında artık ağırlıklı olarak pembe renk ön plana çıkıyordu.

Ancak, pembe Cadillac'ları kullanmaya devam ettiğinde ve kariyeri 1960'lara kadar uzadığında, alaycı gülüşler duyuldu. O zamana kadar, özellikle reklam kampanyaları aracılığıyla, pembe kadınsı ve hatta kadınsı bir renk olarak yeniden tanımlanmıştı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında kasvetli görünümlü kıyafetler, arabalar ve mobilyalar hakimdi, ancak savaş bittikten sonra reklamcılar savaş sonrası iyimserlikten yararlanmak istediler ve böylece 1950'ler ABD'de 'pembe on yıl' oldu. Bu sefer pembe, belki de 1930'lardan beri bu yönde bir eğilim gösterdiği için, yalnızca kız çocuklarına ve kadınlara yönelikti.

FLAMİNGOLAR NEDEN PEMBE?

Bir zamanlar, pembe rengin onlara seçici bir avantaj sağladığı için bu şekilde evrimleştikleri düşünülüyordu. Aslında, bunun tamamen beslenmeleriyle ilgisi var. Kırmızımsı bir pigment olan karotenoid açısından zengin tuzlu su karidesleri ve kabuklu deniz ürünleri yiyorlar.

ŞOK EDİCİ PEMBE

1937'de Sürrealist tasarımcı Elsa Schiaparelli, kadın vücudu şeklinde bir şişede bir parfüm piyasaya sürdü; bu şişenin, aktris Mae West'ten esinlenilerek tasarlandığı söyleniyor. Parfüm, "Şok Edici Pembe" adını verdiği yeni bir renkle birlikte bir kutuda sunuldu; bu fikri, sosyetik arkadaşı Daisy Fellowes'un taktığı pembe bir elmastan almıştı ve rengi "parlak, imkansız, küstah, yakışan, hayat veren... şok edici bir renk" olarak tanımlamıştı.

Schiaparelli yarattığı parfüme 'Şok Edici' adını verdi ve bu parfüm, rengi, kıvrımlı şişesi ve kendine özgü kokusu nedeniyle kısa sürede 'ilk seks parfümü' olarak tanındı. 'Şok edici pembe' bir kadın dergisinin başlığı oldu ve daha sonra bazı çevrelerde vajina için kullanılan bir örtmeceli ifadeye dönüştü.

Pembe renk ile kadınlar için tasarlanmış ürünler arasında, belirli bir kadınlık algısını güçlendiren bir bağlantı kuruldu. Avon Kozmetik, pembe ruj ve oje tanıttı ve film yıldızları pembe giyinmeye başladı. *Mademoiselle* dergisi kapaklarından birinde tamamen pembe bir iş kıyafeti sergiledi ve Teena Paige Fashions pembe parti elbiselerini tanıttı. Dodge, 1955 yılında pembe ve beyaz renkli 'La Femme' modelini (ruj tutacağı ve tamamlayıcı pembe şemsiyesiyle birlikte) "Hiç bu kadar belirgin bir şekilde kadınsı bir araba olmamıştı... kadınlar için özel olarak yaratılmış ilk lüks araba!" sloganıyla piyasaya sürdü.

Bu durum, Audrey Hepburn'ün rol aldığı Funny Face müzikalinden 'Think Pink!' , 'Pink Champagne', 'Cherry Pink and Apple Blossom White', 'Pink Cadillac', 'Pink Chiffon', 'A Touch of Pink' ve daha birçok popüler 1950'ler şarkısının da yardımıyla kısa sürede halkın bilincine yerleşti. Değişim bazı diğer ülkelerde daha kademeli olarak gerçekleşti; Belçika ve İsviçre'de 1980'lere kadar mavi ve pembe renkler hem kızlar hem de erkekler için, bazen pembe ve mavi kıyafetlerde birlikte kullanılmaya devam etti.

SOSYALİSTLERE NEDEN 'PEMBE' DENİYOR?

Bu terim, başlangıçta alaycı bir ifade olarak ortaya çıktı; amaç, bu kişilerin sulandırılmış komünistler olduğu düşüncesiydi. Kökeni , 1925'te *Time* dergisinde yer alan ve Sovyetler Birliği'nin komünizmine sempati duyan ancak hiçbir şey yapmayan 'salon pembesi' sosyalistlerden bahseden bir habere dayanıyor. Günümüzdeki karşılığı ise 'şampanya sosyalistleri' olurdu.

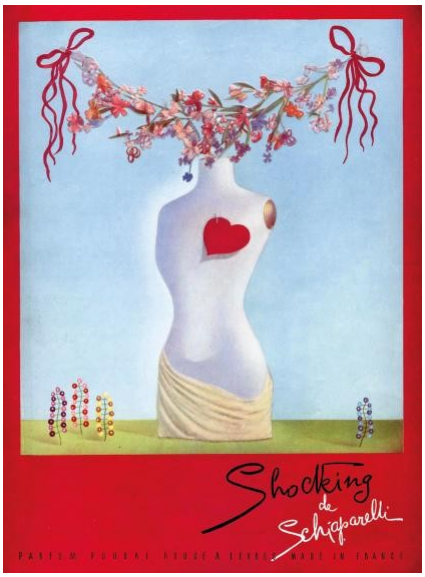

choose AVON cosmetics – in your own home
Welcome your Avon Representative, she brings a world of beauty to your home—superb cosmetics, beautifully packaged and prepared by beauty experts. This personal and exclusive service, backed by Avon's reputation for quality since 1886, have made Avon the world's largest cosmetic company.
AVON cosmetics
LONDON NEW YORK
AVAILABLE ONLY THROUGH YOUR AVON REPRESENTATIVE, WHO CALLS AT YOUR HOME

1950'ler ve 1960'larda pembe rengin reklamı her yerdeydi; Avon gibi önde gelen markalar ve üreticiler kadınlar için pembe markalı ürünler piyasaya sürüyordu. Bu durum otomobil endüstrisine kadar uzandı ve Dodge, yalnızca kadınlar için pembe bir model üretti.

ABD merkezli kozmetik şirketi Elizabeth Arden'in 'Pembe Mükemmellik' başlıklı dergi reklamı, kadın pazarına yönelik pembe ruj ve oje ürünlerini tanıtıyordu.

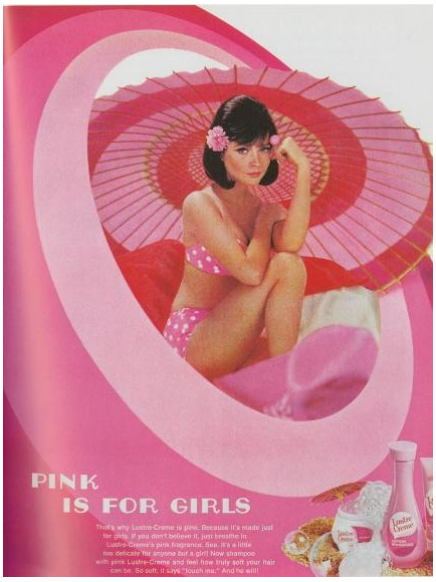

PINK IS FOR GIRLS
That's why girls like Lustre-Creme. It's the only pink shampoo.
Pink says we're rich, so rich your whole head becomes
one great swirl of whipped-cream lather.
Pink says we leave hair soft, and inviting to touch.
And should a certain someone get too close, he'll notice
that we have a delightful "pink" fragrance, too.
Pink, creamy Lustre-Creme. It's the one shampoo
made just for girls. Because pink is just for girls.
You're a girl, aren't you?
Lustre Creme
LOTION SHAMPOO

1960'lardaki pembe reklamlar, pembenin kadınlıkla olan ilişkisini sürdürerek okuyuculara kesin bir dille 'pembe kızlar içindir' mesajını verdi.

Bütün bunlar, kadınların pembeye olan mevcut tercihinin genlerle hiçbir ilgisinin olmadığını, tamamen kültürle ilgili olduğunu gösteriyor. Yine de pembenin esasen kızlara özgü bir renk olduğu düşüncesinden kurtulmak zor. Peki bu nasıl oluyor? Cevap, hepimizin altı aylıkken kız veya erkek olduğumuzun farkına varma sürecinden geçmemizle ilgili olabilir. Daha en başından itibaren kız bebekler pembeye, erkek bebekler ise maviye bürünüyor. Cinsiyetlerinin farkına vardıklarında, yani ikinci yaş

günlerinden çok önce, kızlar kadınlıklarını pembe ile ilişkilendiriyor ve büyüdüklerinde bu sürekli pekiştirilen tercih doğal geliyor.

Son birkaç on yıldır Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avustralya, Fransa, Almanya, İskandinavya ve diğer birçok ülkedeki feministler, çocuk oyuncaklarının pembe ve mavi kategorilere ayrılmasına karşı kampanya yürütüyorlar: kızlar için bebekler, çay takımları ve peri etekleri; erkekler için yapı blokları, dinozorlar ve toplar. Sorunun üstesinden gelmenin bir yolu, pembenin kadınlıkla olan ilişkisini ele almak olabilir; ancak kültürel yaygınlığı göz önüne alındığında bu zor bir iştir.

'PEMBE VERGİ'

Her şey 2014 yılında Fransa'da, kadın işlerinden sorumlu bakanın *"Le rose est-il une couleur de luxe?"* – "Pembe lüks bir renk midir?" – diye retorik bir soru sormasıyla başladı. Pembe kadın tıraş bıçaklarının erkek tıraş bıçaklarından iki kat daha pahalıya satıldığı bildirildi. Kadınların aynı ürün ve hizmetler için erkeklerden daha fazla ödediği keşfedilince "pembe vergi" terimi hızla yayıldı. Örneğin, Birleşik Krallık'ta yapılan bir araştırma, kadınların yaka ve manşetler için kuru temizleme hizmetlerine iki kat daha fazla ödediğini gösterdi. Ayrıca kadınların araba tamiri, saç kesimi, iç çamaşırı ve bir dizi diğer ürün ve hizmet için daha fazla ödediğine dair raporlar da var.

HAPİSHANE PEMBE

Joe Arpaio, "Amerika'nın en sert şerifi" olarak ününden keyif alıyor; mahkumlar için zincirleme çalışma sistemini tercih etmesiyle tanınıyor. Mahkumlar çadırlarda yatıyor (bir keresinde çadırların içindeki gündüz sıcaklığını 63°C olarak ölçmüştü), onlara günde sadece iki öğün yemek veriyor ve yemeklerinin parasını ödetiyor.

Felsefesi, mahkûmlara bir santim bile taviz vermemek üzerine kuruluydu; bu nedenle, mahkûmların cezalarını çektikten sonra beyaz hapishane iç

çamaşırlarını 'çaldıklarını' keşfettiğinde, bunu vergi mükelleflerine bir saldırı olarak ilan etti ve bir iç çamaşırı çözümü geliştirdi: "Bir fikrim vardı - neden pembe olmasın?" dedi ve büyük bir coşkuyla karşılandı.

Pembe iç çamaşırını gösteren bir mahkum.

Arpaio'nun düşüncesi, pembenin kadınsı bir renk olduğu ve bu nedenle sert erkek mahkumların bundan hoşlanmayacağı ve çıkarken iç çamaşırlarını çalmak istemeyecekleri yönündeydi. Bir yıl sonra planı başarılı buldu ve o zamana kadar pakete pembe çoraplar ve diğer eşyalar da ekleyerek ilçeye 70.000 dolar tasarruf sağladığını iddia etti. "Pembeyi sevmiyorlar," diye böbürlendi. "Bazen şikayet ediyorlar."

Ancak 2012'de bir mahkeme, bu pembe pantolonların, yargılanmayı bekleyen paranoid şizofreni hastası bir kişinin ölümüne katkıda bulunduğuna hükmetti. Mahkum, cezaevi görevlileri tarafından soyulmuş, yere yatırılmış ve pembe giydirilmişti. Kafası karışık olan otuz altı yaşındaki adam, pembe pantolonuna baktı, tecavüze uğradığını sandığını haykırdı ve kalp krizi geçirmeden önce kaçtı. Temyiz mahkemesi, yargılanmayı bekleyen mahkumları pembe giymeye zorlamanın 'yasal bir gerekçesi olmadığı' sonucuna vardı.

Ancak bu, mahkumlar için pembe rengin ilk veya son kullanımı değildi. Her şey 1978'de, Washington eyaletinin Tacoma şehrinden biyoloji profesörü Alexander Schauss'un parlak ve neşeli bir pembe tonunun etkisini araştırdığı deneylerle başladı. Schauss, bu renge maruz kalan erkeklerin maviye maruz kalanlara göre güç testlerinde daha zayıf olduklarını ve pembenin sakinleştirici bir etkisi olduğunu buldu.

Bir yıl sonra, subaylar Gene Baker ve Ron Miller tarafından organize edilen Seattle'daki deniz kuvvetleri gözaltı hücrelerinde mahkumlar üzerinde birkaç deneyden ilki gerçekleştirildi. Hücrelerden biri Schauss'un rengine boyandı - daha sonra Baker-Miller Pembesi olarak bilindi. Mahkumlar arasındaki şiddet oranları önemli ölçüde düştü. Bununla birlikte, daha sonraki birkaç akademik çalışma daha belirsiz sonuçlar verdi; bazıları Baker-Miller Pembesi ile erkeklerde kan basıncı oranları veya fiziksel güç arasında hiçbir bağlantı göstermedi ve 'sarhoş hücresi pembesi' olarak da adlandırılan bu rengin popülaritesi azaldı. 2013 yılında İsviçre, tutuklanan erkekleri sakinleştirmek amacıyla polis hücrelerinin bazılarında Baker-Miller Pembesi kullanarak geç de olsa bu akıma katıldı. Sonuçlar 'kesin olmayan' olarak ilan edildi.

PEMBE SAYFA HİSSELERİ NELERDİR?

Büyük bir borsada işlem görmeyen hisselere 'tezgah üstü' piyasa hisseleri denir. Bunlar genellikle borsada işlem görmeyen şirketlerin küçük, dalgalanma gösteren hisseleridir. Elektronik ticaretin ortaya çıkışına kadar pembe kağıda basıldıkları için 'pembe sayfalar'da işlem gördükleri söylenir.

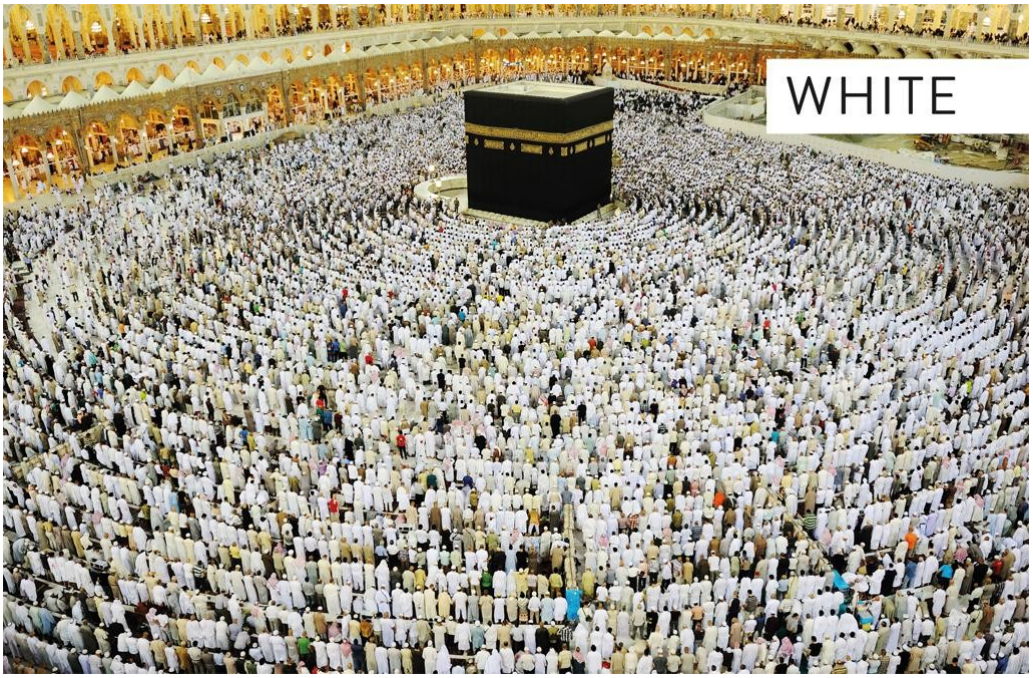

Işık açısından düşünüldüğünde beyaz, tüm renklerin karışımıdır. Ancak, boya kutusundaki tüm renkleri karıştırdığımızda beyaza benzeyen bir şey elde edemeyiz. Bunun yerine kirli gri-kahverengi bir renk elde ederiz. Bu nedenle beyazı, renklerin toplamı olarak değil, yokluğu veya diğer renklerin sergilenebileceği boş bir şablon olarak düşünme eğilimindeyiz.

Dünyanın büyük bir bölümünde beyaz, temizlik, saflık ve bekaretle ilişkilendirilmiştir. Doğada ise en yaygın çağrışımları kar ve süttür. Talmud geleneğinde süt, dört kutsal maddeden biridir; Kur'an'da ise cennette "tadı hiç değişmeyen süt nehirleri" olacağı söylenmektedir (47:15).

Bazı kırsal kültürlerde, sütün rengi aynı zamanda şans, neşe ve doğurganlığın rengidir. Necef çölünün Bedevileri, Nazardan korunmak ve korunma için dua ederken beyaz giyerler. Benzer çağrışımlar Afrika'nın birçok yerinde görülebilir. Kuzey Nijerya'daki Hausa halkı arasında beyaz ruhların daha hayırlı olduğuna inanılır ve bu nedenle sunaklarına süt dökerler. 'Beyaz karın'ı mutluluğu, 'beyaz kalp'i ise barışı temsil eder olarak görürler. Müslüman erkekler, *Hac* ibadetini yerine getirmek için girmeleri gereken *ihram halindeyken* , tüm hacıların eşit görünmesi için iki beyaz kumaş giyerler.

TAMAMEN BEYAZ...

Masallarda beyaz, genellikle masumiyetin rengidir; bu durum, Grimm Kardeşler'in 1812 tarihli Alman masalı *Schneewittchen'de (Kar Beyazı) daha da belirgindir. Bu masal* , bir yüzyıl sonra Broadway oyunu *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler'e (Snow White and the Seven Dwarfs)* uyarlanmış ve daha sonra bir Disney filmi haline getirilmiştir. Orijinalinde, mütevazı kraliçe kar gibi beyaz tenli bir kız çocuğu diler ve bebek doğduğunda ona Pamuk Prenses adını verir.

Sarı saçlı Pamuk Prenses ve koyu saçlı Gül Kırmızı.

Pamuk Prenses'in daha geleneksel tasviri, koyu saçlı haliyle.

Kötü üvey annesinin şeytani planlarına rağmen, o iyi ve dürüst kalır. Daha eski bir Grimm Kardeşler masalı olan *Kar Beyazı ve Gül Kırmızısı'nda ise* , utangaç ve sevecen, zamanını ev işleri yaparak ve kitap okuyarak evde geçirmeyi seven sarışın küçük bir kız, yani Pamuk Prenses yer alırken; canlı ve açık sözlü kız kardeşi Gül Kırmızısı da vardır.

KOYU BEYAZ

Ancak beyaz her zaman pasif ve yüce değildir. Herman Melville, *Moby Dick* adlı ispermeçet balinası öyküsünde beyaz ışığın ardındaki karanlığa değinmiştir . 'Balinanın Beyazlığı' başlıklı ikinci bölümde, rengin müthiş gizemini şu şekilde detaylandırır: 'Tatlı, onurlu ve yüce olan her şeyle ilgili tüm bu birikmiş çağrışımlara rağmen, bu rengin en içteki düşüncesinde, ruhu kandaki o korkutucu kırmızılıktan daha fazla paniğe sürükleyen, ele geçirilmesi güç bir şey gizlenmektedir.'

Beyaz rengin daha olumsuz çağrışımlarını araştırıyorsak, on sekizinci yüzyıldan itibaren beyaz tüyün korkaklığın sembolü haline geldiğini de ekleyebiliriz. Birinci Dünya Savaşı sırasında kadınlar, askere alınmamış sivil kıyafetli genç erkeklere beyaz tüyler verirdi. Kökeni, horoz dövüşünde beyaz kuyruk tüyleri olan bir horozun kötü bir dövüşçü olduğuna dair inanışa dayanmaktadır.

Aynı zamanda teslimiyetin rengidir. Beyaz bayrak ilk olarak MS 25'ten itibaren Çin'deki Han Hanedanlığı'nda ve ikinci yüzyılda Roma'da bu amaçla kullanılmıştır. Ayrıca işe yaramaz ve oldukça sorunlu bir nesnenin rengidir – odadaki 'beyaz fil' deyimi, Güneydoğu Asya hükümdarları tarafından hediye olarak verilen beyaz fillerle ilgili on altıncı yüzyıl hikayelerine kadar uzanır; ancak kutsal görüldükleri için çalıştırılamazlardı.

ÖLÜMÜN RENGİ

Çin, Hindistan, Etiyopya, Kore ve Orta Doğu da dahil olmak üzere dünyanın birçok yerinde beyaz, saflıkla ilişkilendirilmesi ve ölüye

saygıyı göstermesi nedeniyle yasın başlıca rengidir. Örneğin, Avrupa'daki Romanlar ve dünyanın her yerindeki Hindular cenazelerde beyaz giyerler ve Hindistan'da dul kadınların hayatlarının geri kalanında sadece beyaz giymeleri gerektiğine dair eski bir gelenek vardır.

Bu ölümcül beyaz geleneği, antik dünyanın önemli bir parçasıydı. Roma'da, ocağın bakire tanrıçası Vesta'nın rahibeleri, saflığın sembolü olarak beyaz keten elbiseler giyerlerdi (buradaki resme bakın), aynı şekilde Mısır'daki İsis rahipleri de öyleydi ve mumyalama işlemi, cesetlerin beyaz bandajlarla sarılmasını içeriyordu. Avrupa Orta Çağı'nda yas kıyafetleri beyazdı – özellikle dul kadınlar için – ve bu gelenek, Fransız kraliyet ailesi arasında on altıncı yüzyıla kadar devam etti, çok daha sonra ise Avrupalı çocuklar yas tutarken beyaz giymeye devam ettiler. Bugün bile, Batı'da yasın ana rengi siyah olsa da, ölen kişiyi hazırlama söz konusu olduğunda beyaz geleneği devam etmektedir: kimse bir cesedi siyah kefene sarmaz. Dolayısıyla, yas tutanlar ölüye saygı göstermek için siyah giyerken, ölen kişi de ahirete hazırlanmak için beyaz giyer.

Hindistan'ın kuzeyinde *Holi festivalini* kutlamak için bekleyen dul kadınlar .

BEYAZLARLA EVLENDİ

Beyaz giysiler söz konusu olduğunda değişmeyen bir şey var : gelinlik. Dünyanın bazı bölgelerinde bu gelenek antik çağlara kadar uzanıyor; örneğin Antik Yunanistan'da gelinler beyaz elbiseler giyer, beyaz çiçekler taşır ve kendilerini beyaza boyarlardı. Japonya'da ise geleneksel bir gelin, yeni yuvasına sunacağı saflığı simgelemek için beyaz bir kimono giyerdi. Bu bağlamda beyaz, bekareti temsil eder, çünkü genç bir gelinin cinsel olarak bakir ve naif olması beklenirdi.

Batı düğünlerinin uzun tarihini göz önünde bulundurduğumuzda, beyaz aslında nispeten yeni bir stil. 19. yüzyılın ortalarına kadar çoğu kadın, yeni bir elbise almaya güçleri yetmediği için, rengi ne olursa olsun, düğünlerinde en güzel elbiselerini giyerdi.

Bunlar tekrar tekrar giyilebilecek kıyafetlerdi. Mavi, gri, inci, kahverengi ve hatta siyah yaygın olarak tercih edilen renklerdi. Beyaz bir seçenekti ancak özellikle popüler değildi, kısmen de lekeleri daha kolay gösterdiği ve bu nedenle daha az dayanıklı olduğu için. Orta Çağ'da, nedimeler gelinle aynı renkte elbiseler giyerdi çünkü bunun, geline zarar vermek isteyebilecek kötü ruhları şaşırtacağına inanılırdı; bu nedenle beyaz seçimi, elbiselerini kirletmemek için düğünde ayak uçlarında yürüyen birçok sinirli kadın anlamına gelirdi.

Zenginler ve aristokrasi mensupları için tercih edilen renk kırmızıydı. Kraliyet gelinleri genellikle daha pahalı olan aristokratik kırmızı renkte, işlemeli ve brokar elbiseler giyerlerdi, ancak beyazı çok nadiren tercih ederlerdi. İskoç Kraliçesi Mary, 1559'da Fransız Kralı II. Francis ile evlenirken beyaz giymişti, ancak kral bir yıl sonra öldüğünde, düğünü için 'yas' rengi seçtiği için onu lanetlemekle suçlandı.

Geleneksel bir Japon düğününde gelin ve damat, gelin beyaz kimonosunu giymiş.

Ortaçağ kadını, sosyal statüsünü göstermek amacıyla düğün gününde pahalı kırmızı bir elbise giyer.

Kraliçe Victoria'nın bembeyaz gelinliği, saf beyaz trendini başlattı.

Avrupa ve Amerika'da beyaz gelinlik geleneği, 10 Şubat 1840'ta Alman kuzeni Saksonya-Coburglu Albert ile evlenerek cesur bir karar alan Kraliçe Victoria ile başladı.

Victoria'nın beyazı seçmesinin nedenlerinden biri de el yapımı dantelini sergilemekti. Yirmi yaşındaki narin kraliçe, saçlarında beyaz portakal çiçekleri olan saf beyaz, dantelli elbisesiyle geldi ve halk bunu fark etti. Aristokrasi de kraliçenin yolunu izlemek zorunda hissetti ve onu takip etti. Victoria'nın düğününden sadece dokuz yıl sonra, Amerikan yayın organı *Godey's Lady Book* , "Gelenek, en eski çağlardan beri, malzeme ne olursa olsun, beyazın en uygun renk olduğuna karar vermiştir. Bu, kızlığın saflığının ve masumiyetinin ve şimdi seçtiği kişiye teslim ettiği lekesiz kalbin bir simgesidir." diyerek biraz abartılı bir ifade kullandı. Ancak beyaz düğünlerin yaygınlaşması, özellikle zengin olmayanlar için biraz zaman aldı. Çokça alıntılanan 19. yüzyıldan kalma bir tekerleme, beyazı en üst sıraya koyarken, birkaç başka kabul edilebilir alternatif de sunuyor.

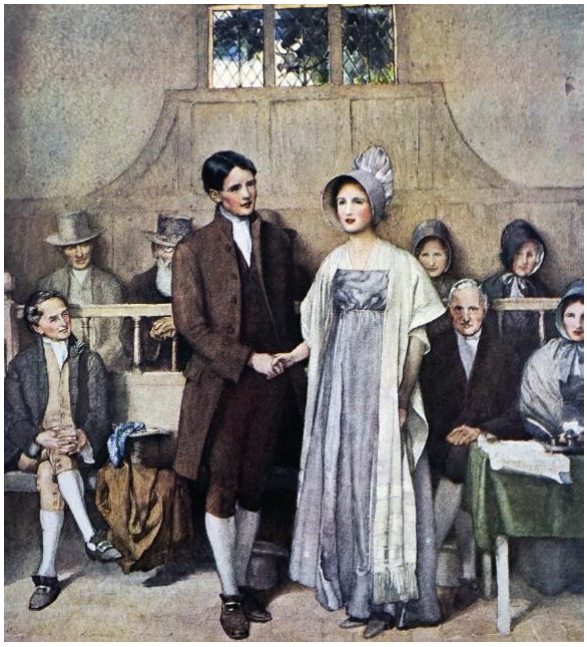

Beyaz gelinliklerin Batı'da yaygınlaşması Kraliçe Victoria'nın saltanatından sonra gerçekleşti.

Beyaz gelinlik giyerek evlendiyseniz, doğru bir seçim yapmış olacaksınız.

Gri tonlarında evlenirseniz, çok uzaklara gideceksiniz.

Siyahlar içinde evlendiğinizde, keşke o günleri geri alabilseydiniz diyeceksiniz.

Kırmızıyla evlenirsen, ölmeyi dileyeceksin.

Mavi renkle evlendiğinizde, her zaman sadık kalacaksınız.

İnci takılarla evlendiğinizde, heyecan dolu bir hayat yaşayacaksınız.

Yeşil giyerek evlendiler, görülmekten utandılar.

Sarı gelinlik giymiş, adamdan utanmış.

Evlenirseniz şehir dışında yaşayacaksınız.

Pembe giyerek evlenirsiniz, moraliniz bozulacaktır.

Yüzyılın sonuna doğru beyaz renk hakimiyetini ele geçirdi. Amerikan yayın organı *Ladies Home Journal* , bu renge haksız yere tarihin onayını verdi: "Ezelden beri gelinliğin rengi beyaz olmuştur." Birinci Dünya Savaşı sırasında – tasarruf dönemi – beyazın popülaritesi Avrupa ve Amerika'da azaldı, ancak savaştan sonra yeniden canlandı ve o zamandan beri de popülerliğini korudu.

Yaklaşık 1920'den itibaren, özellikle ilk kez evlenen gelinler için beyaz gelinlik giymek *adeta bir zorunluluk haline geldi* ; çünkü bu, gelinin hâlâ sahip olduğu varsayılan bekâreti simgeliyordu. Bu anlam yerleştikten sonra, yeni evlenen gelinlerin çok azı aksini ima eden bir renk giymeye cesaret etti. Bekaretin önemi ortadan kalktıkça bu ilişki de yok oldu, ancak beyaz gelinliğin popülaritesi neredeyse hiç azalmadı. Yine de, günümüzde beyazın cinsel anlamı konusunda bazı belirsizlikler mevcut. Örneğin, beyaz gelinliklerin hâlâ popüler olduğu modern Fransa'da, "beyaz düğün" terimi yine de sadece isim olarak beyaz düğünü, yani göstermelik bir evliliği ifade ediyor.

BEYAZ, TEN RENGİ Mİ YOKSA ÇIPLAK MI?

Boya uzmanları nadiren basit beyazdan bahseder. Onlar için beyaz, diğer herkes için kafa karıştırıcı olan çeşitli tonlarda gelir. Hepimiz yumurta kabuğu, fildişi ve vanilya renklerini biliyor olabiliriz, ancak hayalet beyazı, bebek pudrası, beyaz duman, Hollanda beyazı, Navajo beyazı, mısır ipeği, deniz kabuğu, keten ve ekru gibi renkleri daha az biliyor olabiliriz.

Ancak konu ten rengine gelince, beyaz diye adlandırılan şey, ırksal klişelere aşina olmayan biri için son derece kafa karıştırıcı olacaktır. Albinizmden (cilt pigmentasyonu eksikliği) muzdarip olanların bile 'saf beyaz' tenleri yoktur. Geri kalanlar için 'beyaz' tenler daha doğru bir şekilde şeftali pembesi, canlı pembe, sarımsı pembe, zeytin yeşili, sarımsı kahverengi, bej, açık kahverengi, orta kahverengi veya çilli krem olarak tanımlanabilir, ancak asla süt veya kar beyazı değildir. Peki o zaman,

'Kafkas' insanlar (bu terim her zaman ten rengini ifade etmediği için başka bir yanlış isimlendirme) nasıl 'beyaz' olarak bilinmeye başlandı?

BEYAZ GÜVERCİN TEMSİLİ

İncil'in hem Eski hem de Yeni Ahit'inde beyaz renk bolca yer almaktadır. Örneğin, meleklerin beyaz elbiseler giydiği söylenir. Bu nedenle, Tanrı'nın ruhunun bir güvercinle temsil edildiği söylendiğinde – örneğin, İsa'nın Vaftizci Yahya tarafından vaftiz edilmesinden sonra – bu güvercinin beyaz olduğu doğal olarak varsayılmıştır. Ancak, Eski ve Yeni Ahit'te güvercinlerden bahsedilen otuz yerin hiçbirinde renkleri hakkında bir şey söylenmemektedir. Aslında, beyaz güvercinler doğada bulunmaz ve insanlar tarafından ancak yakın zamanda yetiştirilmeye başlanmıştır.

Her şey iki şeye dayanıyor: renk çağrışımları ve güzellik idealleri. Daha önce de gördüğümüz gibi, beyazın çağrışımları büyük ölçüde olumludur – özellikle Batı'da. Saflık, masumiyet, bekaret ve benzeri şeylerle ilişkilendirilen bir renktir. Dolayısıyla beyaz, arzu edilen şeyler söz konusu olduğunda zaten bir avantaja sahipti, bu da bizi güzelliğe getiriyor.

Yirminci yüzyılın ortalarından sonra güneşlenmenin yaygınlaşmasına kadar, Avrupa'daki kadınlık ideali, güneş ışığıyla pek tanışmamış bir teni içeriyordu. Pamuk Prenses hepsinin en güzeliydi ve önceki yüzyılların güzelliklerinin tasvirleri, genellikle bembeyaz tenlerine, süt beyazı göğüslerine vb. odaklanırdı. Çoğu kadın için başka seçenek yoktu; kıyafetleri kollarını ve bacaklarını örtüyor, başlıkları ise yüzlerini gölgeliyordu. Tarlalarda çalışanların yüzleri, elleri ve belki de kolları bronzlaşıyordu ve bu yüzden kaba ve sert olarak görülüyorlardı; hanımefendi idealinden çok uzaktılar; ten renkleri belirli bir sosyal statünün göstergesiydi.

Geçmiş yüzyıllarda soluk tenli ideal güzellik anlayışı.

Bu nedenle beyaz renk hem kültürel çağrışımları hem de insan teni, özellikle de kadın teni söz konusu olduğunda açık tenin kıymetli bulunması nedeniyle değerliydi. Dolayısıyla, Afrika'dan gelen esmer tenli köleler ve sömürge tebaası 'siyah' olarak adlandırılırken, onların gözetmenleri ve yöneticilerinin kendilerini 'beyaz' olarak adlandırmaları hiç de şaşırtıcı değil.

Ancak, tasvir ile gerçeklik arasındaki uçurum bir sorun yarattı. Bronzlaşmamış Avrupa teninin gerçek rengini nasıl tarif edersiniz ? Bu elbette Avrupa'nın hangi bölgesinden bahsettiğinize bağlıdır, ancak İngilizcede "ten rengi" terimi ilk olarak on yedinci yüzyılın başlarında kremsi pembemsi, sarımsı bir rengi ifade etmek için ortaya çıkmıştır.

Bu terim, yirminci yüzyılda çocuk oyuncaklarından kadın iç çamaşırlarına kadar her şeyin rengini tanımlamak için kullanılmaya başlandığında yaygınlaştı. Ancak yüzyılın sonlarına doğru, insanlığın en fazla %10'unun ten rengine benzeyen bir renk için 'ten rengi' teriminin kullanımı

azalmaya başladı. Kelimenin kendisi küstahça ve hatta saldırgan gelmeye başladı. Bazıları için, tam olarak aynı sorunları taşıyan 'ten rengi' ile değiştirildi; bu da gerçekte beyaz olmayan beyaz insanların tenlerinin ten rengi olduğunu, gerçekte siyah olmayan siyah insanların ise tenlerinin ten rengi olmadığını ima ediyor. 'Beyaz' ten için kabul edilebilir ve doğru bir renk arayışı devam ediyor.

İNÜİTÇE'DE KAR İÇİN KULLANILAN KELİMELER

İnternette sürekli dolaşan bir hikaye var: İnuit halkının kar için 200 kelimesi varmış, yoksa 123 mü, 67 mi yoksa 19 mu? Hikayenin özü şu ki, 'Eskimolar' her zaman karla çevrili oldukları için, karın beyazlığı ve dokusundaki ince ayrıntıları bizlerin fark edemediği şekilde algılıyorlar. Tek sorun şu ki, bu doğru değil. Dillerinde kar için diğer birçok dille aynı sayıda kelime var. Daha doğrusu, diğer diller toz kar, taze kar veya sarı kar gibi terimler kullanırken, onlar tek bir terim kullanıyorlar.

GÜZELLİĞİN BEDELİ

Güzelliğin bembeyaz bir ten gerektirdiği fikri , özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda, fondöten olarak kurşun beyazı macununun kullanımına yol açtı. Bu macun kurşun karbonattan yapılıyordu ve eski çağlarda bile bilindiği gibi, kurşun beyazı son derece zehirliydi. İlk olarak en az 4300 yıl önce Anadolu'da, Türkiye'nin Asya kısmında üretildi ve boyalar ve kozmetik ürünler için popüler bir beyaz baz pigmenti haline geldi. Yaşlı Pliny, zehirli olduğu konusunda uyarıda bulunmuştu; Yunan şair Nikander de onu "nefret dolu bir karışım" olarak tanımlamıştı.

Başlangıçta kurşun talaşlarının bir kase sirkenin üzerine konulmasıyla üretiliyordu. Sirke buharları kurşuna etki ederek beyaz kurşun karbonat tortuları bırakıyordu. On yedinci yüzyılda Hollandalılar, büyük miktarlarda üretmek için yeni bir yöntem icat ettiler; bu yöntemde, ikiye bölünmüş devasa kil kaplar kullanılıyordu – bir yarısında sirke, diğer yarısında ise kurşun şeritleri bulunuyordu. Daha sonra bu kaplar, kimyasal reaksiyonu hızlandırmak ve ısıtmak için inek ve at gübresiyle

dolduruluyordu; bu işlem üç aya kadar sürüyordu. Sonunda, talihsiz bir işçi, zehirli ortama gönderilerek beyaz kurşunu topluyordu.

Sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine dair uyarılar gelmeye devam etti. Hollandalı sanatçı Philipbert Vernatti'nin 17. yüzyılda yazdığı bir raporda, kurşun şeritlerini toplayan işçilerin yaşadığı belirtilerden bahsediliyordu: yüksek ateş, nefes darlığı, baş dönmesi, "alınlarda şiddetli ağrı", körlük, iştahsızlık, "sık kusma", "felç benzeri rahatsızlıklar" ve "aptallık" gibi belirtiler. Aslında, zehirlenerek ölüyorlardı.

Kozmetik amaçlı ilk kullanımına dair kayıtlar MÖ 4. yüzyılda Yunanistan'a ve aynı dönemde Antik Çin'e dayanmaktadır. Kurşun beyazından yapılan yüz kremi, özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, tenlerine arzu edilen bembeyaz görünümü kazandırmak için kullanan varlıklı kadınlar arasında oldukça popüler hale geldi. Bu durum birçok insanın ölümüne yol açtı.

Bunlardan biri de hem güzelliği hem de gösteriş düşkünlüğüyle tanınan ünlü İrlandalı Kontes Maria Gunning'di. Kozmetiklere o kadar bağımlı hale geldi ki, cilt döküntülerine neden oldu ve kusurlarını kapatmak için daha da fazla kullanmaya başladı, ta ki artık kendini halk önünde göstermeye dayanamaz hale gelene kadar. Kronik kabızlık da dahil olmak üzere bir dizi rahatsızlıktan muzdarip oldu ve sonunda 1760 yılında yirmi yedi yaşında kurşun zehirlenmesinden ölmeden önce aklını kaybettiği söylendi. O dönemdeki yüksek sosyete çevrelerinde, onun 'kozmetik kurbanı' olduğu söyleniyordu.

Kullandığı beyaz yüz boyasına bağımlı hale gelen Maria Gunning.

Ancak bu toksik maddeye dair farkındalığın etkisi çok az oldu. Gunning'in ölümünden bir asırdan fazla bir süre sonra, ABD kozmetik şirketi George W. Laird, çoğunlukla kurşun beyazından yapılan popüler "Bloom of Youth" fondöteninin dergi reklamlarını yayınlamaya devam ediyordu. Diğer kurşun bazlı kozmetikler ise "Ali Ahmed'in Çöl Hazinesi" ve "Eugenie'nin Favorisi" gibi isimlerle piyasaya sürülüyordu. 19. yüzyılın sonuna doğru yeni sentetik kozmetikler kurşun beyazının yerini aldı, ancak kurşun beyazı Amerika Birleşik Devletleri'nde ancak 1977'de yasaklandı.

Geleneksel beyaz yüz boyasıyla süslenmiş bir geyşa.

En büyük zararı verdiği ülke ise Japonya oldu; burada üç yüzyıl süren Şogun yönetimi boyunca geyşalar, samuray savaşçılarının eşleri, fahişeler, aktrisler ve üst sınıflardaki kadınlar tarafından yaygın olarak kullanıldı.

Japon araştırmacılar yakın zamanda samuray çocuklarının kemiklerini incelediler ve normalden elli kat daha yüksek kurşun seviyeleri içerdiğini buldular. Bunun nedeninin, kadınların kullandığı (kurşun beyazı ve cıva klorürden yapılan) beyaz yüz pudrası olduğu ve bunun da emzirme yoluyla çocuklarını istemeden zehirlediği tespit edildi.

Bu durum, beyin hasarı da dahil olmak üzere bir dizi rahatsızlığa yol açtı ve 1868'de Şogun yönetiminin sona ermesine katkıda bulunmuş olabilir.

Araştırmacılardan birinin belirttiği gibi: 'Beyin hasarıyla boğuşan bir yönetici sınıf, başarı için bir reçete değildir.'

KORKUDAN BEYAZ

Saç renginin zamanla değişmesinin temel nedeni genetiktir; bu nedenle tek yumurta ikizlerinin saçları genellikle aynı anda beyazlar. Yine de, insanların saçlarının aniden beyazladığına dair birçok hikaye vardır. Marie Antoinette'in giyotine ulaşmadan kısa bir süre önce bir gecede saçlarının beyazladığı söylenir. İlginç bir şekilde, günümüzde idam mahkumlarının saç renklerinin aniden değiştiğine dair hiçbir vaka yoktur ve bunun nedeni saçın kendiliğinden renk değiştirememesidir. Bunun gerçekleşmesi için, binlerce renkli saç telinin dökülmesi ve binlerce renksiz (beyaz) saç telinin bir gecede çıkması gerekir.

Bazı insanların saçlarının nispeten hızlı bir şekilde, hatta bir gecede beyazlayabileceği kesinlikle doğrudur. Stres ve hastalık saç üzerinde bu yaşlanma etkisine sahip olabilir, bu nedenle bir kişi bir tür şok veya travma yaşarsa saçlarının beyazlaması mümkündür.

Stres nedeniyle saçlarının beyazladığını iddia edenler bu nedenle tamamen yanlış değiller, ancak tamamen haklı da değiller. Çünkü beyaz saç aslında bir optik yanılsamadır. Bir saç ya orijinal pigmentine sahiptir ya da beyazlaşmıştır. Orta yol yoktur. Orijinal renginizdeki saçlar ve beyaz saçların *birleşimi* gri izlenimi verir. Yaygın algı, yaşlandıkça saçlarımızın yavaş yavaş renk değiştirdiği, koyu gri, sonra açık gri ve sonunda beyazlaştığı yönündedir. Aslında, saçlar pigment üretimini tek tek durdurur. Orta yaşa yaklaştıkça, yeni saçların foliküllerindeki hücreler ölmeye başlar, bu da pigment üretmeyi bıraktıkları anlamına gelir. Bu nedenle saç uzamaya devam ederken renksiz – beyaz – olarak çıkar. Bu pigment yokluğuna akromotrişi denir.

Beyaz Saray neden beyaz?

Basitçe söylemek gerekirse, 18. yüzyıldaki insanlar Yunan kültürüne büyük bir tutku duyuyorlardı ve Yunan mermer heykellerinin ve binalarının beyaz olduğunu sanıyorlardı. Bu nedenle, Antik Yunanlıların tarzını – sütunlarından beyaz mermer binalarına ve heykellerine kadar – sadakatle yeniden ürettiler. Yıllar sonra, yüzeylerin bileşimini analiz etme teknikleri bulunduğunda, Antik Yunanlıların gösterişli renklere düşkün oldukları ve her şeyi parlak tonlarda boyadıkları keşfedildi. Yüzyıllar boyunca boya yıprandı ve aşındı, bu da bu neoklasik hataya yol açtı.

BEYAZ NÜKLEER BOMBACILAR

Malzemeler ısıtıldığında kırmızıdan sarıya, oradan da beyaza dönüşür. Nükleer patlamalar göz kamaştırıcı bir beyaz ısı yayar; bu da ABD Hava Kuvvetleri'nin nükleer bombardıman uçaklarını beyaza boyamasına yol açmıştır. Bu boyama, nükleer patlamanın beyaz ışığının termal radyasyonunun bir kısmını gerçekten de saptırmaya yardımcı olur. Bu parlak beyaz renk 'anti-flaş beyazı' olarak bilinir ve ABD, İngiliz ve Rus nükleer bombardıman uçaklarında kullanılmaya devam etmektedir.

Nükleer patlamaların termal radyasyonunun bir kısmını saptırmak amacıyla beyaza boyanmış bir nükleer bombardıman uçağı.

Siyahın en önemli çağrışımı elbette karanlıktır – ışığın tamamen yokluğu. Bu bilinmezlik unsuru hayal gücünü harekete geçirir ve siyahla ilişkilendirilen gizemin bir parçasıdır. Çoğu kültürde siyah, ölümle de ilişkilendirilir. Şüphesiz ki, Batı'daki ölümle ilgili sembolizmin ayrılmaz bir parçasıdır – tabutların, yas kıyafetlerinin, cenaze görevlilerinin takım elbiselerinin ve siyah Mariah cenaze arabasının rengidir. Bu, Hindistan'da ve Afrika'nın büyük bir bölümünde ve dünyanın birçok başka yerinde de anlamının bir parçasıdır. Örneğin, Kongo'daki Ndembu halkı, soyundan gelen kimsesi olmayan bir kişinin cesedine göbekten leğen kemiğine kadar siyah bir çizgi çizer – bu, sonsuza dek öldüklerinin bir işaretidir. Antik Mısırlılar siyahı mezarın rengi olarak görürlerdi ve tanrı Anubis siyah başlı bir çakal olarak tasvir edilirdi (buraya bakınız). Yaratılıştan önce gelen karanlık ve Nil çevresindeki toprakların verimliliği hakkındaki inançları nedeniyle ülkelerine 'Kara Toprak' adını vermişlerdir. Siyah giysili Nyx, Yunan gece tanrıçasıydı; yaratılışın başlangıcında var olmuş ve Hypnos (Uyku) ve Thanatos (Ölüm) dahil olmak üzere diğer tanrıların annesi olmuştur; gündüzleri ise gizemli Furies ve Kader Tanrıçalarıyla ilişkilendirilir.

KÖTÜ SİYAH

Siyahı ölüm, anlaşılmaz gizem, karanlık bilinmezlik ve en derin geceyle ilişkilendirdiğimizde , onu sihir, kötülük ve düpedüz kötü şansla ilişkilendirmek çok da zor olmaz. Batı geleneğinde kara büyü ve kara sanatlar, kara ayinler ve kara Şabatlar vardır. Kara kediler cadılık ve talihsizlikle, kara köpekler ise çeşitli şekillerde ölüm, kötülük ve depresyonla ilişkilendirilmiştir. İlk Batı filmlerindeki kötü adamlar siyah şapka ve siyah kıyafetler giyerdi. Hristiyan sembolizminde siyah, uzun zamandır Şeytan'ın, düşmüş meleklerinin ve cehennemin rengi olmuştur.

Yine, bu ilişki kıtaları ve kültürleri aşıyor: siyah, karanlık, sihir, günah, kötülük. Afrika'nın büyük bir bölümünde büyücülükle ilişkilendirilir. Örneğin, Nijerya'daki bazı Hausa halkı, insanları deliliğe sürükleyen, felç eden ve öldüren tehlikeli siyah tanrılardan korkar. Üzgün bir kişiye 'kara göbekli' derlerken, 'kara kalpli' olarak tanımlanan kişi öfkeli, dürüst olmayan veya herhangi bir düşman olabilir; bu terim bazı Arap ülkelerinde de aşırı kaba kabul edilen herkesi ifade etmek için kullanılır.

Ganalı Kente kumaş dokumacılarının kullandığı siyah şeritler, bir zamanlar ilk günahı temsil ettiği söylenirken, aynı zamanda yoğunlaşmış manevi enerjiyi de temsil eder. Antik Hindistan'da siyah, kötülüğü, terörü ve bir dizi diğer olumsuz özelliği tasvir etmek için kullanılıyordu. Yaklaşık bin yıl önce, imparatorluk Japonya'sında siyah giymek kötü şans getirmek anlamına geliyordu; bu nedenle toplumdan uzaklaşmak isteyenler - keşişler ve münzeviler - siyah giyerlerdi. Bugün bir Japon, "kara mide" anlamına gelen ancak mecazi olarak "kötü" anlamına gelen " *hara guroi " kelimelerini kullanabilir* . Modern Endonezya'nın bazı bölgelerinde siyah, şeytanların, felaketin, hastalığın ve solak insanların rengidir. Bu, hijyen ve hastalıktan kaçınmak için bir ellerini yemek yemek, diğer ellerini ise abdest almak için kullanmalarıyla ilgilidir; bu uygulama Hindistan'da da bulunur.

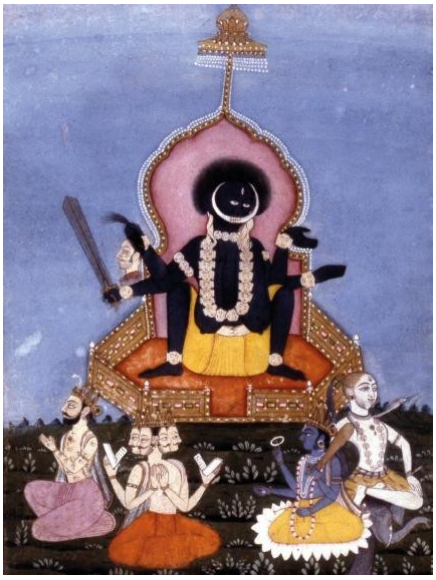

Yunan gece tanrıçası Nyx ve hem yıkımı hem de yaşamı temsil eden, korkunç siyah bir formdaki Hint tanrıçası Kali, burada büyük tanrılar Indra, Brahma, Vishnu ve Shiva tarafından tapınmaktadır.

Dünyanın bazı bölgelerinde siyah, benzersiz derecede olumsuz çağrışımlar kazanmıştır. İsveç ve Norveç'te siyah, kıskançlık ve hasetin rengidir – kıskançlıktan yeşile dönmek yerine, ' *svartsjuk* ' yani 'kara hasta' olurlar – ve Finlandiya'da kıskançlığa kapılanların ' *mustasukkainen* ' yani 'siyah çoraplı' oldukları söylenir.

SİYAHIN GÜCÜ

Siyah her zaman olumsuz olarak algılanmaz. Siyaha bakış açılarından biri, aşı fikrine benzer: Kötülüğe neden olan şey, insanı kötülükten de koruyabilir. Hintli ebeveynlerin çocuklarına siyah göz kalemi sürmelerinin asıl nedeni, onları kötü ruhlardan korumaktı. Hindistan'ın bazı bölgelerinde, beyazın kötülüğü çektiğine ve siyahın ise ona karşı koruduğuna inanıldığı için süte bir tutam kömür ekleme geleneği vardı.

Dünyanın diğer bölgelerinde siyahın daha belirsiz ve bazen olumlu anlamları bile vardı. 2300 yıl önce ilk Çin imparatoru Win Shi Huange, "siyah su kırmızı alevleri söndürür" sözüne atıfta bulunarak, kırmızı Zhou hanedanlığını devirmesi nedeniyle siyahı rengi olarak seçmişti.

Çin renk sembolizminde siyah, çeşitli şekillerde suyu (kuyudan aşağıya doğru görülen su gibi), kuzey yönünü (siyah kaplumbağa ile temsil edilir), Merkür gezegenini, kışı, soğuğu, domuzu, kestaneyi, darıyı ve gelişmenin durgun bir halini temsil eder. Siyah ayrıca, beyazla temsil edilen yang'ın aydınlık gücünün zıttı olan 'tam yin'i, yani karanlık gücü de temsil eder.

Birçok Kızılderili kabilesi için siyah, erkeklikle, güçle, saldırganlıkla ve kuvvetle ilişkilendirilmiş ve savaşta yüz boyası olarak kullanılmıştır – hayvan yağı veya tükürükle karıştırılmış kömür. Dünyanın daha kurak bölgelerinde siyah, bereketin rengidir ve zengin toprağı temsil eder. Örneğin, Kuzeybatı Afrika'nın bazı bölgelerinde kadınlar, evliliğin üzerinden bir hafta geçtikten sonra, bereketi sembolize etmek ve dönüşümü yansıtmak için siyah elbiseler giyerler – bu sembolizm, zengin toprağın renginden alınmıştır.

DİNDAR SİYAH

Batı geleneğinde , ölümün rengi aynı zamanda tövbenin rengi haline geldi; bu nedenle Katolik kiliselerinde Paskalya öncesi oruç döneminde siyah bayraklar görülür. Bu kökenden yola çıkarak, kilisenin ve özellikle din adamlarının renklerinden biri oldu. Kardinaller kırmızı, piskoposlar mor giyebilirken, din adamları ve rahibeler MS 6. yüzyıldan itibaren siyah

giydiler; ancak en azından geç Orta Çağ'a kadar siyah boyaların yokluğu nedeniyle aslında donuk, koyu gri bir renkti.

Soluk siyah sorunu, en azından parası olanlar için, on dördüncü yüzyılın sonlarında, üçlü boyama (mavi, sarı ve kırmızının birlikte boyanmasıyla kalıcı ve yeterince koyu bir siyah elde edilmesi) yoluyla daha derin, daha koyu siyahlar yaratmanın yolunun bulunmasıyla kısmen giderildi ve bu yeni, daha zengin siyah, Engizisyon'un faillerinin rengi oldu. Papa tarafından inancın saflığını sağlamak için yakma ve işkence göreviyle görevlendirilen İspanyol rahipler, uğursuz koyu siyah cübbeleriyle geldiler. Siyah elde etmek için renkleri karıştırma prensibi, siyah mürekkeplerde, keçeli kalemlerde ve benzerlerinde hala kullanılmaktadır.

Engizisyoncu General Tomás de Torquemada (ortada), siyah cübbesiyle.

16. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan yeni nesil dindar köktenciler – Kalvinistler, Lutherciler, Protestanlar, Anglikanlar ve onların kolları – cennet ve cehennem inançlarının katılığı ve sadeliğiyle örtüşen bu geleneği benimsediler.

Siyah, tevazu, dindarlık ve ciddiyetle özdeşleşmişti ve bu nedenle Püritenler için uygun renk olarak görülüyordu. Siyah cübbeleri sadece din

adamları için değil, cemaat üyeleri için de uygun bir kıyafet olarak değerlendiriyorlardı; mütevazı, alçakgönüllü, Tanrı'dan korkan insanlar için ağırbaşlı, ciddi bir renk. Bu durum, on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda Avrupa'nın her yerinde siyahı yas tutmanın zorunlu rengi haline getiren yasalarla da desteklendi.

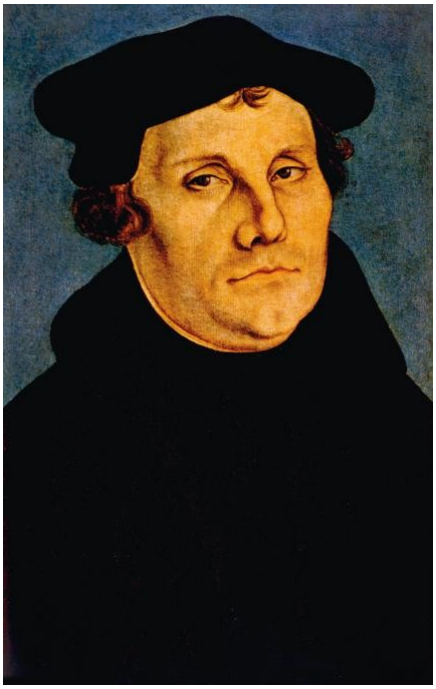

Martin Luther ve John Calvin'in her ikisi de inançlarının sembolü olarak siyah rengi tercih etmişlerdir.

KORSANLAR, PÜRİTANLAR VE KARA ALTIN

Avrupa'da yüzyıllarca geçerli olan tüketim yasaları, kimin hangi renkleri giyebileceğine dair katı sınırlar getirmişti. Siyah bu kısıtlamaların dışında kalıyordu ve bu da popülaritesinin artmasının nedenlerinden biriydi. On yedinci yüzyıla gelindiğinde, yükselen orta sınıfların neredeyse tüm meslek grupları iş kıyafetlerinde siyahı benimsemişti – bankacılar, avukatlar, hakimler, tüccarlar, doktorlar. Bu, amaç ciddiyetini, dürüstlüğü, dindarlığı ve profesyonelliği gösteriyordu .

Sorunlardan biri de, yüksek bir fiyat ödemeye hazır olunmadığı sürece, meşe dallarındaki safra arısı larvalarının ürettiği meşe safralarından elde edilen siyah bir boyayla yetinmek zorunda kalınmasıydı ve bu boya oldukça çabuk soluk, koyu turuncu bir renge dönüşme eğilimindeydi.

Diğer seçenekler arasında böğürtlen ve ceviz kullanmak da vardı ve bunlar meşe mazısından elde edilen siyah boyadan daha iyiydi, ancak yine de koyu griye daha yakındı. Ya da sirkeye batırılmış demir tozları kullanılabilirdi, ancak bu da koyu, kirli gri bir renk ortaya çıkardı.

Pahalı üç kat boyama yöntemine en iyi alternatif, önce kumaşı mavi bir taban oluşturmak için çivit otuna batırmak ve ardından siyahı sabitlemek için logwood adı verilen özel bir ağaç kabuğu kullanmaktı. Ancak bu logwood ağaçları yalnızca İspanyol Orta Amerika'sının timsah ve sivrisinek dolu mangrov bataklıklarında bulunuyordu; bu da özellikle İngilizler için bir sorun teşkil ediyordu çünkü logwood ithalatı İspanya için büyük karlar sağlıyordu, bu nedenle İngiliz yöneticiler 1581'de bunu yasakladılar.

SİYAH KUĞU ÇIKMAZI

Gerçek dışı iddialar için sıkça kullanılan eski bir atasözü vardır: Kanıt yokluğu, yokluğun kanıtı değildir. Siyah kuğu, bu argümanı göstermek için kullanılan örneklerden biridir. Yaklaşık 200 yıl öncesine kadar Avrupa'da hiç kimse siyah kuğu görmemiş veya duymamıştı. Siyah kuğulara dair hiçbir kanıt yoktu, peki bu siyah kuğuların var olmadığına dair bir kanıt mıydı? Gerçekte, siyah kuğular Avustralya ve Yeni Zelanda'da bolca bulunuyordu ve yakında ithal edileceklerdi. Başka bir deyişle, siyah kuğulara dair kanıt yokluğu, yetersiz bilgiden başka bir şeyin kanıtı olmadığı ortaya çıktı.

1673'te İngiliz ve İspanyol imparatorlukları arasında barış görüşmeleri yapıldıktan sonra yasak kaldırıldı ve bu da İngiltere'nin Orta Amerika'da (eski Britanya Hondurası, şimdiki Belize) küçük ve belirsiz bir dayanak noktası kazanmasına yol açtı.

İşte korsanlar devreye giriyor. Bir asırdan fazla bir süredir, haydutlar İspanyol gemilerinden kolonilerinden yağmaladıkları ganimetleri çalarak oldukça karlı bir iş yapıyorlardı. İspanyollar İngiltere'nin en büyük rakipleri olmaya devam ederken, İngiltere onların bu faaliyetlerine göz yumdu; ancak barış sağlandıktan sonra, Kraliyet artık korsanlığa müsamaha göstermedi, bu yüzden özel korsanlar geçimlerini sağlamanın başka yollarını bulmak zorunda kaldılar.

Birçoğu Britanya Hondurası'na çekildi ve daha sonra Sivrisinek Sahili olarak bilinen bölgede, artık yasal olan logwood siyah boya işine girdi. Böylece Püritenlerin kıyafetleri, mesleklerini değiştirmek zorunda kalan korsanlar tarafından ithal edilen logwood kullanılarak boyandı.

SİYAH GÜÇ, SİYAH GURUR

Kelimenin tam anlamıyla 'siyah' diye bir ırk yoktur ve bu şekilde tanımlanan veya kendilerini bu şekilde tanımlayan kişilerin ten renkleri çok açık kahverengiden çok koyu kahverengiye kadar değişir. Peki neden tüm kahverengi ten tonları 'siyah' olarak etiketleniyor?

Pek çok şey gibi, bu da köleliğe dayanıyor. Köle gemilerinden sağ kurtulan erkekler, kadınlar ve çocuklar çoğunlukla ten renginin genellikle koyu kahverengi olduğu Batı Afrika'dan geliyordu. Pembe veya krem rengi tenli köle sahipleri kendilerini beyaz diye adlandırdıkları gibi, kölelerini de siyah veya siyahtan türetilmiş kelimelerle adlandırdılar; 'zenci' kelimesi Latince *niger kelimesinden gelir* ve siyah anlamına gelir.

Bazı köle sahipleri, kadın kölelerine düzenli olarak tecavüz ederek melez çocuklar dünyaya getiriyor ve böylece 'soylarını' genişletiyorlardı. Amerika Birleşik Devletleri 1865'te köleliği kaldırdı, ancak köleler ve melez torunları aynı 'siyah' kategorisinde kaldı ve özellikle güney eyaletlerinde onlara karşı ayrımcılık yapan yasalar, ten rengi tonları arasında ayrım yapmıyordu. Bu nedenle, Afrika kökenli veya melez olan herkes aynı ırksal grupla özdeşleşiyordu – şimdi siyah, ama aslen renkli.

Köle satışı yapılacak bir köle gemisi Virginia'ya varıyor.

Birçok siyasi grup olumlu bir siyah kimliği oluşturmak için kampanya yürüttü ve 1960'larda, özellikle ABD ordusuna askere alınmayı reddettiği için dünya şampiyonluğu unvanı elinden alınan Muhammed Ali gibi spor yıldızlarının aldığı tavırlarda görülen daha militan bir siyah bilincini

savunan 'Siyah Güç' hareketi ortaya çıktı. Ali'nin dediği gibi, 'Onlar [Vietnamlılar] bana asla “zenci” demediler.'

1968'de iki Afro-Amerikan atlet, Tommie Smith ve John Carlos, Meksika Olimpiyatları'nda 200 metrede sırasıyla altın ve bronz madalya kazandıktan sonra, "The Star-Spangled Banner" çalarken siyah eldivenli yumruklarını havaya kaldırdılar. Her ikisi de siyah çorap giymişti (ve ayakkabı giymemişlerdi) ve Smith ayrıca siyah gururunun sembolü olarak siyah bir atkı takmıştı. Daha sonra şunları söyledi: "Eğer kazanırsam, Amerikalıyım, siyah bir Amerikalı değilim. Ama kötü bir şey yaparsam, o zaman bana zenci derler. Biz siyahız ve siyah olmaktan gurur duyuyoruz. Siyah Amerika bu gece ne yaptığımızı anlayacaktır."

Bu özel siyah kimliği, o zamandan beri "Siyah Güzeldir" gibi sloganlar ve siyah gururunun ifade edilmesiyle, liselerdeki Siyah Tarihi Haftaları ve en son olarak da Siyah Hayatlar Önemlidir kampanyalarıyla desteklenmiştir. Ve uluslararası alana, özellikle de 1960'ların sonlarında Steve Biko gibi genç liderlerin önderliğinde Siyah Bilinç hareketinin ön plana çıktığı apartheid Güney Afrika'ya yayılmıştır. Biko, bunu, "Zalimlerin elindeki en güçlü silah, ezilenlerin zihnidir" diyerek, siyahların aşağılık olduğu yönündeki miras alınmış düşüncelerle mücadele etmenin bir yolu olarak görmüştür. "Siyah" tanımı, apartheid tarafından ezilen herkesi kapsıyordu ve bu nedenle sadece Afrika çoğunluğunu değil, aynı zamanda melezleri ve Hint kökenlileri de içeriyordu. Biko, siyah olmanın "renk meselesi olmadığını: siyah olmanın zihinsel bir tutumun yansıması olduğunu" söylemiştir. 1977'de apartheid güvenlik polisi tarafından öldürüldü. Sonunda apartheid rejimi yıkıldı ve Nelson Mandela, Güney Afrika'nın ilk siyah başkanı olarak iktidara geldi.

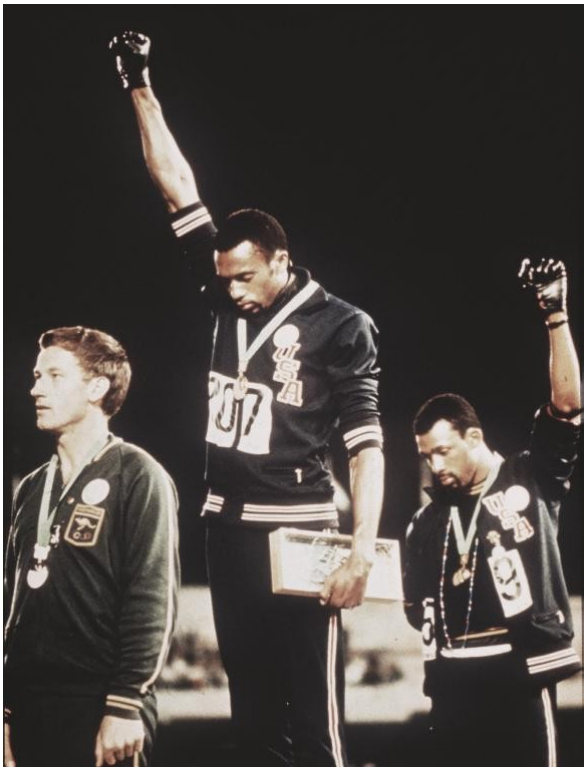

Tommie Smith (ortada) ve John Carlos (sağda), 1968 Meksika Olimpiyat Oyunları'nda Siyah Güç selamı vererek kollarını havaya kaldırıyorlar.

OLİMPİYAT HAREKETİ SİYAH GÜÇ SELAMINA NASIL TEPKİ VERDİ?

1936'da ABD Olimpiyat Komitesi'nin Nazi yanlısı başkanı Avery Brundage, Berlin Olimpiyatları sırasında sporcuların Sieg Heil selamı vermesini destekledi. Daha sonra Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı oldu ve bu sıfatla, 1968 oyunlarında Tommie Smith ve John Carlos'un siyah protesto selamı vermesinden dolayı öfkelendi ve bunun 'siyaset dışı' Olimpiyatlar için uygunsuz olduğunu söyledi.

Berlin 1936'dan farklı olduğunu ısrarla belirtti, çünkü Siyah Güç selamının aksine Nazi selamı bir 'ulusal selam' idi. Smith ve Carlos'un Olimpiyat köyüne girişinin yasaklanmasını emretti ve eğer bu gerçekleşmezse tüm ABD atletizm takımının da yasaklanacağı tehdidinde bulundu.

Sonuç olarak iki madalya sahibi de diskalifiye edildi. Daha sonra kendileri ve aileleri ölüm tehditleri aldı. Avustralya'nın gümüş madalya sahibi Peter

Norman, Smith ve Carlos'u açıkça destekledi ve onlarla birlikte podyumda İnsan Hakları için Olimpiyat Projesi (OPHR) rozeti taktı. OPHR, 'Kölelik Avery'nin görevinden alınmasını talep etmişti.

Norman, Avustralya Olimpiyat yetkilileri tarafından uyarıldı ve 1972 Münih Olimpiyatları'na seçilmedi. Bu olimpiyatlarda, 400 metrede madalya kazanan iki siyahi Amerikalı atlet – Vincent Matthews ve Wayne Collett – de podyumda protesto gösterisi yapmış ve onlar da men edilmişti. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) sonunda geçmişiyle sessizce barıştı ve 2013 yılında internet sitesinde şu açıklamayı yayınladı: "Madalya kazanmanın ötesinde, siyahi Amerikalı atletler ırksal protesto eylemiyle kendilerine isim yaptılar."

KÜÇÜK SİYAH ELBİSE

Yirminci yüzyıla kadar Batı giyiminde siyahın başlıca kullanım amacı, ölçülülük, tevazu ve yas tutmaktı. Ve bu rollerini koruyor; bu da siyahın erkek takım elbiseleri, ayakkabılar ve gece kıyafetleri için tercih edilen bir renk olmasının ve uzun yıllar boyunca arabaların, telefonların, bisikletlerin, İncillerin ve benzeri ciddiye alınması gereken şeylerin ana rengi olmasının nedenlerinden biridir. Görünüşte dindar olan Henry Ford, hayatının büyük bölümünde arabaları için başka bir renge izin vermeyi reddetti; efsanevi sloganı "İstediğiniz rengi seçebilirsiniz, yeter ki siyah olsun" idi.

Ancak yirminci yüzyılın ikinci on yılından itibaren, ciddiyet ve ağırbaşlılık gösterme arzusunun çok ötesine geçen, çok yönlü bir moda rengi olarak ortaya çıktı. Bu, ilk olarak 1920'lerin sonlarında kokteyl elbisesi olarak ortaya çıkan ve Gabrielle 'Coco' Chanel'in de ilk tasarımcıları ve savunucuları arasında yer aldığı küçük siyah elbise veya LBD ile başladı. Chanel'in dediği gibi: 'Kadınlar renklerin yokluğu dışında tüm renkleri düşünürler. Ben siyahın her şeye sahip olduğunu söyledim. Beyaz da öyle. Güzellikleri mutlak. Mükemmel bir uyum.'

Başlangıçtan itibaren, küçük siyah elbise nispeten kısa, düz ve sadeydi, ancak uzunluğu dönemin gelenek ve göreneklerine göre biraz değişti. 1940'lı ve 1950'li yıllarda ise 'ahlaksız' ve tehlikeli kadın imajını çağrıştıran, riskli bir unsur haline geldi.

Bu tarzın hayranları arasında Edith Piaf ve Wallis Simpson da vardı. 1960'larda gençlik kültürünün bir unsuru olarak mini etek şeklinde ortaya çıktı, ancak Audrey Hepburn'ün *Tiffany'de Kahvaltı filmindeki Hubert de Givenchy tasarımı küçük siyah elbisesiyle* belirli bir kadınsılığın simgesi olarak görülmesiyle sofistike bir hava da kazandı. Bugün de her zamanki gibi popülerliğini koruyor ve modaya önem veren her kadın için zamansız bir klasik olarak kabul ediliyor. Christian Dior'un dediği gibi: "Siyahı her zaman giyebilirsiniz. Her yaşta giyebilirsiniz. Neredeyse her durum için giyebilirsiniz; 'küçük siyah elbise' bir kadının gardırobunun olmazsa olmazıdır."

Modaya uygun siyah renk, sadece küçük siyah elbiseleriyle zarif Hepburn özentilerine özgü değil. Genellikle siyah olan askeri botlarla birleştiğinde, 1990'larda grunge kültürünün gözde rengi haline geldi ve Gotikler ile Berlin moda öncülerinin vazgeçilmezi oldu.

Audrey Hepburn, Tiffany'de Kahvaltı filminin tanıtım çekiminde küçük siyah elbisesini sergiliyor .

Elbiselerin yanı sıra, siyah kot pantolon, tişört, bluz, etek, eşarp, şapka, palto, oje gibi birçok şey için de çok tercih edilen bir renktir. Kurgusal Addams Ailesi karakteri Wednesday Friday Addams, başka bir şey giymeyi aklından bile geçirmezdi. "Daha koyu bir renk üretilene kadar siyah giymeyi bırakmam," demişti.

Biraz daha ince, daha sofistike, biraz daha somurtkan veya kasvetli, biraz daha karanlık, derin ve gizemli görünmek isteyen veya soluk tenini vurgulamak isteyen herkes siyaha yönelirdi. Doğru ellerde, isyankar imzasını korurdu.

Johnny Cash de siyahın çekiciliğini takdir edenlerdendi: "Siyahı sevdiğim için giyerdim. Hala da seviyorum ve giymek benim için hala bir anlam ifade ediyor. Hala isyanımın sembolü – durağan bir statükoya, ikiyüzlü kiliselerimize, zihinleri başkalarının fikirlerine kapalı olan insanlara karşı bir isyan."

Kara Veba Neden Siyahtı?

Veba , deri altında koyu lekeler bıraktığı için 'kara ölüm' olarak adlandırılıyordu; bu lekeler deri altı kanamadan kaynaklanıyor, ardından vücudun bazı kısımları ölüyor ve kararıyordu (nekroz). Kurbanlar öldüklerinde genellikle simsiyah ve şekilsiz hale geliyorlardı. Hastalığın kara sıçanlar tarafından taşındığı ve pireler tarafından yayıldığı günümüzde bilinmesine rağmen, o zamanlar bu durum anlaşılamamıştı.

'Kara Ölüm'e dair en eski Avrupa referansları, Belçikalı astronom Simon de Cevino'nun *mors nigra'ya atıfta bulunması gibi 1350 yılına kadar uzanmaktadır* , ancak bu ismin İngiltere'de kullanılması 1823 yılına kadar sürmüştür. Avrupa'da 18. yüzyılın başlarına kadar, Osmanlı İmparatorluğu ve Çin'de 19. yüzyılın ortalarına kadar ve Avustralya ile Amerika'nın bazı bölgelerinde 20. yüzyılın başlarına kadar tekrarlanan salgınlar yaşanmış ve bu süre zarfında dünya çapında 200 milyona kadar insanı öldürmüş olabilir. Son salgın 2014 yılında Madagaskar'da bildirilmiştir.

Farklı salgınlar için "Büyük Ölüm" veya "Büyük Salgın" gibi başka terimler de kullanılmıştır. Her seferinde aynı hastalık olup olmadığı konusunda bazı belirsizlikler vardır. Ayrıca, kara ölüm patojeni üç varyantta bulunur: bubonik, pnömonik ve septisemik veba.

Orta Çağ'da Avrupa'yı kasıp kavuran veba salgınının yol açtığı kabarcıklardan muzdarip bir çifti tasvir eden bir illüstrasyon.

KARARTMA

Uzun yıllar boyunca siyahi film ve tiyatro rolleri, ayakkabı cilası veya boyayla yüzlerini siyaha boyayan beyaz oyunculara verildi. Bunların en ünlülerinden, ya da en kötü şöhretlilerinden bazıları arasında, ilk sesli film olan 1929 yapımı *The Jazz Singer'da Al Jolson ve* 1965 yapımı *Othello'da Laurence Olivier yer almaktadır.*

Olivier gibi oyuncular, tiyatronun Shakespeare kahramanını ya da başka herhangi bir rolü canlandıracak siyahi oyuncular bulmayı düşünmemiş olması nedeniyle yüzlerini siyaha boyadılar. Ancak itiraz sadece çok az sayıdaki siyahi rolün beyaz oyunculara verilmesinden kaynaklanmıyordu; aynı zamanda tarihle de ilgiliydi. "Siyah yüz boyama" olarak bilinen uygulama, kölelik döneminde başlayan Amerikan minstrel gösterilerine kadar uzanıyor.

Laurence Olivier, Othello rolünü oynamak için yüzünü siyaha boyuyor.

Beyaz oyuncular, ya "şık giyimli zenci" ya da "neşeli, tasasız çiftlik işçisi" rollerini canlandırmak için tenlerini siyaha boyarlardı. Bu gösteriler, ABD'de 1960'ların başlarına kadar devam etti, ancak Sivil Haklar Hareketi onları şehirden uzaklaştırdı. İngiltere'de ise BBC'nin " *The Black and White Minstrel Show" adlı gösterisi* yirmi bir yıllık yayın hayatının ardından 1978'de sona erene kadar devam etti. Dikkat çekici bir şekilde, siyahi komedyen Lenny Henry 1975'te gösteride yer aldı. Daha sonra, sözleşme gereği buna bağlı olduğunu ve itiraz etme konumunda olmadığını açıkladı.

KARA CUMA

1952'den beri Amerikan Şükran Günü'nden sonraki gün , Noel alışveriş sezonunun başlangıcı olarak görülüyor; bu da büyük mağazaların çoğunun gece geç saatlere kadar açık kalması ve birçoğunun indirimler sunması anlamına geliyor. Alışveriş yapanlar da buna göre tepki veriyor. Peki neden 'Siyah'? Bazıları bunun mağazaların bilançolarının siyah rakamlara (kâr) girmesinden veya yılın o zamanında gökyüzünün her zaman karanlık olmasından kaynaklandığını iddia ediyor.

Asıl sebep şu ki, uzun yıllar boyunca kötü günler 'kara' olarak adlandırılıyordu (1869'daki mali panik ilk olarak 'Kara Cuma' olarak adlandırılmıştı) ve dükkan çalışanları ve polis için bu, ortaya çıkan stres ve kaos nedeniyle kötü bir gündü.

Bu terim ilk kez 1952'de Philadelphia'da, kalabalık ve yoğunluktan, bunun sonucunda ortaya çıkan ve genellikle trafik kazaları ve şiddeti de içeren kargaşadan umutsuzluğa kapılan polisler tarafından kullanıldı. 1970'lerin ortalarına gelindiğinde terim yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Bu gelenek ve Kara Cuma adı Kanada ve Meksika'ya, ardından tüm Avrupa'ya ve Hindistan, Güney Afrika, Yeni Zelanda, Kolombiya ve diğer birçok ülkeye yayıldı.

Gökkuşağının sonunda bulunan ödül, hayretin, zevkin ve zenginliğin kaynağıdır. Mükemmelliğe doğru çabalayan her şeye adını verir. Zafer ödüllendirildiğinde, bu övgünün bir parçasıdır – yarış kazananlarına verilen altın kaplama madalyalar veya ödüllü filmlerde rol alan kadın ve erkeklere verilen altın kaplama heykeller gibi. Değer verdiğimiz söylenen her şey, sessizlik de dahil olmak üzere, altınla kaplanır.

Gümüş gibi altın da tam anlamıyla bir renk değildir (sarıya yakın olsa da), ancak günümüzde renk yelpazesinin önemli bir parçasıdır; soyguncu baronların lüks limuzinlerinden altın rengi lame elbiselere kadar her şey için gösterişli veya ironik bir dekorasyon seçeneğidir.

Bir zamanlar altın boya, pahalı ve çok zahmetli altın varağından elde edilirdi, ama artık öyle değil. Günümüzde, gösteriş gerektiren her şey için, ister kitsch ister sahte kitsch olsun, çeşitli sentetik versiyonları mevcuttur. Kendi boyasını yapmak isteyenler için karıştırmak oldukça kolaydır – biraz kahverengiyi bol miktarda limon sarısı ve biraz beyazla karıştırarak elde edebilirsiniz; ancak altın renginin doğru bir tasvirini arayan bir sanatçı, bunun yerine altın nesnede yansıyan renkleri boyamayı deneyecektir.

En ünlü altın resim şüphesiz Gustav Klimt'in *Adele Bloch-Bauer I Portresi'dir* ; bu, sanatçının zengin Viyanalı hamisi ve dostu Adele Bloch-Bauer'in 1907 tarihli portresidir. Bloch-Bauer'i altın tonlarında gösterişli, uçuşan bir elbise içinde, canlı altın bir arka planla tasvir eden bu resim, daha sonra "altın dönemi" olarak adlandırılan dönemin son eseri olup, üç yıl boyunca yağlı boya ve altın varak kullanılarak yapılmıştır. 1941'de Naziler tarafından Bloch-Bauer'in evinden alınmış ve Yahudi bir kadını tasvir ettiği gerçeğine hiçbir atıfta bulunulmadan (sadece "Bir kadının portresi" olarak adlandırılarak) sergilenmiştir. 2000 yılında Bloch-Bauer'in yeğeni Maria Altmann, portrenin iadesi için Amerikan mahkemelerinde Avusturya'ya dava açmış ve sonunda davayı kazanmıştır; bu da Helen Mirren'in başrolünde oynadığı 2015 yapımı *Altın Kadın filmine ilham kaynağı olmuştur* .

Altın söz konusu olduğunda, rengi maddeden ayırmak zordur; rengin etkisi, maddenin değerinden kaynaklanır. Orta Doğu'da ilk kez çıkarılıp, altın eleme yöntemiyle işlenip, eserlerde kullanılmasından (muhtemelen 7.000 yıldan daha uzun bir süre önce) bu yana altın, tüm metallerin zirvesindeki yerini almıştır.

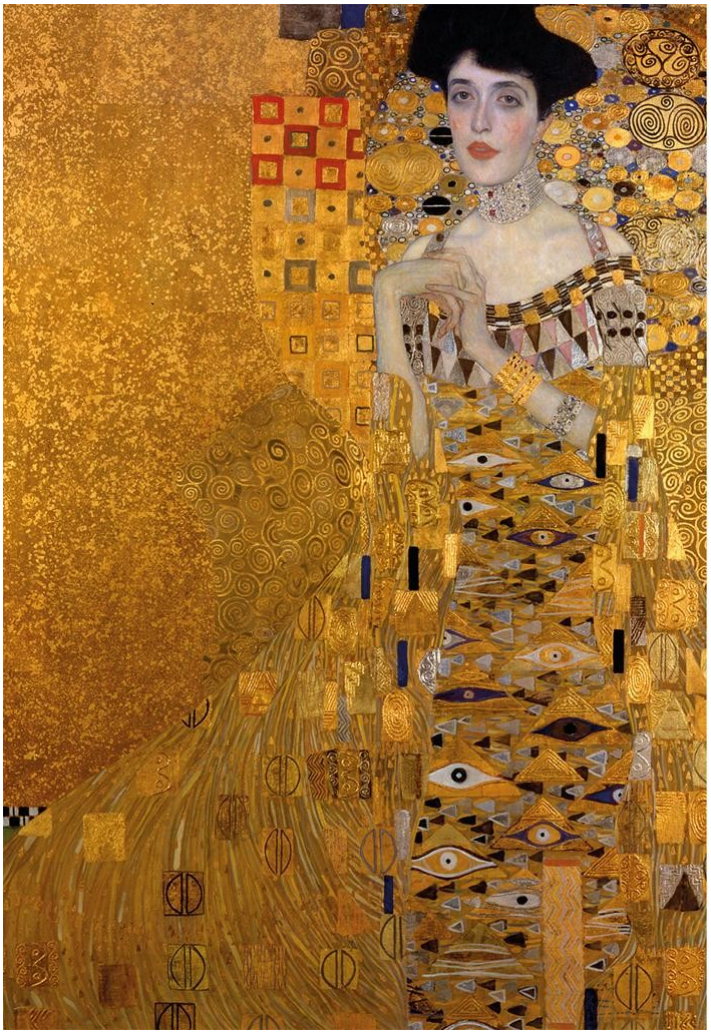

Gustav Klimt'in Adele Bloch-Bauer I Portresi.

Altın varak, bu türden güzel ortaçağ resimli el yazmalarının yapımında sıklıkla kullanılmıştır.

Göreceli nadirliği, parlaklığı, yumuşak bir metal olarak şekillendirilebilirliği ve kararmaya karşı direnci, hem mücevherat ve diğer zenginlik ve ihtişam göstergelerinde süs eşyası olarak hem de para birimi olarak dikkat çekici derecede tutarlı bir çok yönlülük kazandırmıştır. Yirminci yüzyılda elektronik bağlantı elemanı, fotoğraf toneri, takma diş kapağı, üst düzey CD'lerde yansıtıcı katman, Formula 1 ısı kalkanı ve uçak kokpit pencereleri için ultra ince buz çözücü katman olarak ek kullanım alanları bulmuştur.

KRAL MİDAS VE ALTIN DOKUNUŞ

Altının değeri bir bedel karşılığında gelir; eski ve modern toplumlar bunu uzun zamandır kabul etmiş, bu da altının açgözlülükle elde edilmesinin

ahlaki bedeli hakkında çağlar boyunca yankı bulan birçok uyarıcı kıssaya yol açmıştır.

Belki de en etkileyici olanı Kral Midas ve onun ölümcül altın dokunuşu hikayesidir. Gerçek Midas, MÖ yedinci veya sekizinci yüzyılda Yunanistan'daki Frigya'yı yönetmiştir. Ölümünden sonra (boğa kanı içerek intihar ettiği söylenir) dokunduğu her şeyin altına dönüştüğü de dahil olmak üzere bir dizi efsane ortaya çıkmıştır.

Aristoteles'in bu erken dönem versiyonunda, "boşuna duası" kabul edildikten sonra açlıktan öldü. Romalı şair Ovid bunu ele aldı. Onun versiyonunda, hasat tanrısı Dionysus, üvey babası ve öğretmeni olan satir Silenius'un kayıp olduğunu fark etti. Silenius köylüler tarafından bulundu ve onu tanıyan ve ona tam bir kraliyet muamelesi yapan Kral Midas'a götürüldü, ardından Dionysus'a geri gönderildi.

Minnettar tanrı daha sonra Midas'a bir dilek hakkı sundu ve o da altın dokunuşu seçti. Ancak, yiyecekleri, içecekleri ve her şeyi altına dönüşünce, duasını lanetledi. Yüzyıllar boyunca hikâyeye parçalar eklendi ve Amerikalı romancı Nathaniel Hawthorne'un bir çocuk kitabında anlatılan 19. yüzyıl versiyonunda, Midas'ın sevgili kızı da eklendi. Ona dokunur ve o da altına dönüşür; bunun üzerine Midas, açlıktan kurtulmak için Dionysos'a yalvarır. Pactolus nehrinde yıkanması söylenir ve nehir altına dönüşünce altın lanetinden kurtulur. Midas altından ve zenginlikten nefret etmeye başlar ve bunun yerine vahşi doğanın tanrısı Pan'a tapmaya yönelir.

Bu efsanenin ardındaki alegori, edebiyat dünyasında her zaman karşımıza çıkan bir tema olmuştur. Örneğin, sıkça tekrarlanan "her parlayan şey altın değildir" ifadesini ele alalım; bu ifade, değerli, kıymetli veya hoş görünen her şeyin o kadar da harika olmadığını ima eder. Bu, 1596 yılında Shakespeare'in *Venedik Taciri adlı eserinde kahraman Portia tarafından sorulan bilmecelerden birinin açılış cümlesiydi* ve "Altın kaplı mezarlar solucanları barındırır" uyarısıyla devam eder. Ne Portia ne de

Shakespeare özgünlük iddiasında bulunmaz. Sonuçta, Portia'nın bilmecesinin ikinci cümlesi "Bunu sık sık duymuşsunuzdur" şeklindedir.

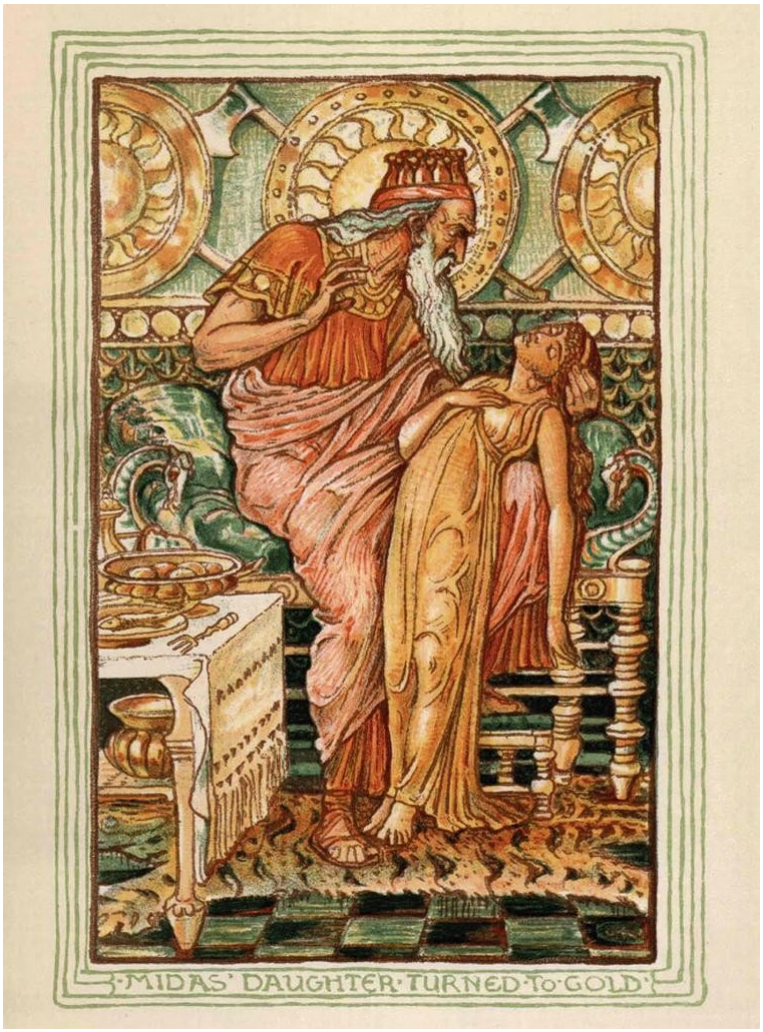

Kral Midas'ın altın dokunuşu kızını altına dönüştürür; bu, servet ve zenginliğe susamış herkese ibretlik bir derstir.

Daha eski bir anlatım Chaucer'ın Yeoman's Tale adlı eserinde bulunur : "Ama altın gibi parlayan her şey / Altın değildir, duyduğum kadarıyla." Chaucer, *Şöhret Evi'nde de bu temaya sadık kalmıştır:* "Parlayan her şey altın değildir." Midas efsanesi gibi, bu da eski çağlara dayanır: Latince *Non omne quod nitet aurum est ifadesi* "Parlayan her şey altın değildir" anlamına gelir.

Midas temasını tersine çeviren (nispeten) modern bir varyant, George Eliot'ın muhteşem alegorik romanı *Silas Marner'dan gelir* ; burada baş

kahraman, yalnız ve ruhsuz bir hayat yaşar, altın biriktirir, ancak bu altın çalındığında, bunun yerine yetim bir kız bebek olan altın saçlı Eppie'yi bulur ve onu kendi kızı gibi büyütür, mutluluk ve huzur bulur ve bu mutluluk, dokunduğu herkese yayılır.

ALTIN SIRLAR

Altın keşifleri insanları ve ülkeleri değiştirir. 1848'de Kaliforniya'daki Coloma'da altın bulunduğunda, 300.000 kişi ertesi yıl servet aramak için eyalete akın etti ve San Francisco bir köyden şehre dönüştü. Onlar 49'lular olarak tanındılar.

Altının çoğu yer yüzeyinin altındaki kayalarda bulunur ve bunun büyük bir kısmı Güney Afrika'daki madenlerden gelir. Bu durum, 19. yüzyılın son büyük savaşlarından biri veya 20. yüzyılın ilki olan 1899-1902 Anglo-Boer Savaşı'nın kaynağıydı; bu savaşta İngilizler, Boerlerin Afrikalılardan aldıkları toprakları geri aldılar. 1886'da başlayan ve Johannesburg'un gelişimine yol açan Witwatersrand altın hücumu, bölgedeki ilk altın madencilerinin keşiflerinden yaklaşık 900 yıl sonra gerçekleşti.

1935 yılında Güney Afrika hükümeti tarafından görevlendirilen arkeologlar, Limpopo nehri yakınlarındaki Mapungubwe adlı bir tepede Demir Çağı'na ait bir yerleşim yeri keşfettiler. MS 1000 yılına tarihlenen bu alanda bulunan nesneler arasında cam, kalay, fildişi ve bakırdan yapılmış süs eşyalarının yanı sıra çömlekler de vardı. Ayrıca, seçkinler için mezar hediyesi olarak kullanılan altından yapılmış çeşitli nesneler de bulundu.

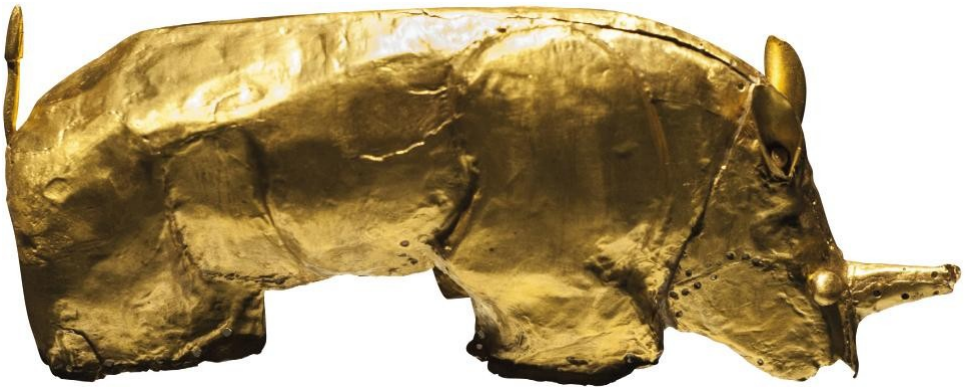

Güney Afrika'daki Mapungubwe tepesi yerleşiminden altın yapraklarla kaplı gergedan.

En dikkat çekici olanı, on üçüncü yüzyılda yapılmış, altın yaprakla kaplı, küçük ve incelikle oyulmuş bir gergedan heykelidir. Altın, o dönemde yerel bölgede çıkarılıp eritiliyordu. Beyaz hükümet yetkilileri bu bölgeyi korudular ve bulguları gizli tuttular, çünkü Avrupalılar bölgeye ayak basmadan yüzlerce yıl önce Afrikalıların altın madencisi ve gelişmiş kuyumcu olduklarının yaygın olarak bilinmesini istemiyorlardı. Bu nesnelerin çoğu, ülke demokrasiye geçtikten sekiz yıl sonra Pretoria'daki kilitli bir odada bulundu.

Mapungubwe'nin, Afrika'nın doğu kıyısı boyunca uzanan ve günümüz Tanzanya'sına kadar ulaşan, altın bakımından zengin güney Afrika madenlerini birbirine bağlayan ve Çin, Hindistan ve Orta Doğu'ya kadar ticaret bağlantıları olan, Demir Çağı'na ait müstahkem ticaret merkezlerinden oluşan bir ağın parçası olduğu artık biliniyor.

Bu şehir devletlerinin en etkileyici olanı, günümüzde Büyük Zimbabve olarak bilinen, 18.000 kişiye ev sahipliği yapmış 722 hektarlık kraliyet sarayıdır. İnşaatına 900 yıl önce başlanmış olup, inşasından sonraki 200 yıl içinde Büyük Zimbabve çevresinde yaklaşık 20 milyon ons altın çıkarıldığı tahmin edilmektedir.

On beşinci yüzyılda yaşamış Portekizli tüccarların anlatımlarına göre, burası altın madenleriyle çevriliydi. Beyaz Rodezya hükümeti, arkeologlarının bu konuda gerçeği (yani 11. yüzyıldan kalma Şona

halkının ataları tarafından inşa edildiğini) söylemelerini yasakladı ve bunun yerine, bilinmeyen bir tarihte Arap 'Hamit' halkı tarafından inşa edildiğini söylemelerini emretti.

Afrika'daki altın madenciliğinin merkezlerinden biri olan Büyük Zimbabve şehir devletinin kalıntıları.

SARI RENK

Sarışın , çekici genç kadınlara zaman zaman 'altın saçlı güzeller' denir, ancak saçı gerçekten altın rengi olan biri oldukça garip görünürdü. Bir diğer seçenek ise 'sarı'dır, ancak halk şarkıcısı Donovan'ın 'Sarı, gerçek aşkımın saçının rengidir' sözü dışında, sarıyı kadın saçları için sıfat olarak kullanan pek kimse yoktu. Bu yüzden, sarışından daha gösterişli ve altından daha az abartılı bir kelime kullanıyoruz: sarışın (veya erkekler için sarışın, ve her ikisi için de sıfat olarak).

Saç rengi, koyu pigment olan ömelaninin düşük seviyelerinden kaynaklanır ve bazen ek bir sıfat daha alır: beyaz sarı, altın sarısı, bal sarısı, platin sarısı, çilek sarısı, kum sarısı, koyu sarı, küllü sarı, kirli sarı ve elbette altın sarısı.

İngilizcede sarı saçla ilgili ilk referans 1481 yılına dayanıyor, ancak "açık tenli" kelimesinin yerini alması uzun zaman aldı. Kökeni Fransızcaya dayanıyor ve Fransızca da bu kelimeyi Orta Çağ Latincesinden miras aldı. Latincede kullanılan *blundus kelimesi* , Antik Latince *flavus kelimesinin bozulmuş bir hali olup* , gerçekten de sarı anlamına gelir.

Günümüzde 'sarışın' kelimesi kendi başına birçok anlam kazanmıştır. Bir erkek sarı saçlı olarak tanımlanabilir, ancak nadiren 'bir sarışın' olarak nitelendirilir; oysa bir kadın için bu saç rengi onun varlığını tanımlamak anlamına gelebilir: 'O bir sarışın' veya 'Şuradaki uzun boylu sarışın o' veya 'Saçlarını boyatmış'.

Yine, bununla birlikte kullanılabilecek sıfatlar da var; örneğin, "büyülü sarışın" aynı zamanda "aptal sarışın" da olabilir ve ona "Sarışınlık anı mı yaşıyorsun?" diye sorulabilir. Daha iddialı bir örnek olarak, pop yıldızı Madonna'nın kışkırtıcı ve müstehcen 1990 dünya turnesinin adı "Blond Ambition" (Sarışın Hırsı) idi ve bu, bir şekilde " *Blond Ambition" (Sarışın Hırsı) adlı kitaba ve 2007 yapımı filme* (sonunda başarıya ulaşan zeki bir sarışın hakkında) ilham vermiş olabilir.

Dışarıdan bakıldığında farklı görünse de, dünya nüfusunun %98'inin doğal olarak sarı saçı yoktur. Yine de bazı evrimsel psikologlar, sarı saçın cinsel seçilim yoluyla evrimleştiğini, yani erkek beyinlerindeki tanımlanmamış bir biyolojik süreç sonucunda erkeklerin sarı saçı doğuştan seksi bulacak şekilde evrimleştiğini savunuyor. Ancak bu görüşü destekleyen hiçbir kanıt yok ve yaygınlığın coğrafi dağılımı tamamen çevresel bir kökeni gösteriyor.

Madonna'nın 'Blond Ambition' dünya turnesi, 'sarışın' etiketinin daha iddialı bir şekilde kullanıldığı bir turneydi.

Sarı saç ilk olarak İskandinavya ve Baltık Denizi ülkelerinde evrimleşmiştir ve bugün de en yaygın olduğu yer burasıdır – Nazi rejiminin sarı saçı Aryan idealinin bir parçası olarak gördüğü Almanya'ya kıyasla daha yaygındır. Evrimi, daha kuzeydeki ülkelerde daha açık ten rengine yönelik doğal seçilimle ilgilidir, çünkü açık ten rengi güneş ışığının UV ışınlarını kullanarak D vitaminini daha iyi sentezler.

Ancak, eğer atalarınız dünyanın kutuplarından birine daha yakın bir bölgesinde yaşamış ve deniz ürünleri ile belirli diğer proteinler açısından zengin bir beslenme düzenine sahip olmuşlarsa, daha açık ten ve saç rengine evrimsel olarak daha az ihtiyaç duymuş olurlar; bu da İnuitlerin siyah saçlı ve koyu tenli olmalarının nedenlerinden biridir. Japonya'daki üç üniversitede yapılan son genetik araştırmalar, sarışınlığa neden olan genetik mutasyonu izole etmiş ve ortaya çıkışını yaklaşık 11.000 yıl öncesine tarihlemiştir.

Sarı saç, kahverengi, siyah veya kızıl saçtan daha çekici değildir. Ve mevcut kültürel statüsü her zaman bu kadar sağlam değildi. Sonuçta,

Grimm Kardeşler 1812'de *Pamuk Prenses'i yazdıklarında* , kahramanlarına 'kömür kadar siyah' saç vermişlerdi. Sarı saçın artan çekiciliği, erken dönem siyah beyaz filmlerdeki görünürlüğüyle, oradan da reklam kampanyaları için seçilen modellere ve tekrar geriye doğru ilerleyerek güçlendi.

Marilyn Monroe'nun sarı saçlarının, sarı rengin yirminci yüzyıldaki kalıcı popülaritesine ve cinsel çekicilikle ilişkilendirilmesine katkıda bulunduğu söyleniyor.

1950'lerde Marilyn Monroe'nun altın çağı başladığından beri, sarışınlık cinsel çekicilikle ilişkilendirilmiştir; bu da bazı anketlerin sarışın garsonların en yüksek bahşişleri aldığını öne sürmesinin nedeni olabilir.

Sarışınlık, uzun zamandır gençleştirici bir etkiye de sahip olmuştur çünkü sarı saçlı doğan çocukların saçları büyüdükçe kahverengiye döner. Ancak modern saç boyaları, sarışınlığı daha erişilebilir hale getirerek demokratikleştirdi ve birçok koyu saçlı kadının, eğer sarışınlar gerçekten daha çok eğleniyorsa ve beyler gerçekten sarışınları tercih ediyorsa, o zaman neden olmasın diye düşünmesine yol açtı.

1950'lerde, yirmi beş yaş üstü İngiliz ve Amerikalı kadınların sadece yüzde 8'i saçlarını boyuyordu. Bugün, her iki ülkedeki araştırmalara göre, bu rakamın yüzde 50 ile 75 arasında olduğu söyleniyor ve tercih edilen renk sarının çeşitli tonları. Doğal sarışınların çok az olduğu ülkeler de dahil olmak üzere, giderek artan sayıda erkek de bu trendi takip ediyor gibi görünüyor. Acaba onlar da "aptal sarışınlar" veya "altın saçlı güzeller" olarak mı anılacaklar?

SESSİZLİK NE ZAMAN ALTIN DEĞERİNDE OLDU?

Düşüncelerinizi dile getirmektense sessiz kalmanın daha iyi olduğunu ima eden bu ifadenin kökeni oldukça belirsizdir. İngiliz şair ve romancı Thomas Carlyle, bu ifadeyi İsviçre Almancasından ödünç alarak 1836 tarihli romanı Sartor *Resartus'ta* (Sessizlik Üzerine Yazıt) kullanmıştır. Carlyle, romanında sessizlik konusuna çokça değinmiştir. Şöyle yazmıştır: "İsviçre Yazıtı'nda da belirtildiği gibi: *Sprecfien ist silbern, Schweigen ist gold* (Konuşmak gümüş, Sessizlik altındır)..." Bu ifadenin ise MS 600 yılına, çok sayıda vaaz içeren "Midraş" adlı bir Yahudi haham yorumunda kullanıldığı zamana dayandığı söylenir. Belki de bu ifadenin en iyi kullanımı Muhammed Ali'den gelmiştir: "İyi bir cevap bulamadığınızda sessizlik altındır."

SON SÖZ

Doğduğumuz andan itibaren neredeyse tamamen farklı renklere dayalı gerçekler ve görüşlerle bombardımana tutuluyoruz .

Hangi kültürde doğarsak doğalım, o kültürün inanç ve geleneklerine bağlı olarak, birincil ve ikincil renklerin çoğu hakkında temel bilgiler ediniriz. Bazı renklerin anlamları elbette yaygındır: kırmızı, diğer şeylerin yanı sıra kan ve tehlikeyle ilişkilendirilir; beyazın ise her zaman en az bir anlamı saflıktır.

Renk tanımlarına gelince bile, öğrenilenler zamana ve yere bağlı olabilir. Renkleri tanımlamanın ve onlarla ilişkilendirilen şeyleri adlandırmanın

ötesine geçip sembolizm dünyasına girildiğinde, çağrışımları belirlemek daha da zorlaşır.

En az 100.000 yıldır, bizimkine benzer beyinlere sahip modern insanlar, sembolizmle dolu hayatlar yaşıyorlar. Bu, bizi insan yapan şeyin önemli bir parçasıdır: hayal kurma, soyut düşünme, kendimizi başkasının yerine koyma ve düşüncelerimizi, arzularımızı ve hayallerimizi iletmek için dili kullanma yeteneğimiz. Renk de bunun önemli bir parçasıdır. Karşılaştığımız şaşırtıcı dünyaya anlam ve statü atfetmemize yardımcı olur.

Ancak sembol seçimimiz, düşündüğümüzden daha az evrenseldir; bunun basit nedeni, farklı ortamların, farklı tarihlerinin ve farklı kültürel deneyimlerin, dünyaya bakış açımızı ve diğer insanların yaşamlarını hayal etme biçimlerimizi birbirinden farklı kılmasıdır. Bu nedenle, renklerin anlamlarının zaman içinde ve yerden yere değişmesi ve artması hiç de şaşırtıcı değildir.

Bazen bu alternatif anlamlar bir kültürün derinliklerine kadar işler. Siyahın dünyanın bazı bölgelerinde ölümle ilişkilendirilmesinin, diğerlerinde ise ilişkilendirilmemesinin nedenini ancak tahmin edebiliriz. Başka zamanlarda ise kültürel temelli anlamlar çok özel kaynaklardan gelir. İngilizce konuşulan dünya, 400 yıldan fazla önce yaşamış en büyük oyun yazarı ve şairinin yazıları nedeniyle kıskançlığı yeşil olarak görür. İslam dünyası ise Kur'an'daki önemli şahsiyetler nedeniyle aynı renge yüce bir anlam yükler.

Ancak kaynaklar eski veya modern olsun fark etmez, çoğumuz renk kavramlarımızı en eski zamanlardan itibaren özümser ve farklı renklerin ne anlama geldiği, hatta renk seçimi söz konusu olduğunda neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda belirli fikirler geliştiririz. Renkleri görme biçimimizin evrensel olduğunu varsayabiliriz, ancak gerçekte bunların çoğu kalıtsal fikirlerdir ve kalıtım zamanla değişebilir. Başka bir deyişle, renk algımız ve farklı renklere dair algımız kültürel olarak koşulludur.

Bu kitabın göstermeye çalıştığı şey, bir rengin en temel anlamlarının ötesine geçtiğimizde – kan, ateş, saflık, ölüm, yaşam – renk spektrumunun geri kalanının yorumlanmaya açık olduğudur.

TEŞEKKÜRLER

Birkaç kişinin yardımı olmadan bu kitap asla ortaya çıkmazdı. Özellikle iki kişiye teşekkür etmek istiyorum: Son üç kitabımda beni temsil eden ve bu kitabın görüşmelerini yürüten enerjik menajerim Andrew Lownie ve bana fikirler veren, her zaman benim fikirlerime yanıt veren ve düzenleme ve fotoğraf onayı da dahil olmak üzere sonuna kadar yönlendiren her zaman cesaretlendirici editörüm George Maudsley. Onunla çalışmak her zaman bir zevkti. Ayrıca, fotoğraf araştırmalarıyla bu kitabı bu kadar güzel kılan Judith Palmer'a ve bu yapbozun parçalarını bir araya getirmedeki mükemmel çalışması için tasarımcı Darren Jordan'a da teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

"Renklerin Hikayesi" adlı eser için yapılan araştırmalar, renk kullanımı konusunda uzman sanatçılar ve diğer kişilerle yapılan bir dizi röportaj ve görüşmeyle başladı. Ayrıca, renk ve renk algısıyla ilgili az bilinen dergilerde yayınlanan çok sayıda akademik makalenin okunmasını da içeriyordu. Ve elbette, kapsamlı internet araştırması da yapıldı. Ayrıca, özellikle aşağıdaki kitaplar olmak üzere, renkle ilgili önceki kitaplardan da ilham alındı; bunların hepsi şiddetle tavsiye edilir:

Johann Eckstut ve Arielle Eckstut, *Renklerin Gizli Dili* , Black Dog ve Leventhal Yayınları, New York, 2013.

Victoria Finlay, *Renk* , Hodder and Stoughton, Londra, 2002.

Victoria Finlay, *Sanatta Rengin Muhteşem Tarihi* , Getty Yayınları, Los Angeles, 2014.

David Hornung, *Renk: Sanatçılar ve tasarımcılar için bir atölye çalışması* , Laurence King Publishing, Londra, 2012.

Derek Jarman, *Chroma* , Century, Londra, 1994.

Kassia St Clair, *Renklerin Gizli Yaşamları* , John Murray, Londra, 2016.

Jude Stewart, *Roy G Biv: Renk Hakkında Son Derece Şaşırtıcı Bir Kitap* , Bloomsbury, New York ve Londra, 2013.

Anne Varichon, Renkler: Ne Anlama Geliyorlar ve Nasıl Oluşturulurlar, Abrams, New York, 2006.

RESİM KAYNAKLARI

GİRİİŞ

Sayfa bağlantısı

Kafiye ve Mantık 2007 © Lara Harwood 2017

Sayfa bağlantısı

Everett Tarihi/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Atypeek/iStock

Sayfa bağlantısı

Mark Fairchild/Creative Commons CC BY-SA 3.0

Sayfa bağlantısı

Claude Monet, *Rouen Katedrali, Batı Cephesi* , 1894; görsel Everett-Art/ Shutterstock.com

Claude Monet, *Rouen Katedrali (Mavi ve Altın Harmony)* , 1893, Musée d'Orsay, Paris; resim Yorck Projesi: *10.000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH

Claude Monet, *Rouen Katedrali (Mavi Uyum)* , 1893, Musée d'Orsay, Paris; görüntü Yorck Projesi: *10.000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH Claude Monet, *Rouen Katedrali, Batı Cephesi, Güneş Işığı* , 1894; görüntü Everett-Art/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

HHMI 2008 Yıllık Raporu için illüstrasyon © Lara Harwood 2017

KIRMIZI

Sayfa bağlantısı

Güzel Sanatlar Görselleri/Heritage Images/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Anna Zieminski/AFP/Getty Images

Eduardo Rivero/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Brent Stirton/Getty Images

Sayfa bağlantısı

SatpalSingh/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

VCG aracılığıyla Getty Images

Sayfa bağlantısı

Silver Screen Collection/Hulton Archive/Getty Images

Constance Bannister Corp/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Nathaniel Hawthorne'un "Kırmızı Mektup" adlı eserinden Hugh Thomson tarafından yapılmış illüstrasyon , George H. Doran Company, New York (1920).

Sayfa bağlantısı

"A Apple Pie & Other Nursery Tales" adlı kitaptan bir illüstrasyon , George Routledge and Sons, Londra & New York (yaklaşık 1870).

Hans Andersen'in Peri Masalları'ndan W. Heath Robinson tarafından yapılmış illüstrasyon , Constable & Co. Ltd., Londra (1913)

Sayfa bağlantısı

Henry W. Elson'ın "Modern Zamanlar ve Yaşayan Geçmiş" adlı eserinden bir illüstrasyon , American Book Company (yaklaşık 1921).

Popüler Grafik Sanatlar, Baskılar ve Fotoğraflar Bölümü, Kongre Kütüphanesi, LC-DIG-pga-02437

Sipa Press/REX/Shutterstock

Bettmann/Getty Images

Sayfa bağlantısı

akg-images/Universal History Group/Universal History Archive

Sayfa bağlantısı

ClassicStock.com /SuperStock

Sayfa bağlantısı

Agnolo Bronzino, *Genç Bir Kadın ve Küçük Oğlu* , yaklaşık 1540, Ulusal Sanat Galerisi, Washington, DC; görsel Everett-Art/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

AmandaLewis/iStock

Retrographik.com'un izniyle.

Viktorya Dönemi Gelenekleri/ Shutterstock.com

Viktorya Dönemi Gelenekleri/ Shutterstock.com

TURUNCU

Sayfa bağlantısı

Thierry Falise/LightRocket via Getty Images

Sayfa bağlantısı

Prisma/UIG/Getty Images

Sayfa bağlantısı

User5387422_776/iStock

Le Theatre du Monde, ou Nouvel Atlas'tan harita , cilt. 2, Guillaume ve Jean Blaeu, Amsterdam (1647)

Sayfa bağlantısı

New York Şehrinin Mührü ve Bayrağı 1665–1915 adlı kitaptan bir illüstrasyon , The Knickerbocker Press (1915).

Popüler Grafik Sanatlar, Baskılar ve Fotoğraflar Bölümü, Kongre Kütüphanesi, LC-DIG-pga-01879

Sayfa bağlantısı

John Reardon/REX/Shutterstock

Sayfa bağlantısı

John Gurzinski/AFP/Getty Images

Sayfa bağlantısı

tbradford/iStock

KAHVERENGİ

Sayfa bağlantısı

JeremyRichards/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

İspanya Ulusal Araştırma Konseyi'nin (CSIC) izniyle.

Sayfa bağlantısı

Gianni Dağlı Orti/REX/Shutterstock

Sayfa bağlantısı

Mary Evans Fotoğraf Kütüphanesi/SZ Fotoğraf/Scheri

Sayfa bağlantısı

Sanatçı Afişleri, Baskılar ve Fotoğraflar Bölümü, Kongre Kütüphanesi, LC-DIG-ppmsca-18745

Sayfa bağlantısı

Sir Edward Parrott'ın (MA, LL.D, Thomas Nelson and Sons, 1917) " *Çocuklar İçin Savaş Hikayesi"* adlı eserinden bir illüstrasyon .

Major AC Lovett'in, Major GF MacMunn, DSO'nun *"Hindistan Orduları" adlı eserinden (Adam and Charles Black, Londra, 1911) bir illüstrasyonu.*

FashionStock.com / Shutterstock.com

FashionStock.com / Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Oyuncak Ayı'dan (26 Eylül 1964), Resim © Look and Learn

Mary Evans Resim Kütüphanesi

Juliana Horatia Ewing'in "The Brownies & Other Tales" adlı eserinden Alice B. Woodward tarafından yapılmış illüstrasyon , G.Bell & Sons Ltd., Londra (1920).

SARI

Sayfa bağlantısı

Carl Gustav Hellqvist, 1882, *Valdemar Atterdag Visby'yi Ransom'a Tutuyor*, 1361, Nationalmuseum, Stockholm; resim Güzel Sanatlar Görselleri/Miras Görselleri/Getty Images

Sayfa bağlantısı

De Agostini/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Mary Evans Resim Kütüphanesi

Sayfa bağlantısı

Miller NAWSA Seçme Hakkı Albümleri, 1897–1911, Nadir Kitaplar ve Özel Koleksiyonlar Bölümü, Kongre Kütüphanesi, LC-rbcmil.scrp4000702

Sayfa bağlantısı

Helen H. Richardson/ *The Denver Post* via Getty Images

Sayfa bağlantısı

Xaume Olleros/AFP/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Le Kostüm Ancien et Moderne'den illüstrasyon : Asie , cilt. 1 Giulio Ferrario tarafından, Milano (1815)

Sayfa bağlantısı

KeystoneUSA-ZUMA/REX/Shutterstock

Sayfa bağlantısı

hecke61/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

1899 tarihli karikatür.

Sayfa bağlantısı

Mary Evans Resim Kütüphanesi

Sayfa bağlantısı

Vincent Van Gogh, *İyi Samiriyeli (Delacroix'den sonra)* , 1890, Kroeller-Mueller Müzesi, Hollanda; resim Yorck Projesi: *10.000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH

Sayfa bağlantısı

Moviestore Koleksiyonu/REX/Shutterstock

Sayfa bağlantısı

Richard Fenton Outcault'un "The Yellow Kid" adlı eserinin illüstrasyonu, *Antique Phonograph Monthly* dergisinin 3. cilt, 8.

sayısından (Ekim 1975) Allen Koenigsberg (yayıncı) ve Robert Feinstein'ın (yazar) izniyle yeniden basılmıştır.

YEŞİL

Sayfa bağlantısı

Asif Waseem/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Thoom/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

William Shakespeare'in " *Bir Yaz Gecesi Rüyası" adlı eserinden* Arthur Rackham tarafından yapılmış illüstrasyon , Doubleday, Page & Co., New York (1914).

Buyenlarge/SuperStock

Sayfa bağlantısı

© Britanya Kütüphanesi Kurulu. Tüm hakları saklıdır./Bridgeman Images

Sayfa bağlantısı

George Harrap'ın (yaklaşık 1910) *"Robin Hood ve Neşeli Haydutları"* adlı eserinden bir illüstrasyon ; görsel © Look and Learn

Sayfa bağlantısı

Transcendental Graphics/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Anna Pakutina/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Arthur Simoes/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Michael Pacher, *St. Augustine ve Şeytan* , yak. 1471–75, Alte Pinakothek, Münih; resim Yorck Projesi: *10.000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH

Sayfa bağlantısı

Esa Hiltula/age fotostock/SuperStock

Sayfa bağlantısı

Güzel Sanat Görselleri/SuperStock

Sayfa bağlantısı

Arthur Rackham'ın JM Barrie'nin *"Peter Pan in Kensington Gardens" adlı eserinden* (Hodder & Stoughton, Londra, yaklaşık 1912) bir illüstrasyonu.

MAVİ

Sayfa bağlantısı

Kokhanchikov/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Werner Forman/Universal Images Group/Getty Images

Werner Forman/Universal Images Group/Getty Images

Sayfa bağlantısı

BBC Sinema Galerisi/Getty Images

BBC Sinema Galerisi/Getty Images

paveir/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

YouGov/ yougov.com'un izniyle.

Sayfa bağlantısı

yaş fotostock/SuperStock

ACME Görüntüleri/SuperStock

Sayfa bağlantısı

© Ashmolean Müzesi/Mary Evans Resim Kütüphanesi

Ephotocorp/age fotostock/SuperStock

Sayfa bağlantısı

Jaroslav Moravcik/ Shutterstock.com

Durham Katedrali Kütüphanesi, MS AI19A, folio 207v, Durham Katedrali Kurulu'nun nazik izniyle yeniden üretilmiştir.

Sayfa bağlantısı

Jon Super/AFP/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Leonid Andronov/iStock

Sayfa bağlantısı

Mehmet Çetin/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Gordon Frederick Browne'un Ernest Nister'ın *İngiliz Tarihinin Kahramanları ve Kahraman Kadınları adlı eserinden (yaklaşık 1895) yaptığı illüstrasyon; görsel © Look and Learn*

Sayfa bağlantısı

Hızlı Çekim/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Education Images/UIG via Getty Images

Sayfa bağlantısı

Il Kostüm Antico e Moderno'dan illüstrasyon , cilt. Ben, Giulio Ferrario, Floransa (1826)

Sayfa bağlantısı

Reklam Arşivlerinin izniyle.

Sayfa bağlantısı

Reklam Arşivlerinin izniyle.

MOR

Sayfa bağlantısı

yaş fotostock/SuperStock

Sayfa bağlantısı

İmparator I. Justinianus Mozaiği, San Vitale Bazilikası, Ravenna; resim Yorck Projesi: *10.000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH

Sayfa bağlantısı

William Shakespeare'in *Antony ve Kleopatra* adlı eserinden bir illüstrasyon , Kitapseverler Baskısı, The University Society, New York (1901).

Sayfa bağlantısı

Warwick Goble'ın *Geoffrey Chaucer'ın Tüm Şiirsel Eserleri adlı kitabından* (Macmillan Company, New York, 1912) bir illüstrasyon.

Sayfa bağlantısı

valeaielli/iStock

Sayfa bağlantısı

akg-images/Tarihten Resimler

Sayfa bağlantısı

Bilim ve Toplum/SuperStock

Sayfa bağlantısı

Tekstil Renk Kartı Birliği (şimdiki adıyla CAUS) tarafından yayınlanan 1922 Standart Renk Kartı, Sonbahar Sezonu'ndan.

Sayfa bağlantısı

Henry Diltz/Corbis via Getty Images

Sayfa bağlantısı

Yawar Nazir/Getty Images

PEMBE

Sayfa bağlantısı

Fotoğraf, thepinktriangle.com'dan Patrick Carney'e aittir.

Sayfa bağlantısı

Fotoğraf: Manfred Brueckels/Wikimedia Commons/CC BY-SA 3.0

Sayfa bağlantısı

Thomas Gainsborough, *Francis Nicholls 'Pembe Çocuk'* , 1782, tuval üzerine yağlı boya; 1676 x 1168 mm; Waddesdon (National Trust), James de Rothschild'in vasiyeti, 1957. envanter no. 2508. Fotoğraf © National Trust, Waddesdon Manor

Jacques-Emile Blanche, *Pembe denizci kıyafeti giymiş bir çocuğun portresi* , 19. yüzyıl/Özel Koleksiyon/Roy Miles Fine Paintings/Bridgeman Images

Sayfa bağlantısı

George Karger/Pix Inc./The LIFE Images Collection/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Kaynak: Historyworld.co.uk

Sayfa bağlantısı

Reklam Arşivleri'nin izniyle.

Reklam Arşivleri'nin izniyle.

1955 Dodge La Femme reklamı

Sayfa bağlantısı

Reklam Arşivleri'nin izniyle.

1969 Lustre Creme reklamı

1968 Lustre Creme reklamı

Sayfa bağlantısı

John Moore/Getty Images

BEYAZ

Sayfa bağlantısı

Zurijeta/iStock

Sayfa bağlantısı

Warwick Goble'ın *The Fairy Book* (Macmillan and Co., Limited, Londra, 1913) adlı eserinden bir illüstrasyon.

Warwick Goble'ın *The Fairy Book* (Macmillan and Co., Limited, Londra, 1913) adlı eserinden bir illüstrasyon.

Sayfa bağlantısı

ZUMA Press, Inc./Alamy

Sayfa bağlantısı

Bule Sky Stüdyosu/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Bilinmeyen sanatçı, Güney Almanya, *Gelin ve Damat* , yaklaşık 1470, Cleveland Sanat Müzesi; görsel The Yorck Project: *10,000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH

Nils Jorgensen/REX/Shutterstock

Sayfa bağlantısı

Joseph Walter West, 20. yüzyıl, *Bir Quaker Düğünü (Aşk ve Sadakat)* ; fotoğraf Universal History Archive/UIG via Getty Images

Sayfa bağlantısı

Bilinmeyen sanatçı, Fransız, 18. yüzyıl, *Köpekli Genç Kız Portresi* ; fotoğraf DeAgostini/SuperStock

Sayfa bağlantısı

NGI.417, Francis Cotes'ten (1726–1770) sonra, *6. Kont'un eşi Coventry Kontesi Maria Gunning'in (1733–1760) portresi,* 1751 sonrası, tuval üzerine yağlı boya, 75 x 62 cm, İrlanda Ulusal Galerisi Koleksiyonu; fotoğraf © İrlanda Ulusal Galerisi

Sayfa bağlantısı

Rosseforp/imageBROKER/SuperStock

Sayfa bağlantısı

Bettmann/Getty Images

SİYAH

Sayfa bağlantısı

Ölüler Kitabı'ndan: Ani Papirüsü , cilt 1, Sir EA Wallis Budge, The Medici Society Ltd., Londra (1913)

Sayfa bağlantısı

Mythologie de la Jeunesse'den örnek , Pierre Blanchard (1803); fotoğraf Stefano Bianchetti/Alamy

Kali Yüce Tanrıça Olarak, yaklaşık 1800, envanter no. W.897, Walters Sanat Müzesi, Baltimore, ABD; görsel Walters Sanat Müzesi'nin izniyle kullanılmıştır.

Sayfa bağlantısı

Hutchinson'ın Milletler Tarihi adlı eserinden bir illüstrasyon; görsel © Look and Learn

Sayfa bağlantısı

Everett Tarihi/ Shutterstock.com

Sergey Goryachev/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Hulton Arşivi/Getty Görselleri

Sayfa bağlantısı

Rolls Press/Popperfoto/Getty Images

Sayfa bağlantısı

Donaldson Koleksiyonu/Michael Ochs Arşivleri/Getty Images

Sayfa bağlantısı

VCG Wilson/Corbis via Getty Images

Sayfa bağlantısı

Warner Brothers/Getty Images

ALTIN

Sayfa bağlantısı

dağresimleri/ Shutterstock.com

Sayfa bağlantısı

Gustav Klimt, *Adele Bloch-Bauer 1* , 1907, Neue Galerie, New York; resim Yorck Projesi: *10.000 Meisterwerke der Malerei* , DIRECTMEDIA Publishing GmbH

Sayfa bağlantısı

Bilinmeyen sanatçı, Fransa, Dünyanın Yaratılışı, yaklaşık 1250-1260, J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles; görsel, J. Paul Getty Müzesi'nin izniyle kullanılmıştır.

Sayfa bağlantısı

Bilinmeyen sanatçı, İspanya, Baş Harf E: Bir Alacaklı ve Bir Borçlu Arasında Atlı Düello, yaklaşık 1290–1310, yazıcı Michael Lupi de Çandiu (Pamplona'da 1297–1305 yılları arasında aktif), J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles; görsel J. Paul Getty Müzesi'nin izniyle kullanılmıştır.

Sayfa bağlantısı

Nathaniel Hawthorne'un " *Kızlar ve Erkekler İçin Harika Bir Kitap" (Houghton, Mifflin & Co., Boston, 1892) adlı* eserinden Walter Crane tarafından yapılmış illüstrasyon.

Sayfa bağlantısı

Stefan Heunis/AFP/Getty Images

Sayfa bağlantısı

evenfh/iStock

Sayfa bağlantısı

John Roca/REX/Shutterstock

Sayfa bağlantısı

Sunset Boulevard/Corbis via Getty Images